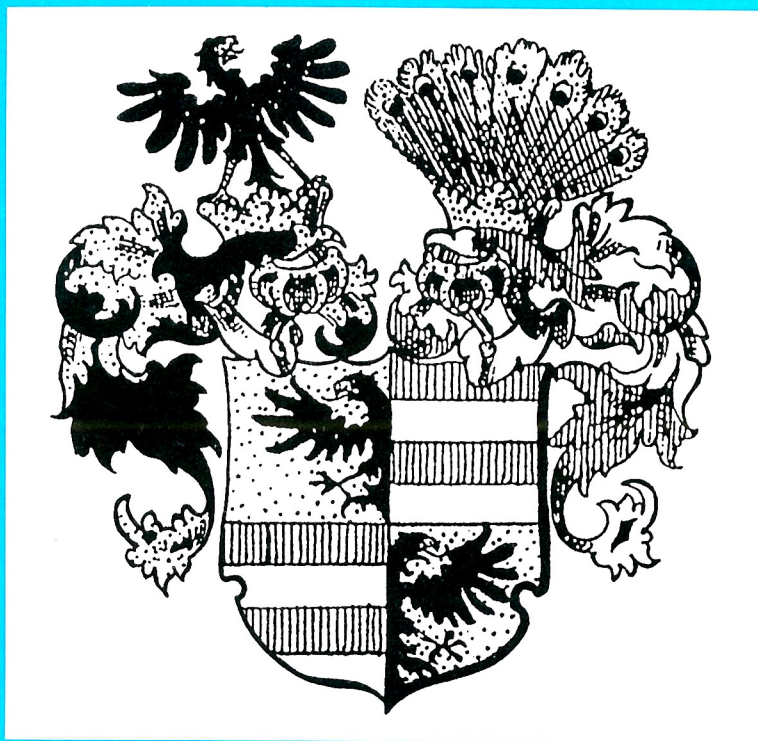

ČESKÁ GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE

Genealogické a heraldické listy

ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA

Ročník XIII.

Podzim - 2/1993

obr. na 1. straně obálky:

Rytířský erb svobodných pánů Gemrichů z Neuberku

obr. na 1. straně titulu:

Baronský erb - Jana Nepomuka Ludvíka Gemricha z Neuberku

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ LISTY □ Ročník 13 □ Podzim /2/93

O rodu rytířů z Neuberku (1)

Dagmar Štětinová

Zrcadlo slavného kraje znojemského (18)

PhDr. Pavel Sedláček, SÚA Praha

Vývoj matričního záznamu z hlediska uvádění úmrtní diagnózy (19)

doc. MUDr. Jaroslav Černý

Co s ním ? (23)

Kristoslav Říčař, diplomovaný technik

Topografické údaje ve světle historických pramenů (25)

Dr. Marie Marešová

Chybný záznam o Chyňavě v topografii J. Schallera roku 1785 (27)

Marie Fraňková

Jak daleko do minulosti se mohu dostat? (28)

doc. Ing. Stanislav Cais, Csc.

20 let kurzů - Školení rodopisců (29)

Rudolf Melichar

Kovářský rod Melicharů (32)

Rudolf Melichar

Zápisky otce a syna Houdkových (46)

Jan Hájek

Vzpomínka na RNDr. Viktora Palivce (49)

František Šírl

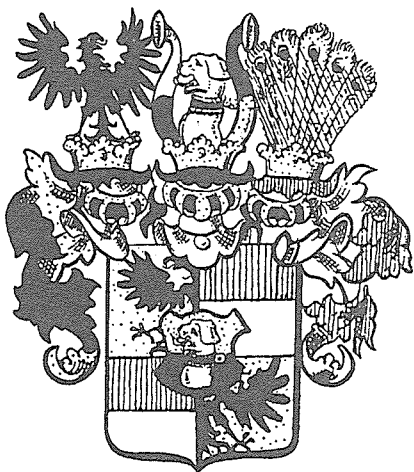
**Český selský rodopis, PhDr. Václav Davídek
a rodová obec Davídků v Lipnici a z Lipnice (51)**

PhDr. Jaroslav Honc

O rodu rytířů z Neuberku

Dagmar Štětinová

Rodový původ Jana Františka Gemricha st. z Neuberku (* 1743, + 1784), osvíceného českého šlechtice a vlastence, přítele Josefa Dobrovského, duchovního učitele V. M. Kramera a dalších buditelů a literátů, zasloužil by si sám o sobě genealogickou monografií. Jsou však ještě další pádné důvody pro pořízení neuberkovské genealogie. V osobnosti jeho otce, Jana Ignáce Gemricha, rytíře z Neuberku (+ 1761), vzdělaného právníka měšťanského původu, úspěšného budovatele nového, do té doby neexistujícího českého panství Čejetice u Mladé Boleslavi a stavebníka jednoho

z nejkrásnějších barokních zámků, mají naše hospodářské a politické dějiny příklad nastupující moderní generace doby Marie Terezie a císaře Josefa II.

V poutavých, ale i tragických osudech jeho vnuků a pravnuků tří linií, ve které se rod rytířů Neuberků rozdělil a kteří žili na svých statcích Čejetice, Kyselka, Stružná, Jablonná a Netluky, později i v Praze, se komplikovaně prolínají vlivy národnosti. Alžběta * 1894, po rodičích osiřelá, bez sourozenců, svobodná a bezdětná, pamětlivá svého úkolu zachovat jako jediná nejen jméno, ale i majetek rodu, byla na čejetickém zámku zaskočena okupací a bez pomoci hledala řešení. Střídala národnosti. To jí nebylo nic platné, naopak. Za okupace jí byl zámek obsazen německým baronem, po osvobození vyhnán ruským vojskem a lidmi vrstev, které šlechtice neuznávaly. Na samotnou ženu se valily urážky a osočování a po roce 1945 postupně ztratila veškerý majetek, zámek, palác v Panské ulici, velkostatek Čejetice i všechno, co obsahovaly. Zabrány jí byly i uložené peníze v českých a zahraničních bankách.

Dále to byly vlivy ekonomické, zejména u linie rytíře Viléma, zemřelého roku 1862, v roce 1853 povýšeného do stavu svobodných pánů za založení lázní Kyselka a jejich rozkvět. Jeho synové prohospodařili bohaté statky na Žatecku. Také tu byly vlivy sociální, např. rytíř Josef Jan Neuberk se oženil v mužném věku s Josefou Sedláčkovou, dcerou šikovatele, a přivedl s ní na svět deset dětí. Jeho sňatek podle tehdejších šlechtických zásad byl nerovný stavem i počtem let. Uvědomila jsem si záslužnost i potřebu neuberkovské genealogie. Čeští genealogové se jí doposud příliš nevěnovali. Články A. Rybičky, A. Sedláčka i J. V. Nováka v naučných slovnících nejsou vyčerpávající. Nepřesností se dopouštějí autoři různých děl, např. v sedmidílných Hradech a zámcích vydaných nakladatelstvím Svoboda, V. V. Tomek, který vznik zámku klade do renesance a uvádí rozdíl půlstoletí i další, kteří pod Janem Neuberkem či z Neuberku uvádějí situace dějinné i kulturní a neupřesní přítom, zda se jedná o Jana Františka, Jana Eduarda, Jana Norberta, Jana Ignáce, atd. Dokonce je nutné dát pozor na údaje, které patří Janu Františku st. z Neuberku a jeho synu Janu Františku ml. z Neuberku.

V ročníku 1878 řady svobodných pánů gothajského almanachu jsou informace o vývoji rodu Neuberků. Při svých dějinách rodu pánů z Ehrenburku genealog Roman Procházka vysledoval předky Josefíny Ehrenburkové, která byla dcerou Eduarda Emanuela ryt. z Neuberku, nejmladšího syna Josefa Jana z Neuberku a Josefíny Sedláčkové.

Rodinný archiv Neuberků byl vandaly při zabírání zámku z většiny zničen. Co se dalo zachránit je v torzech v různých rukách. Byl rovněž pomíchán s písemnostmi náležejícími německému baronovi, který v r. 1942 zámek zabral pro německý Wehrmacht. Mnozí členové rodu se pokoušeli vytvořit podrobný rodokmen a všechny rozrody, které vedly potomky jednoho ke druhému a tak bylo možné, abych dvacet let nacházela stopy osob většinou již zemřelých a spolu s vlastními rodovými dokumenty dovedla tuto práci ke konci. Z druhé větve se o to pokoušel Rudolf Gemrich z Neuberku. Dokladem jsou dopisy, které psal Gabriele a Kateřině, dcerám Eduarda Emanuela a které se nacházejí v rodinném archivu pravnučky Eduarda Emanuela, Dagmar. Za další se snažil o stejné Max B. Stýblo, manžel vnučky Eduarda Emanuela, Milady. Taktéž sbíral v šedesátých letech, než zemřel, u různých příbuzných poznatky JUDr. Jan Gemrich a nashromáždil dostatečné množství údajů. Rovněž potomci dalších členů druhé větve rodu se pokoušeli zjistit kořeny svého původu. Smrt nebo jiné zásahy vždy nedovolily v pátrání vytrvat. I když je pro genealogii zvyklostí uvádět jen členy rodu mužského, tedy po meči, největší prací je vystopovat všechny členy rozrodu, protože právě tito mne dovedli po stopách k završení práce.

Počátky rodu Gemrichů

Počátky dějin rodu Gemrichů, rytířů z Neuberku, Neuberka či Neubergeru, jak se porůznu píše, začínají od Neumannů z Neuberku, tedy přesněji od Jana Desideria Bedřicha Neumanna 1* z Neuberku, který zemřel roku 1721. Jeho přáním byl sňatek jeho vdovy se synem jeho sestry, Janem Ignácem Gemrichem, který získal odumřelé šlechtictví a predikát "z Neuberku", se vším majetkem, vinicemi a zámečkem Neuberka na Chloumku u Mělníka i značným jměním.

Jan Desiderius Bedřich Neumann z Neuberku, královský rychtář na Starém Městě Pražském, od roku 1693 inspektor Karlova mostu, narodil se ve Frýdlantu v Čechách roku 1664. V roce 1710 získal dům č. 349 zvaný "U Betenglů" či také "U Kobrů" na Perštýně. V roce 1714 byl jmenován dekretem císaře Karla VI. za dvacetileté služby císařsko-královským radou a starostou při deskách zemských na Pražském hradě. Zakoupil vinici na Chloumku u Mělníka a založil tu letní zámeček Neuberka. Kolem něho vznikl postupně park, sad i květinová zahrada. Dům "U Betenglů" později prodala Neumannova sestra Maří Majdalena (* 1674, + 1742) za 1100 zlatých roku 1729 Tomáši Voříkovskému z Kunderatic. 2*

Jan Desiderius Bedřich Neumann byl synem Jana Jindřicha Neumanna, vrchního hejtmána a obchodníka "en gros" v Holandsku a Ester, rozené Gemrichové (* 1636, + 1711). Dědeček Jana Desideria se jmenoval Melchior Neumann a byl rovněž velkoobchodníkem a kupcem. Roku 1632 obdržel od Albrechta z Valdštejna "četné svobody" a 1. 10. 1658 mu bylo přiznáno erbovní měšťanství. 3*

Jan Desiderius Bedřich Neumann se oženil s Ludmilou Terezií Koberovou z Koberšperka, která byla potomkem Kryštofa Kobera z Koberšperka, popraveného r. 1621 na Staroměstském náměstí. Svatba se konala právě ve výroční den této popravky, 21. června 1689 v Praze, a Jan Desiderius Bedřich Neumann chtěl tímto aktem dokázat, jak si váží

předků své nastávající. Všech pět dětí, které Ludmila dala svému muži, zemřelo v útlém věku. Jejich otec je následoval roku 1721.

V čase, kdy Jan Desiderius Bedřich Neumann cítil, že jsou jeho dny sečteny, dal vyhotovit závěš s přáním, aby jeho rozsáhlý majetek a taktéž i bohatství jeho ženy nepřišly do cizích rukou. Smrtí svých pěti dětí neměl dědice, ale velmi miloval svého synovce, Jana Ignáce Gemricha. Jemu tedy odkázal své přání - ujmout se vdovy, majetku i odumřelého šlechtictví "z Neuberku".

Jan Ignác Gemrich se narodil 31. 7. 1698 v Zaháni ve Slezsku, kde jeho otec Kryštof Jindřich působil jako lázeňský (ranhojič) a zároveň městský varhaník. Desátého února 1722 splnil Jan Ignác strýcovo přání a oženil se u sv. Štěpána v Praze s ovdovělou Ludmilou Terezií. Bylo jí 48 a ženichovi 24 let. Manželství bylo umožněno papežskou dispensí. Děti, které vzešly z tohoto spojení brzy po narození zemřely, a to v prvních dvou letech po sňatku. Další léta byla již neplodná. Po dvanáctiletém manželství, 10. 3. 1734, zesnula i Ludmila Terezie poslední svého rodu Koberů, a byla uložena v rodinné hrobce v kostele sv. Jiljí v Praze.

Spříznění Neumannů a Gemrichů

Jan Jiří Gemrich * 1635 ranhojič a lázeňský varhaník	Estera Gemrichová jeho sestra	sňatek okolo 1680	Jan Jindřich z Neuberku
Kryštof Jindřich Gemrich + 1718			Jan Desiderius Bedřich Neumann z Neuberku * 1664, + 1721
Jan Ignác Gemrich * 1698 + 1761	jejich sňatek 10.2.1722 Praha, u sv. Jiljí -		jeho vdova Ludmila Terezie roz. Koberová z Koberšperku * 1675, + 1734

Pozůstalý manžel dlouho netruchlil a ještě v téže roce se znovu oženil, tentokrát s bohatou vdovou po pražském kupci a radním, Annou Karolinou Dallerovou. Sňatkem s ní získal velký majetek a díky této okolnosti mohl pomýšlet již na stavbu zámku v Čejeticích, kde zakoupil zatím panství.

Anna Karolína porodila dva syny a dvě dcery: Jana Bedřicha Bernarda (* 20. 8. 1735, + 29. 5. 1737), Jana Josefa Václava Dominika (* 24. 9. 1736, + 7. 11. 1743), Ludmilu Terezií Annu Josefu Vincencii (* 22. 3. 1738, zemřela téhož roku jako půlroční) a Charlotu Marii Magdalenu (* 12. 1. 1740, + 6. 7. 1800). Anna Karolína však odešla na věčnost už rok po jejím narození, takže se nemohla potěšit ani jediným plodem svého mateřství.

Smutek Jana Ignáce po Anně Karolině trval tentokrát přesně pět měsíců. V následujícím roce se oženil potřetí. Znovu to byla vdova, osmadvacetiletá Rosalie Luidgardis Voříkovská z Kunderatic, rozená Schönfeldová. I tento sňatek přinesl Neuberkům rozhojnění majetku, neboť novomanželka ihned po svadbě zakoupila zámek Jablonnou u Neveklova s přidruženými statky. V tom čase už dokončená stavba zámku Neuberku na Čejeticích lákala k novému životu.

Ze svazku Rosalie Luidgardis a Jana Ignáce vzešel jako prvorozený syn Jan František Tomáš Matyáš (* 21. 2. 1743). Přežil všechny své sourozence. Z chlapeckých dvojčat zemřel brzy po narození Dominik Jindřich Leopold a po něm i Kryštof Vincenc. Ve dvou letech odešla Marie Kateřina (* 10. 6. 1744), jako novorozeně zemřel Ignác Dominik (* 31. 7. 1746) a stejný osud čekal i Genesis Vincencii (* 30. 4. 1750).

Povýšení do šlechtického stavu 26. 4. 1723 4* bylo pro mladého Jana Ignáce Gemricha z Neuberku nesporným společenským úspěchem, jeho cíl byl však mnohem vyšší. Roku 1734 se hrabě Černín majitel velkého panství Kosmonosy na Mladoboleslavsku dostal do finančních nesnází, datujících se již od let stavby nádherného a síly rodu přesahujícího černínského paláce na Hradčanech. V dražbě se ocitla i část jeho panství Kosmonosy, vsi Čejetice, Čejetičky, Líny, dvůr Újezd a lesy, i tři statky ve vsi Doubravičce, celkem měřící 1225 hektarů a čítající 37 poddanských rodin podle Berní ruly a 45 poddanských rodin podle Tereziánského katastru. Tento majetek získal Jan Ignác Gemrich.

Nový český velkostatek vešel mezi více než tisícovku starších šlechtických majetků a brzy, zvláště když se trvale zlepšily finanční poměry Jana Ignáce po třetím sňatku, mohl být vybudován na novém panství v katastru obce Čejetiček přepychový zámek, pojmenovaný a dosud označovaný jako Neuberk. V roce 1930 tu bylo již 50 domů.

I když pozornost neuberkovské genealogie platí především třetí linii rytířů z Neuberku, sídlící od roku 1763 po čtyřicet let v Jablonné a Netlucích na Benešovsku, později již jen na statku "Direktorka" (Červený dvůr) na Olšanech, je nezbytné připojit rodokmen začínající Janem Ignácem Gemrichem, rytířem z Neuberku, zakladatelem rodu Gemrichů z Neuberku. I tento schematický výčet mužských členů rodu dokazuje hlubokou odlišnost či protichůdnost charakterů a osudů jeho potomků. Rodokmen je dokladem, jak nelze dobře odlišovat českou a německou genealogii a genealogii šlechtickou a nešlechtickou.

Příloha I. Rodokmen rytířů z Neuberku 1698 - 1981.

Jan Ignác Gemrich z Neuberku

* 1698, + 1761 v Praze

právník, rada při soudu pražského arcibiskupství, majitel statku Čejetice, zámku Neuberk v Čejetických a letohrádku Neuberk v Mělníku, domu na Perštýně v Praze a vinic v Mělníku i v Praze

1. m. Ludmila Terezie Neumannová z Neuberku, rozená Koberová z Koberšperku
2. m. Anna Barbora Karolina Dallerová, rozená Bayerová
3. m. Luitgarda Rosálie Vořkavská z Kunratic, rozená z Šenfeldu

Jan František

* 1743, + 1784 v Čejeticích

m. Barbora Apollonie Šercerová z Kleinmühlu na Luštěnicích a Dodomousnici

Jan František

* 1769 v Čejeticích

+ 1836 v Čejeticích

m. Karolína hrab. Trautmanndorfová-Weinsberg

* 1772, + 1851 Čejetice

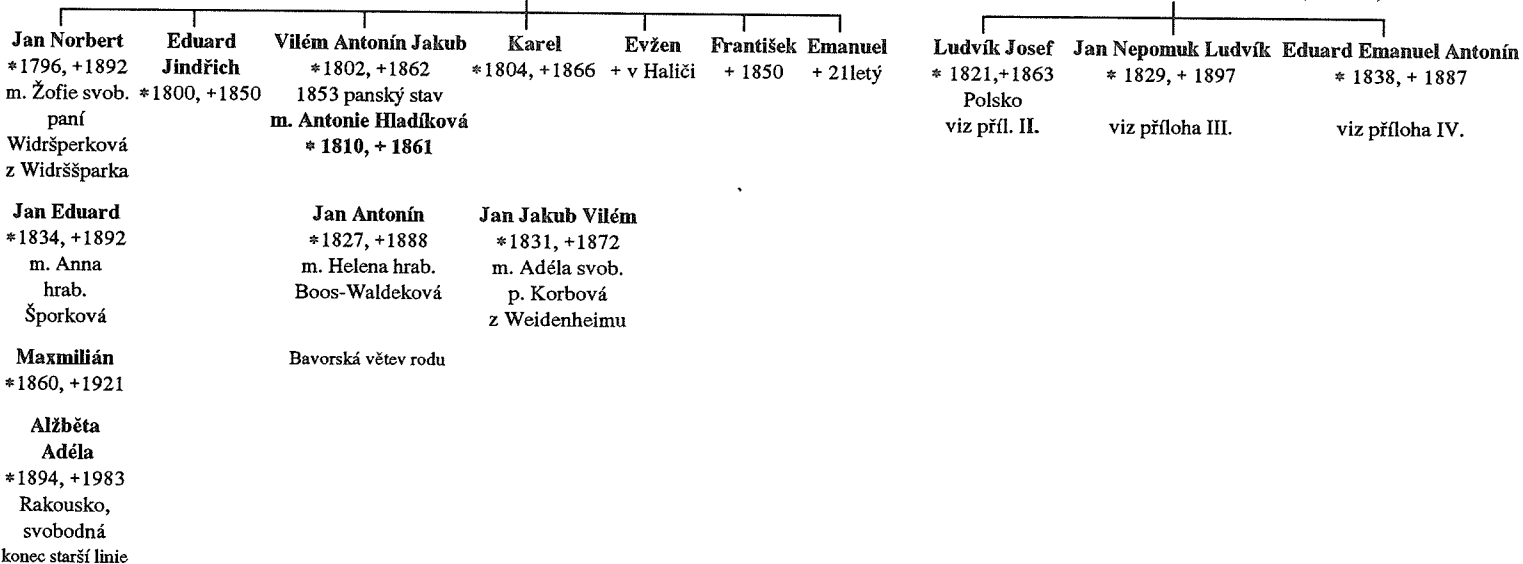
Josef Jan Leopold

* 1775, v Čejeticích

+ 1852 v Praze

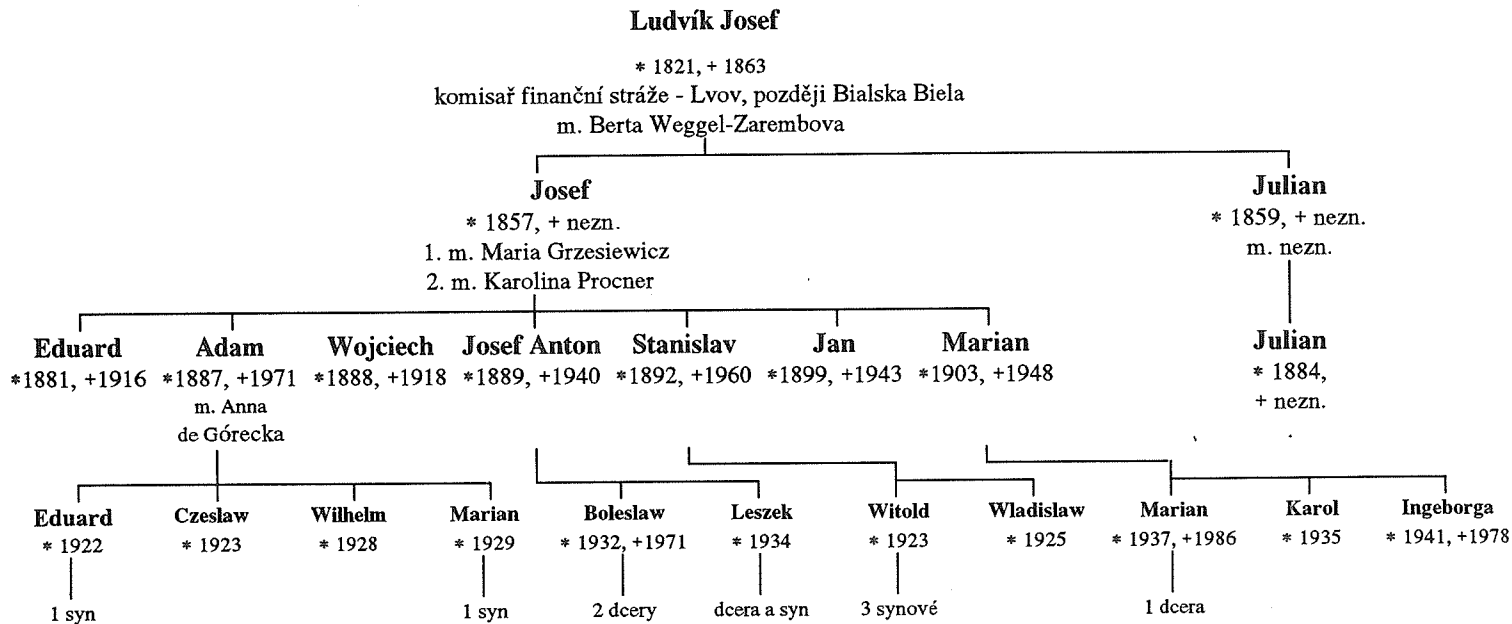
1. m. Anna Wildheimová * 1775, + 1819

2. m. Josefa Sedláčková * 1798, + 1870, Praha

Příloha II.

Rod Ludvíka Josefa, prvorozeného syna Josefa Jana, rytíře z Neuberku a Josefy roz. Sedláčkové 1821 - 1992

Poznámka: Boleslaw Roman Neuberg, * 1932 se vydal do Čech hledat potomky rodu v Praze. Šel na Olšany, kde se narodil jeho praděd, ale na Žižkově se nic nedozvěděl. Hledal v seznamu jméno Neuberg, ptal se v kostele sv. Jiljí, kde jsou předci pochováni. Nechal svoji adresu na faře. I moje kroky vedly na stejná místa pátrání, ovšem později o několik let. Když jsem na adresu do Polska napsala, byl Boleslaw Neuberg již mrtev. Zemřel roku 1971 ve 39 letech a pochován je na hřbitově v Bialské Bialé v rodinné hrobce.

Příloha III. Rod Jana Nepomuka, syna Josefa Jana rytíře z Neuberku a Josefy roz. Sedláčkové 1847 - 1992.

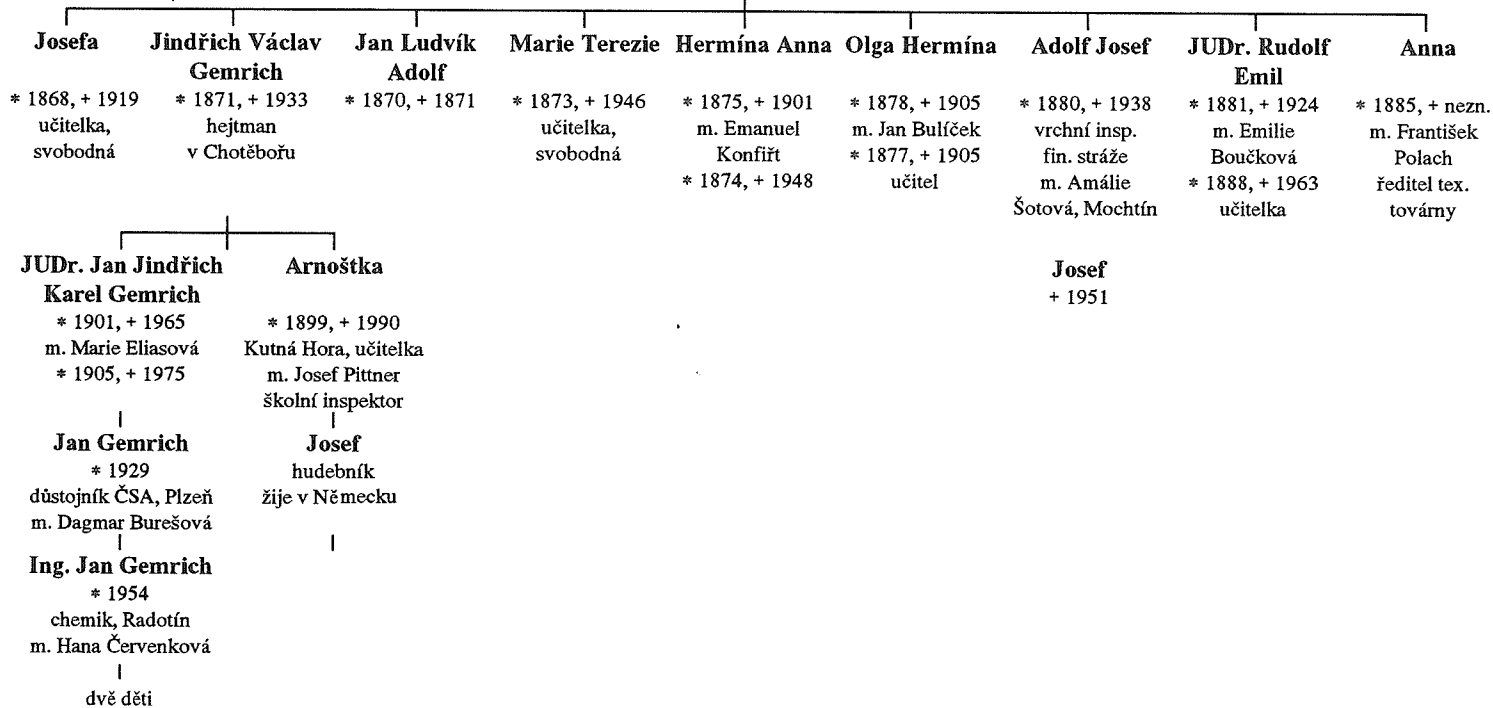
Jan Nepomuk Ludvík

rytíř z Neuberku

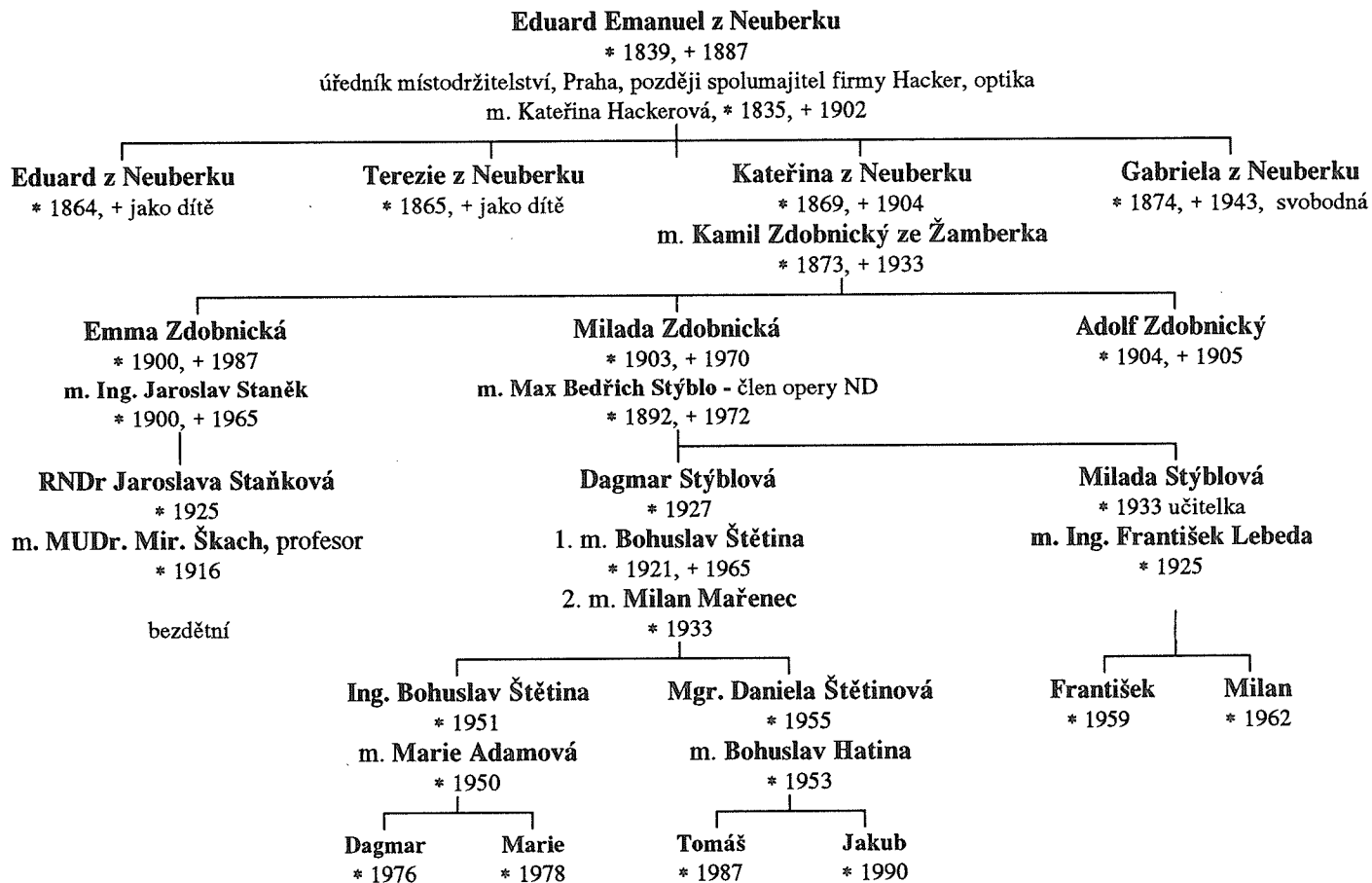
* 1829, + 1897

m. Marie Prokešová, Sobotka 219

* 1847, + 1887 Chotěboř

Příloha IV. Rozrod Eduarda Emanuela, syna Josefa Jana, rytíře z Neuberku v Čejeticích a Josefy Sedláčkové 1839 - 1992

Až do r. 1921 používal rod Eduarda Emanuela, rytíře z Neuberku jména "z Neuberku" (Kateřina i Gabriela). Viz křestní listy jejich potomků.

Jan František st. z Neuberku

Zůstal jedinou nadějí třetího manželství Jana Ignáce. Bylo mu sedmnáct let, když jeho otec získal rytířství a téměř zároveň inkolát. 5* Dostalo se mu klasického vzdělání a už od mládí projevoval proto větší zájem o pěstování staré české literatury, umění a vědy než o čejtické hospodářství a panství. Podporoval mnohé české malíře, sbíral rytiny, mince a obrazy, ale hlavně staré české rukopisy a tisky, protože stál v čele těch osvícených mužů, kterým ležel na srdci zájem českého národa a kteří usilovali i přes to, že bylo po bělohorské bitvě zničeno mnoho dokladů, aby dokázali prastarou českou kulturní existenci, což právě pouze v literatuře bylo možné předložit. Chtěl dokázat sobě i celému světu, že česká literatura má kořeny hluboko zarostlé v minulosti. Doba zrála ale z osvícenství k obrození a potřebovala šlechtná srdce i ruce, které mohly pokroku a národnímu uvědomění pomoci. O to se přičiňoval Jan František z Neuberku.

Dvoupatrový zámek, který byl zbudován pod zříceninou Rácova nad Jizerou a k němuž kdysi Jan Ignác přikoupil dvory Čejetice a Újezd, byl opatřen průčelím, dvěma vchody a domácí kaplí s výklenkem z umělého mramoru. Stal se studnicí vědění a krásy. Osm studen, mušlové nádržky, obraz sv. Petra a Pavla, Reinerova nástrovní freska a knihy, kam jen oko pohlédlo. To vše ovlivnilo mládí Jana Františka. Už v devatenácti letech se oženil s o rok mladší Barborou Apollonií, půvabnou dcerou bohatého pražského advokáta Josefa, rytíře Šercera z Kleinmühlu, na Luštěnicích a Domousnici. Z tohoto manželství vzešlo šest dětí, čtyři dcery a dva synové.

Jan František (* 1769, + 2. 7. 1836), Josef Jan Leopold Christoph Gajus (* 1775, + 22. 4. 1852), Terezie (* 17. 10. 1772, + 10. 7. 1822), provdaná za Josefa, šlechtice z Eisensteinu, majitele skláren Slavětín a Amalie (* 1766, + 31. 5. 1840), provdaná za barona Leonarda Hilberta ze Schüttelsberka, pána na Nebřenicích, Modleticích a Dobřejovicích na Říčansku. 6*

Jan František st. z Neuberku sloužil českým osvícenským cílům. Všechny děti viděly svého otce pracovat pro českou věc. Naslouchaly otcovu vyprávění a když Dobrovský doporučil Janu Františkovi, aby pod svou střechu přijal mladého Václava Matěje Krameria, nastal v rodině nebývalý ruch. Neuberk poskytl Krameriovi, který byl doslova nadšen, pokoj, pracovnu, stravu, šat a ubytování a k tomu několik krejcarů denně. Zaučoval Krameria na svém tiskařském lisu nově otiskovat davno zpuchřelé věty literárních pokladů českých. Přál si, aby tisky byly vždy ve dvojím vyhotovení, a to pro oba syny - Jana Františka ml. a Josefa Jana. Tak sbírali, vydávali, rozmnožovali a sháněli. Odkazem a darem přítele, Jana Jeníka z Bratřic, získal Neuberk rovněž cenné literární kousky. Jako svůj odkaz věnoval Jan František st. českému národu proslulou knihovnu, o níž v závěti rozhodl, že nemá být nikdy rozdělena. Při pátrání v knihovně Národního muzea jsem se dozvěděla, že se Neuberkovo přání nesplnilo. Knihovna Neuberkovská, dříve jako celek zde posazená, neexistuje. Ojedinelé svazky jsou roztroušeny podle témat apod.

Jan František ml. z Neuberka a jeho děti

Po smrti svého otce Jana Františka st. se čejetického zámku a panství ujal nestarší syn Jan František ml. Druhorozený syn Josef Jan dostal panství a zámek Jablonnou, dcery dostaly podíly a provdaly se. Tímto okamžikem založili dva dorostlí synové dvě větve jednoho stromu.

Jan František ml. se oženil 3. 11. 1795 u sv. Tomáše v Praze s Karolinou, hraběnkou z Trautmansdorfu-Weinsberku. 7* Také ona, jak už bylo při sňatcích Neuberků tradicí, rozmnožila rodové panství. Jak dokazuje dochovaný portrét, byla krasavicí s ušlechtilou tváří. Svému choti darovala sedm synů a dceru Annu Marii (* 10. 4. 1815), která se provdala za generála Karla Frischeisena. 8*

Ze sedmi synů byl nejstarší Jan Norbert (* 11. 5. 1796) dědic čejetického panství. Dalšími byli Eduard (* 25. 8. 1800), slepec 9* dále František 10*, Evžen 11*, Emanuel 12*, Karel 13* a Vilém Antonín Jakub (* 30. 4. 1802, + 1862). 14* Jako 24letý se oženil 30. 4. 1826 se šestnáctiletou Antonií Barbarou Hladíkovou, nemanželskou dcerou důstojníka Albrechta von Stetten, padlého v bojích v Rusku. Její bohatý strýc Jan Antonín Hladík z Hradešína u Úval, později majitel zámku Věrušičky na Žluticku, koupil jí spolu se svou manželkou Rosálií, rozenou Kaluhovou, v době vídeňských krachů levně několik panství a zámků na Karlovarsku a palác Hartigů v Praze (dnes Thunova ul., budova Čs. červeného kříže). Tak vyvdal bohatě za šlechtice svou adoptivní dceru a neteř, nemanželské dítě své sestry, obchodník s realitami Jan Antonín Hladík. Vilému Neuberkovi tak patřily postupně Bochov, Stružná s porcelánkou a zámkem, Andělská Hora, Kyselka, Údrč, Věrušičky. Jeho bratrovi Janu Křtiteli Jakubovi pak nedaleké Týniště, Luka, Buda a další.

Ze svazku Viléma z Neuberku vzešly čtyři děti. Dcera Norberta (* 1832) se provdala za svob. pána Fleisnera z Vostrovce a po jeho smrti za barona z Kronegu, hejtmána ve Štýrsku. Druhorozený Jan Antonín (* 22. 9. 1827) zdědil panství Kyselku a Stružnou i ostatní karlovarské zboží. Za života svého otce Viléma mu pomáhal v budování lázni Kyselka (Gieshübel), ve stavbě silnice z Karlových Varů do Kyselky a v dalších dobročinných úkolech. Zamiloval se však do krásné Heleny Boos-Waldeckové, dcery pražského politika a sestry známého Viktora Boos-Waldecka, který překládal do němčiny díla Vrchlického a Macharova. Po svatbě s Helenou z Boos-Waldecku a Montfortu, dámou hvězdového řádu, zůstal ještě na otcově panství, které zdědil. Manželka tu však nechtěla žít a utíkala do Bavorska. Po smrti svého otce r. 1862 prodal Jan Antonín již zavedené lázně i stáčírnu pramenů v Kyselce Černínům, přes ně se dostala Mattonimu, který ji zprůmyslnil a export prodloužil až do Ameriky. Jan Antonín zakoupil Sázavu, zámek - klášter a přebudoval jej, aby se tu ženě líbilo. Stal se bavorským komořím a r. 1888 jej v Řezně zastihla mrtvice. Jeho jediný bratr Vilém Jan Křtitel Jakub byl majitelem statků již zmíněných. Oženil se s Adélou Korbovou z Weidenheimu, manželství nebylo šťastné a zůstalo bezdětné. Manželka mu život ztrpčovala tak, že se rozhodl jej ukončit. Zemřel roku 1872 v nemocnici "U Apolináře" na otravu cyankáli. Posledním dítětem Viléma byla Rosalie Antonie (* 10. 6. 1829, + 2. 7. 1877). Roku 1857 se provdala za Filipa, svob. pána z Künsberku, c.k. rytmistra.

Jan Norbert z Neuberka

Vedle Jana Františka st. je Jan Norbert bezesporu nejpozoruhodnější postavou v dlouhé Neuberkovské galerii. Studoval v letech 1809 -1813 na piaristickém gymnáziu v Mladé Boleslavi, své vzdělání si doplňoval soukromým studiem a právníckými

studiemi v Praze. Sídliil na rodovém zámku a po sňatku s Žofíí Wideršperkovou z Wideršperka 15* získal palác Neuberků v Panské ulici (dnes čp. 5), který Neuberkům patřil až do roku 1945. Daleko více než hospodaření, které plně přenechal své ženě a správčům, se věnoval po způsobu svého děda věci českého obrození. Byl dlouholetým členem muzejního výboru Národního muzea, silně se zasadil o jeho vybudování, a proto má v Národním muzeu Suchardovu bronzovou bustu vedle hraběte Kinského a dalších významných a zasloužilých osobností českého obrození. Aktivně se angažoval i ve Stavovském divadle a působil na jeho počestění. Byl kurátorem Matice české a vydával díla F. M. Pelcla a J. Jungmanna, kteří čerpali z neuberkovské knihovny pro svá literární díla. Zasedal ve výborech mnoha vlastenecky zaměřených spolků a organizací, ve Vlastivědném spolku přátel umění, ve Společnosti pro povznesení průmyslu, byl chudinským ředitelem kostela P. M. Sněžné. Jako mecenáš mnoha umělců přispěl k rozvoji literatury i výtvarného umění v Čechách. Na vlastní náklady pořídil sochu sv. Jana Křtitele pro Karlův most v Praze a císaře Karla IV. v Mělníce. Obě jsou dílem Josefa Maxe. Mnoho stop své dobročinnosti zanechal ve městě Mělníce, kde zřídil první divadlo a daroval mu oponu, zbudoval první knihovnu a přispěl vysokým základem na stavbu sirotčince a nemocnice. Stal se prvním čestným občanem města Mělníka.

Roku 1848 se zúčastnil pražské červnové revoluce a z tohoto důvodu se vzdal funkce zemského rady a nejvyššího písaře království českého (byl posledním českým královským písařem). Byl kooptován do Národního výboru a účastníkem Slovanského sjezdu. S přítelem baronem Drahotínem Maria Villaním, který byl velitelem gardy "Svornost", zúčastnil se revolučních událostí r. 1848. Byl poslancem na Kroměřížském sněmu. Spolu s Villaním byl vězněn a vyšetřován několik dní, ale držel se statečně. Vedl deputaci místo P. J. Šafaříka k Windischgrätzovi s prosbou, aby zastavil palbu do pražských paláců a knihoven, neboť dochází k nenahraditelným kulturním ztrátám. Po porážce revoluce odešel do ústraní na zámek Neuberk a věnoval se své práci. Zemřel v Čejeticích 3. 8. 1859. 16*

Potomci Jana Norberta z Neuberka

Jediným plodem manželství Jana Norberta s Žofíí z Wideršperka se stal Jan Eduard (3. 4. 1834, + 20. 1. 1892). Otec vybral mezi výkvětem české kulturní společnosti, z níž většina patřila k jeho dobrým přátelům (Palacký, Vocel, Šafařík, Frič atd.) pro svého syna domácího učitele, básníka Václava Bolemíra Nebeského, který pocházel z Nového Dvora, samoty u Kokořína, kde jeho otec byl panským šafářem. Matka byla Němka. Pravého citu k českému jazyku a národnosti se dostalo mladému básníkovi v rodině Neuberkově, jak o tom sám ve svých dopisech vypráví. 17* Neuberk a Nebeský se vzájemně doplňovali a jeden druhého lidsky obdarovávali. Nebeský vkládal do duše malého Jana Eduarda ušlechtilé zásady a spolu s otcem jej vychovával ve smyslu národním. Učitelé a knihy udělali své jen do jisté míry. Více než literaturu miloval Jan Eduard přírodní vědy. Intenzivně se věnoval archeologii. Láska k ní a k ozdobnému zahradnictví mu dávala životní smysl a směr. Vypěstoval u čejetického zámku překrásný park v anglickém stylu, pro který si dával vozit z ciziny vzácné keře a stromy, které s nesmírnou péčí ošetřoval a rozmnožoval. Sázal celé shluky cizokrajných křovin na Chloumku i v širší oblasti Mělnicka a Mladoboleslavska. Sbíral také staré mince a rytiny a rozšiřoval tak značně rodinné sbírky zděděné po předcích, které později odkázal Umělecko-průmyslovému muzeu. 18*

Jan Eduard se oženil 23. 10. 1859 s hraběnkou Annou Šporkovou z Krnska 19*, se kterou měl jediného syna Maxmiliána (* 21. 5. 1860), zemřel 1. 7. 1921 následkem rozrušení při první pozemkové reformě.

Maxmilián se stal posledním dědicem mužské linie starší čejtické větve. Třebaže se jeho otec Jan Eduard snažil, aby jediný syn získal ušlechtilé vlastnosti a záliby svých předchůdců, nedařilo se mu to. Neměl vztah ani k literatuře, ani k hudbě, ba ani archeologii jako jeho otec, či k pěstování vzácných okrasných stromů v okolí. Jeho zájmy byly zcela jiné. Chutnalo mu pivo z vlastního pivovaru právě tak jako v Praze u Pinkasů, ovšem k jeho cti budiž řečeno, v dobré míře. Miloval koně a všechno, co s nimi souviselo - dostihy, cirkusy, krasojezdkyně ... Sám jezdil na koni po svých lesích s bičíkem v ruce a v Praze rád pobýval v jízdárně.

Domácím učitelem mladého Maxmiliána byl český spisovatel Primus Sobotka, který překládal zejména z angličtiny, a to mnoho knih z oblasti přírodních věd; snad proto byl Janem Eduardem vybrán právě on. Primus Sobotka učil Maxe kromě ostatních předmětů zejména jazyk anglický. Snažil se, aby chlapce hodně naučil, ale výsledek nebyl úměrný vynaloženému úsilí. Maxmiliánovi se pletla latina, němčina a angličtina. Ani s hospodářstvím to později nebylo lepší. Pokud žila jeho matka, Anna Šporková-Neuberková, zvládla hospodářství se správcem. Maxmilián se díky své angličtině seznámil na své cestě s matkou po Vídní a šlechtických kruzích se Zuzanou Bergerovou, herečkou a dcerou anglického farmáře, o tři roky starší, hospodářsky vychovanou ženou. Rok po smrti svého otce se s ní nechal 21. 9. 1893 oddat ve Votivním chrámu ve Vídní. Manželka však neměla zájem o Čejtice a odjížděla do Prahy, do Panské ulice, kde v paláci Neuberků přemýšlela o neuváženém odchodu z Anglie. Za Maxmiliánovy nepřítomnosti na panství jej správci a šafáři okrádali. Musel svá pole a pozemky pronajímat, aby se o ně nemusel starat. Rozložit jej dokázaly snad jen zvěsti o pytláctví bratří Semiánů na Jizeře nebo lenost opilých čeledínů na jeho dvoře. Jinak se mu oprávněně říkalo "dobrácký Max".

Manželství Maxmiliána z Neuberku se nevyvedlo. Po devíti letech trvání spáchala Zuzana v Panské ulici sebevraždu otravou. Myslela jen na svá nesplněná přání, zapomněla naprosto na svou dcerku Alžbětu, jediné dítě tohoto manželství, které bylo tehdy devět let. Narodila se 25. 8. 1894. Otec dceři pořídil vychovatelku a ještě doufal, že snad mu dá jednou vnuka a rod i panství bude mít pokračovatele. Sňatku své dcery se nedočkal. Proslýchalo se, že byla zamilovaná do hraběte Černína, který padl ve světové válce a nemohla na něho zapomenout. Po první pozemkové reformě roku 1921 rozrušila Maxmiliána zpráva o ztrátě platnosti šlechtických titulů a následných změnách, které se v tom čase udály. Jeho život plný zklamání ukončila toho samého roku mrtvice. Sedmadvacetiletá Alžběta stála tu sama, bez rodičů, bez sourozenců, jako majitelka zámku Neuberk, paláce v Panské ulici v Praze a stále ještě významného velkostatku s lesy a polnostmi. Dala postavit myslivnu v Línech, občas projevila velký zájem o své hospodářství, ale tak jako jejího otce, tím spíše osamocenou ženu, správci a rádcí šidili, jak mohli. Občas navštěvovala příbuzné své babičky Šporkové, hraběte Deyma, příbuzné své matky, přátele z Rohanů, ale nevěděla vůbec, kam vlastně patří. Žila ve zmatcích, způsobených jednak jejím původem (anglická matka občanského původu, šlechtický a vlastenecky vlažný otec), jednak dobou, která po první světové válce a vzniku samostatného československého státu přinesla pozemkovou reformu, která postihla i značnou část neuberkovských statků, zejména na Chloumku, včetně letní vily zvané Neuberkovka, založení Janem Desideriem Bedřichem Neumannem z Neuberku a patřící Neuberkům až do konce 19. století. Kalich hořkosti a zklamání nakonec vypila

do dna v období okupace. Na její zámek se nastěhoval německý baron, nacisté zabrali její panství. Žila v Praze v Panské ulici a tajně zajížděla v noci za místními lidmi na zámek, aby se zeptala, jak tam Němci hospodaří, co les, co Bukovina, Líny, Suchá... Často prý plakala a zase odjížděla autobusem do Prahy. Dozvěděla se, že němci spálili spousty vzácných a nejen českých knih, které její předci chránili celá staletí před zkázou a předávali je svým potomkům. Ponechali pouze knihy psané německy. Po válce jí byl dekretem prezidenta republiky zabrán již zabraný majetek a nevěděla proč. Jak se mohla samotná, ode všech opuštěná žena bránit? Domovnice z Panské ulice ji udala, že se tu stýkala s Němci. Jenže to byli Rakušané, příbuzní její babičky, kteří ji občas navštívili. Šlechtičtí příslušníci opouštěli vlast, ona neměla ani na nájem, když ji přišel jakýsi štábní zástupce vystěhovat z neuberkovského paláce v Panské. Radili jí, aby se odvolala. Odvolala se, že má příslušnost po matce anglickou. Žádost byla zamítnuta. Na jejích pozemcích již hospodařili jiní. V prvních dnech po válce dlelo zříceniny na zámku dokonali ruští vojáci. Vyhnali z Neuberka Němce a spálili všechno, co bylo napsáno německy.

Alžběta bydlela určitý čas v Praze na Malé Straně v ul. Na tržišti 13. Žila v ústrku a bídě. Zprvu umývala WC na Václavském náměstí. Později, když se na ni již pozapomnělo, vyučovala několik žáků jazyku své matky, angličtině. Spřátelila se s hr. Schönbornovou, ženou rovněž neprovdanou a podobného osudu. Dohodly se spolu v roce 1970, že vycestují legálně do Rakouska, kde jistě bude lépe. O jejich odchodu mi vyprávěla prof. M. Villaniová z Prahy: "Obě byly sešlé, ustarané, prosily mne o adresy na švagra Villaniho ve Vídni. V malém ranečku bylo pár věcí, které si sebou braly. Pár fotografií, papíry a dva tři kousky šatstva a rodinné šperky, které jim ještě jako jediný majetek zbyly ze všeho velkého jmění rodového."

Větev Josefa Jana z Neuberku

První větev Neuberkovská, které dědičně patřil zámek i panství, v osobě Alžběty vymřela. Potomky však má dosud druhá, mladší větev, a to jak po meči, tak po přeslici.

Josef Jan, druhý ze synů Jana Františka st., narozený 11. 5. 1775 na zámku Neuberk, založil druhou větev rodu, zvanou mladší. Jako druhorozený obdržel panství Jablonou u Neveklova. Toto zboží zakoupila kdysi jeho babička Rosalie Luidgardis, třetí žena Jana Ignáce Gemricha z Neuberku a přinesla je svému choti kromě jiného jako věno. Josef Jan se 31. 5. 1805 oženil s Annou z Wildheimu, zámožnou pražskou dívkou ze zchudlého šlechtického rodu. Na naléhání své nespokojené novomanželky prodal rok po svatbě Jablonou. Přestěhoval se do Prahy a stal se majitelem "Direktorky" (tzv. Červený dvůr) - velkostatku na Olšanech (Volšany).

Anna zemřela po patnáctiletém manželství bezdětná, svému choti zanechala jen mladou, neobyčejně krásnou ušlechtilou dívku Josefku, která jí sloužila jako komorná. Josefka byla dcerou šikovatele Vincence Sedláčka z Rakovníka a jeho ženě Anně, roz. Rosinkové se narodila uprostřed válečné vřavy při putování regimentu v místech pevnosti Namur v Belgii. Místo narození není v matrikách přesně uvedeno a není divu, válečné pole nepatří k hezkým místům pro zrození člověka a vepsání do rodného listu. Josef Jan se neohlížel po nevěstě v okolí, nabídl se Josefce za muže a ochránce. Josefka mu to oplátila věrností, krásným manželstvím a deseti dětmi.

Z tohoto šťastného manželství se narodili: Prvorozený Ludvík Josef (* 22. 1. 1821) 20*, další syn Jan Nepomuk (* 13. 5. 1822) dožil se pouze jednoho roku. Delší pobyt na zemi byl dopřán dceři Josefě Marii Kateřině (* 4. 3. 1825, + 9. 5. 1878). Ve 23 letech se provdala za krajského komisaře Maxe Jana Ehrenburga, vlastence a účastníka

Slovanského sjezdu a revoluce r. 1848. 21* Kateřinu Marii Krystinu (* 4. 3. 1825) rodiče v mladém věku provdali za Františka Přeifra do Vídně, kde se dožila 69 let a zemřela jako bezdětná. Další dceři Karolině Marii Anně (* 19. 3. 1827, + 1. 9. 1892) byla za kmotru její krásná teta Karolina z Trautmansdorfu-Weinsberku, která na ni pamatovala i ve své závěti. Ve věku 27 let se Karolina Marie provdala za pražského měšťana a hostinského Ignáce Urbana. 22* Neměla dětí, ale přijala a vychovala scho-vanku. Dalším z dětí byl Jan Nepomuk Ludvík (* 7. 11. 1829, + 19. 11. 1897). Byl jedním ze tří žijících mužů této neuberkovské větve, proto se k němu ještě vrátíme. Zatím jen dodejme, že se svatbou příliš nespěchal, oženil se až ve 38 letech s Marií Prokešovou, dcerou hodináře ze Sobotky. Více let působil v Chotěboři jako okresní hejtmán, kde po třicetiletém manželství zemřel. Je pochován na místním hřbitově.

Další dvě děti Josefa Jana a Josefky, Marie Anna (* 2. 12. 1831) a Emanuel Josef (* 12. 1. 1834) zemřely v útlém věku. Lepšího osudu se dočkala Amalie Anna (* 26. 11. 1836). Provдалa se za Ignáce Augustina Rittersa, pokladníka půjčovny a zastavárny v Praze 2. Dožila se úctyhodného věku 82 let a zemřela až ke konci první světové války. Měla syny Theodora 23* a Viktora (zemřel jako třináctiletý) a dceru Josefínu (* 6. 12. 1865), pojmenovanou po babičce, která měla ze své vnučky velikou radost. Josefinka se ale "nepobabila", nebyla vlastenkou, jinak by se nezamílovala do Němce "jako poleno", Karla Jana Plotzka a neprovдалa se za něho. Svě dva syny a dceru vedla ke slušnosti a úctě k českému národu, ze kterého vzešla, ale silně proněmecká výchova ze strany otce měla za následek, že oba synové i dcera, Karl Otto (* 1889), Viktor Richard (* 4. 12. 1891), Hedvika Marie (* 1888) se hlásili k německu. 24* Josefina Plotzková přežila svého muže i děti, dočkala se konce druhé světové války a měla být vystěhována do Německa. Prosila však, aby směla dožít doma v Čechách, kde měla rodové kořeny. Svědkové se za ni zaručili, že nikdy nikomu neublížila a chovala se k českým lidem slušně a přátelsky. Její žádosti bylo vyhověno, dožila a zemřela v Praze. 25*

Nejmladší z dětí Josefa Jana a Josefky, roz. Sedláčkové byl Eduard Emanuel Antonín. Narodil se 15. 2. 1838, kdy jeho otci bylo již 63 roků. Díky rozdílnosti věku, životem ho doprovázela matka až do 32 let. Jako by věděla, že musí vydržet, než se všechny její děti postaví na vlastní nohy. Smrt tří maličkých, sňatky a odchody dcer, výbavy a výplaty, výchova a věčné starosti finanční, to vše tvořilo rámec jejího života. Josefa byla moudrá žena, matka, ale i babička typu Anny Náprstkové či babičky Kavalírové. Krajkový čepeček, pod ním šedé vlasy uprostřed rozčísle na pěšinku, laskavý úsměv modrých očí, které jí zřejmě zůstaly do posledního dne. To vše nám přibližuje její portrét. Je v majetku pražských potomků.

Vraťme se nyní k mužským potomkům mladší neuberkovské větve. Ludvík Josef Gemrich nar. r. 1821 se stal vrchním dozorcem finanční stráže v Haliči. V Polsku se oženil s krásnou Bertou z rodu Zarembova. I jeho pravnuk, Boleslav Roman Neuberk (* 1932, + 1971), hledal v Praze před lety "svě přibuzné" z rodu Neuberků. Poptával se v kostele sv. Jiljí, kde je pochován zakladatel rodu Jan Ignác Gemrich ze Zaháně.

Druhý syn Josefa Jana, Jan Nepomuk Ludvík 26*, se v červnu 1867 oženil v Mladějově s dcerou soboteckého hodináře Jana Prokeše, Marií. Z jejich manželství vzešlo několik dětí 27*, z nichž za pozornost stojí Jindřich Václav Gemrich. Záhadou zůstává, proč Jan Nepomuk Ludvík na svém křestním listě měl z farního úřadu Olšany z r. 1829 připomínku, že jeho otec se jmenuje správně Josef Jan Gemrich, rytíř z Neuberku, nikoliv Neumann, jak prý v Chotěboři dotyčný uváděl. Někdy se ani

Neuberkové nevyznali ve svých občanských příjmeních. Tak se stalo, že někteří se psali Neumannové z Neuberku, jiní správně Gemrichové z Neuberku, jiní prostě Neuberkové. Gemrichové však byli všichni bez rozdílu, ať toto jméno používali či ne.

Generace Jindřicha Václava Karla Gemricha později nepoužívala šlechtického přídomku, ačkoliv si byla svého původu vědoma. Jmenovaný se narodil v Poličce, vystudoval práva a působil jako rada vrchního zemského soudu, v této funkci také roku 1933 zemřel v Lyse nad Labem. Z jeho manželství s Arnoštou Marií Kovářovou vzešel syn Jan Jindřich Karel Gemrich, který se stejně jako jeho otec věnoval právnické kariéře. Ve svém oboru byl uznávanou kapacitou, působil mj. jako náměstek hlavního žalobce při procesu s K. H. Frankem. 28*

Tradice Gemrichů jménem Jan pokračuje i v současnosti, syn JUDr. Jana Gemricha a jeho ženy Marie, roz. Eliasové působil jako úředník závodu Škoda v Plzni, dnes důchodce. Jeho syn Jan vystudoval chemii a působí v Radotínských vápenkách. Oženil se a má dvě děti.

Nejmladší syn Josefa Jana a Josefy, Eduard Emanuel Antonín, byl úředníkem místodržitelství, statkářem v Olšanech a nájemcem Rajske zahrady. Brzy po svatbě s dcerou významného pražského optika Karla Hackera opustil i zbytek hospodářství, který byl zadlužen už za jeho otce. Co mohl od své matky, vdovy, jako nejmladší z deseti očekávat? Zabýval se tedy vedením zajímavého moderního závodu a ve volných chvílích se věnoval členství v různých spolcích, zejména ve Spolku svobodných střelců. Pěstoval také jízdu na koni. Jeho o tři starší manželka mu do roka po svatbě porodila syna Eduarda, který však v dětském věku zemřel. Následovaly tři dcery, z nichž Terezie také dlouho nežila. Zůstaly Kateřina a Gabriela.

Ze dvou dcer Eduarda z Neuberku byla starší Kateřina. Na plese Šlechtické besedy se seznámila s Kamilem Zdobnickým, potomkem starého zemanského rodu ze Zdobnice a Žamberka. 29* Porodila mu dcery Emmu a Miladu a chlapce Adolfa, po jehož narození však 6. 12. 1904 zemřela na horečku omladnic. Její sestra Gabriela se neprovdala. Slíbila umírající Kateřině, že se postará o děti i o vdovce, aby se neoženil a nepřivedl jim macechu. Malý Adolfeček svou maminku do roka následoval na věčnost. Dostal "psotník". Gabrielu zastihla první světová válka, švagr vdovec narukoval do Itálie. Starala se o sestřiny děti a živila je, prodávala rodinné šperky, zajížděla na panství Nebřenice na Říčansku za příbuznými sestry dědečka Josefa Jana - Anny, kteří jí mohli ze svých úrod leccos poskytnout. Stávala na kukuřičný chléb a dávala dětem zapíjet černou cikorku přes sladový bonbón. Občas se zaradovala, když došel ušetřený "komisárek" po ní poštou od švagra. V klášteře U Voršilek vyučovala šlechtické dívky hře na klavír a velmi trpěla po skončení války oznámením, že československá republika sice znamená svobodu národa, ale konec slávy a privilegií české šlechty. Těžce nesla nešlechtické sňatky svých neteří a když zůstala sama a švagr se chtěl znovu oženit, pomátla se na rozum. Zemřela svobodná za války roku 1943 v Horních Bečkovcích a byla pochována na ústavním hřbitově. Když jsem jej navštívila, nebylo po jejím jméně ani stopy. 30*

Kateřininy dcery se provdaly a z jejich manželství vzešly dcery Jaroslava, Dagmar a Milada, které mají syny a vnuky a ve kterých žije i nadále potomstvo a památka druhé neuberkovské větve.

Poznámky:

- 1* 30. 6. 1710 povýšen do šlechtického stavu, SÚA Praha, ČDK, kart. 467.
Píše se porůznu, nejčastěji však Johann Desiderius Friedrich Neumann.
- 2* Maří Majdalena se provdala poprvé za Bergera a podruhé za Zatočila z Löwenbrücku. Z každého manželství se jí narodil syn, nejstarší byl František Berger.
- 3* Měl za manželku Kristinu Niesslerovou, dceru Martina Niesslera "velmi učeného a v politice vynikajícího muže" - jak udávají dobové prameny.
- 4* SÚA Praha, ČDK, kart. 432
- 5* 5. 4. 1460, SÚA Praha, Salbuch č. 209, fol. 394 v. a násl.
- 6* František Leonard Hilbert ze Schüttelsberka byl majitelem domu "Sakrabonky" na Královských Vinohradech, působil jako poručík dělostřelectva v Českých Budějovicích a nakonec se objevuje jako majitel domu čp. 40 "V Pelhřimovce", kde také 27. 6. 1889 zemřel. Jeho syn z manželství s Annou z Neuberku, František, (* r. 1805), byl portetován Antonínem Machkem. Tento obraz je majetkem Národní galerie a je katalogizován pod č. 95 v kat. č. 191. Vidíme na něm mladého důstojníka v hladké bílé blůze bez ozdob, opatřené osmi knoflíky a vysokým límcem. Pravá ruka se opírá o vysokou čáku, levá je zakryta rukojetí kordu. Na čáce vyniká monogram "FID Franz I."
- 7* Nar. 22. 5. 1772 v Kufsteinu v Tyrolsku.
- 8* Karel Frischeisen z Eisen byl o 16 let starší než jeho manželka. V době sňatku byl už několik let vdovcem. Zemřel v Teplicích 20. 10. 1871.
- 9* Prameny uvádějí, že roku 1836 byl nadporučíkem 28. pěšího pluku, roku 1838 se objevuje již jako setník a roku 1851 jako setník ve výslužbě.
- 10* Zemřel ve věku 36 let v Lokti jako krajský komisař.
- 11* Byl rovněž krajským komisařem a zemřel ve službě v Haliči.
- 12* Zemřel ve 21 letech.
- 13* Zemřel jako setník - auditor roku 1866.
- 14* Vilém Antonín Jakob z Neuberka vlastnil statky Kyselka, Andělská Hora, Bochov, Stružná a Údrč. Byl truksasem krále bavorského a patřil k významným členům komise pro povznesení hudby v Čechách. Pochován je v mramorové hrobce v kostele v Údrči.
- 15* Její bratr Viktor se velmi zajímal o českou literaturu a básnictví, o historii českého národa. Ctil rod svého švagra a rád se zajímal o jeho předky.
- 16* Byl pochován na svatohavelském hřbitově, kde se jeho náhrobek po roce 1968 ztratil. Prý vandalové ...
- 17* Viz pozůstalost Nebeského na Strahově.
- 18* Ačkoliv se o tom hovoří s jistotou v rodě a píše o tom naučné slovníky, Umělecko-průmyslové muzeum "o ničem neví".
- 19* Hraběnka Anna Šporková (* 2. 2. 1836, + 20. 10. 1910) byla dcerou Josefa Jana Marii Šporka, pána na Krnsku a Walburgy Aloisie, roz. hraběnky Věžníkové.
- 20* Z jeho života se mi podařilo zjistit, že zemřel ve Lvově jako komisař, vrchní dozorce finanční stráže a byl ženat s krásnou Bertou z rodu Zarembů. Předtím byl v Praze 1, čp. 856. Potomky zanechal v Polsku, žijí dnes i ve Francii.

- 21* Z jejich manželství vzešlo několi dětí. Nejprve syn Maxmilián, o němž však není nic bližšího známo. Následovala dcera Josefina, provdaná za generála, rytíře Jana z Hartliebu, o němž se traduje, že se těsně před svatbou pomátl na rozum. Třetím dítětem byla Emma. Její manželství skončilo rovněž tragicky, její choť, baron Fritz Villani spáchal ve Vídni sebevraždu. o Otomarovi Otokarovi a Arturovi Josefovi rovněž nic nevíme. Adéla (* 4. 2. 1850), měla za manžela od 30. 1. 1875 Gottfrieda Karla Jaroslava, svob. pána Procházku, c.k. majora, který se narodil 24. 11. 1850 v Mohuči a zemřel 12. 2. 1926 ve Vídni. Jejich syn Bedřich Otakar Procházka působil později jako ředitel šekového úřadu ve Vídni a je zajímavé, že se narodil 27. 1. 1883 v Mladé Boleslavi.
- 22* Ignác Urban (* 15. 11. 1828), bydlel na Olšanech v čp. 35 a vlastnil další dům a navíc hostinec v Praze 1, čp. 652.
- 23* Theodor měl syny Františka a Karla a dceru Bedřišku.
- 24* Jejich proněmecké nadšení je zavedlo tak daleko, že se za okupace přihlásili do německé armády a zahynuli na frontě. Hedvika působila jako učitelka v Krkonoších (Úpa) a provdala se rovněž za Němce.
- 25* Příbuzní z neuberkovského rodu k ní za okupace nechodili a přerušili s ní veškeré styky. V rodinách se říkalo: "K tetičce Plockové nechodte, je to nebezpečné, jsou to Němci".
- 26* Neznámo proč, dlouho užíval zprvu jména Jan Neumann, ryt. z Neuberku. Dle výnosu c.k. místodržitelství v Praze ze dne 22. 1. 1892, č. 12.1022/1891, bylo jeho jméno opraveno na Jan Gemrich z Neuberku (viz rodný list Jana Nepomuka Ludvíka z N.).
- 27* Josefa (* 1868 v Přelouči), svobodná, učitelka;
Jan Ludvík Adolf, dožil se jen jednoho roku;
Marie Terezie (* 1873, + 1946), svobodná, učitelka;
Hermína Anna (* 1875), provdala se za Emanuela Konfršta ze Střížova;
Olga Hermína, provdaná za Jana Bulíčka;
Adolf Josef (* 11. 5. 1880, + 28. 3. 1938);
JUDr. Rudolf Emil (* 1881, + 1924 v Nové Pace, zde též pochován).
- 28* Jeho sestra Arnošta Gemrichová (* 14. 11. 1899) byla učitelkou, roku 1922 se v Kutné Hoře provdala za Josefa Pittnera, okresního školního správce. Zplodili spolu syna Josefa Jindřicha Karla Pittnera, který se oženil a odešel do Německa, kde žije.
- 29* Jeho bratranec prof. MUDr. Eduard Albert byl zakladatelem sanatoria v Žamberku, vyučoval na Karlově univerzitě a je po něm nazván pražský Albertov. Byl rovněž překladatelem básní J. Vrchlického do němčiny, jako zmíněný Viktor Boos-Waldek.
- 30* V chorobopise dosud dochovaném v archivu beřkovického ústavu jsem se dočetla, že na označení, že je "blázen", odpovídala vytrvale "Já nejsem blázen, já jsem dcera rytíře Eduarda z Neuberku". Měla pravdu.

Zrcadlo slavného kraje znojmského

Pavel Sedláček, SÚA Praha

Význam prací známého polského autora Bartoloměje Paprockého z Hlohol pro českou heraldiku a šlechtickou genealogii je dnes všeobecně oceňován. Šťastnou shodou okolností vydal prakticky v návaznosti na zásadní vědecký rozbor této problematiky od I. Hrabětové (Erbovní pověsti v českých spisech Bartoloměje Paprockého z Hlohol, Brno, 1992) Státní okresní archiv ve Znojmě výbor ze "Zrcadla slavného markrabství moravského" a umožnil tak širšímu okruhu zájemců seznámit se s charakterem Paprockého tvorby.

"Zrcadlo slavného markrabství moravského" bylo vytištěno v roce 1593, Diadochus v roce 1602 a oba staré tisky pochopitelně nejsou snadno dostupné. Snadněji lze získat výbor z nich, pořízený J. Polišenským, který je publikován pod názvem "Zrcadlo Čech a Moravy" v roce 1941. Protektorátní realita se však u této knihy projevila nutností nezahrnout oblasti, odstoupené po Mnichovském diktátu Německu. V případě Paprockého "Zrcadla" šlo především o území někdejšího znojmského kraje. Proto již v roce 1950 připravil Lubomír E. Havlík první verzi práce, doplňující Polišenského výbor o oblast Znojemska. Nyní vychází pod názvem "Zrcadlo slavného kraje znojmského".

Lubomír E. Havlík do svého oboru zahrnul město Znojmo, premonstrátský klášter v Louce, hradištské proboštství křížovníků s červenou hvězdou, 14 panských a 5 rytířských rodů (duplicita s výborem Polišenského je minimální) a doprovodil jej poznámkovým aparátem. Ten na několika místech prozrazuje známou Havlíkovu moravistickou orientaci, stejně jako fiktivní znak znojmského kraje, naznačující zlato-červené šachování moravské orlice (krajské znaky se na našem území nepoužívaly; kresby erbů ani jinak nepředstavují nejhodnotnější součást publikace). Výbor z Paprockého "Zrcadla" Havlík vhodně doplnil popisem znojmského kraje od Tomáše Pešiny z Čechorodu z jeho díla "Mars Moravicus", vytištěného r. 1677, a výsekem z Fabriciovy mapy Moravy. Kladem publikace je také na dnešní poměry jistě přijatelná cena 30,- Kč.

Vývoj matričního záznamu z hlediska uvádění úmrtní diagnózy

Doc. MUDr. Jaroslav Černý, CSc.

V tomto vzájemně propojeném objektu našeho zájmu, který má svůj význam i pro orientaci v badatelské práci genealoga jak pro lepší a hlubší poznání rodového zdraví, dědičných dispozic, dlouhověkosti apod., tak i zdravotních poměrů studovaného období či místa, lze sledovat v podstatě dvě tendence, jež svým způsobem odrážejí také společenský vývoj, stav i potřeby.

Prvou z nich je samotný vývoj matričního záznamu, druhou pak stanovování úmrtní diagnózy a její zápis v matrice.

Pokud jde o vývoj matričního záznamu, stručně uvedme několik významnějších bodů:

Jak známo, zavádění matrik souvisí s tridentským koncilem, který roku 1563 nařídil všem farářům evidovat sňatky a křty ve zvláštních knihách.

Všeobecně bylo vedení matrik v českých zemích nařízeno olomouckou synodou r. 1591 a pražskou synodou r. 1605, největší rozšíření katolických matrik bylo dosaženo za arcibiskupa Harracha (1624-1667).

Forma zápisu podle *Rituale romanum* (1614) ve formě větného zápisu se však prosazovala velmi pomalu. Podle římského rituálu k matrice oddaných a křestní **příbyla matrika zemřelých**, která měla evidovat den úmrtí, jméno zemřelého a jeho otce, bydliště, věk, den pohřbu, pohřební místo, jméno kněze, datum zpovědi, přijetí nejsvětější svátosti a poslední pomázaní.

K tomuto vzoru však mají zápisy v našich pobělohorských matrikách daleko. Úmrtní matriky bývaly vedeny s nejnižší pečlivostí. Postupně se během druhé poloviny 17. stol. a na počátku 18. stol. přidružuje údaj o úmrtním věku, ovšem nedůsledně. S obsahovou nejednotností šla ruku v ruce též nejednotnost jazyková - střídají se (až do poloviny 18. stol.) čeština, němčina a latina.

Nařízením pražské konsistoře z roku 1760 byla zavedena jednotná latinská matriční formule, vycházející v podstatě z římského rituálu, doplněná však o poddanskou příslušnost rodičů křtěných, a oddávaných.

Brzy zasáhla matriky reformní činnost osvícenského absolutizmu, a to v souvislosti se zvýšeným zájmem o statistické údaje, zejména populační. Počátkem 70. let 18. stol. vyšla řada státních nařízení, zavádějících např. bezplatný zápis o křtu, zakazujících uvádění jmen po chalupě, jmen nemanželských otců.

Dvorským dekretem z 10. 3. 1770 bylo duchovním nařízeno podávat čtvrtletně výkazy ze všech tří druhů matrik krajským úřadům, s odkazy na právě zavedená domovní čísla. Dalším dvorským dekretem z 6. 10. 1770 byly nařízeny nové matriční formuláře, nahrazující větný zápis zápisem do rubrik.

Pokud jde o předmět našeho zájmu, tj. **matriky zemřelých**, šlo o tyto rubriky: datum úmrtí a pohřbu (obvykle ve zlomku), pohřbívající, zaopatření, zemřelý, náboženství, hřbitov, místo, číslo domu a věk. Přes tyto zásahy nacházíme v matričních záznamech stále nejednotnost. Tolik k vývoji matričního záznamu u nás. V podrobnostech možno odkázat na články E. Maura v časopise *Historická demografie*, a to č. 3/1969, str. 4-15 a č. 6/1972, str. 40-56.

Posledně uvedené státní iniciativy a zásahy do vedení matrik vedly k tomu, že se matriky změnilly z pomůcky církevní evidence ve veřejné listiny, vedené v zájmu státu. Nejvýrazněji je tento zájem vyjádřen v nařízení Josefa II. z 20. února 1784, obsaženém

v "Handbuch aller unter Regierung des Kaisers Joseph des II. für die K.K. Erbländer ergangenen Verordnungen und Gesetze (in einer sistematischen Verbindung), Wien 1785". Obsahuje nařízení a zákony z let 1780-1784 (Příruční knihovna SÚA Karmelitská, - signatura IV - 7 - 2).

Nařízení (uvedené ve svazku šestém na stranách 574-9 zmíněné sbírky), zejména jeho zdůvodnění v preambuli, v níž se zdůrazňuje význam věrohodnosti a užitečnosti matričních záznamů nejen z hlediska veřejné správy, jež z nich získává důležité poznatky o vývoji porodnosti, sňatečnosti i úmrtnosti, ale i z hlediska jednotlivce a rodin, jimž může sloužit jako průkazné listiny i jako podklady pro správní řízení či soudní rozhodnutí existenčního rázu, plně potvrzuje zmíněný státní zájem. Příznačné je také, že o původním církevně-správním významu matrik se nařízení vůbec nezmiňuje. Dohled nad vedením matrik byl svěřen nejen biskupům, ale i krajským úředníkům.

Tímto nařízením bylo farářům přikázáno vést tři oddělené knihy pro záznamy o sňatcích, narození a úmrtí, a to podle nového, mnohem důkladnějšího formuláře.

Pokud jde o úmrtní matriky, měly uvádět datum úmrtí, číslo domu, jméno, náboženství, stáří zemřelého a také příčinu úmrtí. Bylo nařízeno též vedení nekatolických matrik, včetně židovských.

V dalším vývoji jiná nařízení z konce 18. a 19. stol. zásadním způsobem neměnila celkovou podobu matrik a týkala se dílčích záležitostí. V této podobě se v podstatě užívala až do roku 1949.

Tak např. v roce 1811 bylo guberniálním nařízením z 1. 6. nařízeno průběžné číslování matričních záznamů.

Pokud jde o úmrtí, zapisovala se pod pořadovým číslem ta, k nimž došlo v příslušné farnosti, bez ohledu na to, kde byl zemřelý pohřben nebo kam zemřelí příslušeli bydlištěm (pokud ovšem zápis nebyl proveden v matrice jiné církve nebo v matrice civilní).

Další změny ve formuláři byly provedeny v souvislosti se zrušením patrimoniální správní organizace v r. 1850.

Nový formulář z roku 1850 měl - pokud jde o údaje o zemřelých - tyto rubriky:

- den úmrtí a pohřbu, místo, číslo domu, bývalé panství, okresní soud, podkrajský úřad, kraj;
- zemřelý (jméno, příjmení a stav), u dětí jméno, příjmení a stav rodičů, u žen a vdov muže, manželský stav, náboženství, pohlaví, věk;
- místo pohřbu, příčina smrti s číslem prohledacího vysvědčení;
- jméno pohřbívajícího nebo svědka pohřbu a posléze též zaopatření svátostní.

Ne vždy však byly všechny předepsané údaje vyplňovány. Jazyk byl německý nebo český.

Za zmínku stojí ještě to, že v roce 1870 (tedy až dva roky po tom, kdy v Rakousko-Uhersku byly povoleny občanské sňatky), bylo okresním hejtmanům a magistrátům přikázáno vest pro bezkonfesijní osoby jak oddací a rodné, tak také úmrtní matriky.

Z uvedeného je zřejmé, že uvádění úmrtních diagnóz v matrikách zemřelých prodělalo svůj vývoj, který kromě uvedených již legislativních opatření byl ovlivňován podstatně také tím, zda byli k dispozici ti, kteří mohli - na tehdejší poměry kvalifikovaně - provádět prohlídky mrtvého a jimž by také takováto činnost mohla být svěřena, respektive přikázána.

Obecně lze říci, že záznamy o příčině smrti se do matrik nedostaly a byla-li někde zcela vyjimečně uvedena příčina smrti, pak velmi lakonicky, např. "šlakem treffeni", "utopil se", "od zlého člověka ubit", "věkem sešlý".

Přitom tyto "diagnózy" byly, (a to i mnohem později) "stanovovány" různými osobami, ať již to byl farář, kaplan, rychtář, kostelník, hrobník či později ranhojič (ranlékař), lazebník, felčar, chirurg či lékař.

Prvá nařízení týkající se prohlídky mrtvého byla nalezena v "Sammlung aller Kaiserlichen und Königlichen Gesetze vom Jahre 1740 bis 1780", vydané ve Vídni v r. 1787 (SÚA Karmelitská, příruční knihovna, sign. IV-Z-1).

Tak ve svazku druhém, str. 259, je uveden Hofreskript z 13. 12. 1753 č. 311, zakazující pochovat kohokoliv před uplynutím dvakrát 24 hodin (i když šlo o úmrtí na černé neštovice či mor). Stejný obsah mají dva dvorské dekrety, zveřejněné ve svazku třetím, a to č. 267 z 13. 12. 1755 (str. 267) a č. 436 z 31. 1. 1756 (str. 312), ovšem již bez dodatku o neštovicích či moru.

Velice zajímavý je nález "Zákazu pohřbívání bez lékařského ohledání mrtvol" (uložený v SÚA, fond České gubernium, inv. č. 540, sign. B 5/4, Publicum), vydaný arcibiskupskou konsistolí pražskou dne 14. 2. 1756 (tedy téměř bezprostředně po vydání právě zmíněných dvorských reskriptů), obsahující příkaz "nepřistupovat k jakýmkoliv s pohřbem souvisejícím opatřením, natož k pohřbu samému, dříve než bude na základě stanovení diagnózy příčiny úmrtí, ať z důvodu nemoci či způsobeného násilím a prohlídky mrtvol vystaveno osvědčení přísedného chirurga (scheda seu testimonium jurati chirurgi), ustanoveného veřejnou správou".

(Zde je tedy prvá zmínka o "ohledacím listu", který se dále přikazuje uschovat, "aby v případě obvinění ze zanedbání nechyběl prostředek, jímž by se obhájil").

Tento příkaz, následovaný obdobným po linii státní správy, platil pro pražské triurbium, tj. Staré a Nové Město a Malou Stranu. Může svědčit i o tom, že v Praze bylo relativně dostatek zdravotnických pracovníků, kteří kvalifikovaně mohli ohledání provádět.

Uvedené hledisko zjištění možného násilného činu jako příčiny smrti brzy proniklo i do této oblasti předpisů.

Jde o nařízení č. 869 z 1. srpna 1766, uveřejněné ve shora zmíněné sbírce zákonů a nařízení (svazek 5, str. 76), které lze pokládat za významný mezník obecně. (Publikováno též v Johann Dionis John: Lexikon der K.K. Medizinalgesetze, Prag, 1798 - Knihovna Ústavu dějin lékařství, Praha, sign. K 2954).

Stanovuje totiž povinnost prohlídky každého mrtvého (jeden entseelten Körper) tam, kde jsou k dispozici chirurgové, lazebníci či felčari, a tam, kde nejsou, jinými způsobilými osobami, aby bylo jisto, zda nedošlo k násilné smrti.

Proto přikazuje současně všem vesnickým rychtářům a přísedným osobám (Geschworenen) obecně, zvláště pak jsou-li na mrtvém těle podezřelé nálezy či mají-li pochyby, ohlásit takové případy úřadům k dalšímu legálnímu ohledání.

V téže sbírce (svazek 6, str. 128 a další), pak jde o dvorský dekret č. 1186 z 30. března 1770, kterým se stanovuje povinnost ve všech hlavních městech společných německých dědičných zemí bez výjimky zjišťovat prohlídkou každého zemřelého vlastní příčinu smrti, ať již z důvodů nemoci či okolností jiných před uložením do země a lékařům prohlídku provádějícím činit potřebná opatření v případech nakažlivých onemocnění, či podezření na násilnou smrt. (Tento dvorský dekret je publikován rovněž ve zmíněném Johnově "Lexikonu".)

Ve shora uvedené sbírce pak je zveřejněno vládní nařízení Českého gubernia z 27. září 1787, které na základě zjištěného nedostatečného plnění zmíněného dvorského dekretu z 30. 3. 1770 připomíná všechny povinnosti, jimiž by mohlo být zajištěno plnění nařízení z února r. 1784, týkající se uvádění příčin smrti v matričních záznamech

i jejich dalšího sumárního vykazování: "V místech, kde dosud není stanovena praxe prohlídky mrtvého, k tomu účelu ihned ustanovit jednoho z felčarů k této povinnosti".. (Toto guberniální nařízení je modifikací říšského nařízení z téhož dne, kde se uvádí "... ustanovit jednoho z chirurgů" - publikováno v Johann Blaseck "Auszug aller im Königreiche Böhmen bestehenden Verordnungen und Gesetze", Prag 1819, díl XI., str. 127 a násl. - SÚA, Knihovna, sign. I - L 878). Může svědčit i o rozdílech v zajištění zdravotní péče obyvatelstvu zdravotnickými pracovníky v českých a říšských zemích.

Prakticky současně (17. srpna 1787) bylo vydáno nařízení, vystavovat tzv. ohledací lístky, na nichž mělo být udáno křestní jméno a příjmení zesnulého, stav, **nemoc**, stáří a den úmrtí. Jejich názvy byly rozličné, např. Aumrtní prohladační list., lístek umrlčí, mrtvodozorný list, mrtvodohledací list, Todtenzettel, Todtenbeschauschein, Todtenbeschauzettel, apod..

Přes veškeré nedostatky plynoucí z osob konajících prohlídku zemřelých jsou poněkud věrohodnějším pramenem než dřívější tzv. úmrtní listy (testimonium obitus, Todtenscheine), které nebyly ničím jiným, než výpisem z úmrtních matrik, o jejichž malé vypovídací schopnosti byla řeč.

Zdá se, že svrchu uvedené nedostatky v plnění dekretu z r. 1770 byly obecnějšího charakteru, neboť - cituji: "v případech zranění či usmrcení jsou lékařské nálezy vystavovány tak nedostatečně, že způsobují dodatečné obtíže při zjišťování či provádění kriminálních pátrání", pročež Gubernium "stanovilo krajským lékařům povinnost prostřednictvím krajských úřadů zajistit u veškerého podřízeného zdravotnického personálu znalost i dodržování písemné instrukce o úředním ohledání mrtvol (Leichenbeschau)", a to dvorským dekretem z 8. června 1817 (publikováno v novém vydání shora uvedené Blaseckovy Sbírkky, sepsaném Johannem Kankou, Praha 1819, 2. díl, str. 283-4, heslo "Arztes Gutachten" - Knihovna Ústavu dějin lékařství, Praha, sign. K - 2601.

Z dosud uvedeného je zřejmé, že obě "vývojové tendence" (jak jsme je nazvali), směřují ke zjištění příčin smrti a k jejímu uvedení resp. uvádění v matrice zemřelých, nebyly nijak jednoduché. I když v dalším období docházelo postupně ke zvyšování počtu a také kvalifikační úrovně příslušných zdravotnických pracovníků na základě růstu poznatků o nemocech a příčinách smrti, je nutno záznamy vždy posuzovat právě z hlediska doby, v níž byly činěny. Nicméně jsou cenné, zejména pro historicko-demografické přístupy či pohledy, jež budeme vnášet do svých genealogických bádání.

Ostatně ani dnešní praxe, kdy na jedné straně podle dosud platného zákona ze 7. 12. 1949 (a vyhlášky MV z 29. 12. 1949) vedou matriky narození, uzavření manželství i úmrtí, příslušné národní výbory (dnes příslušné místní - městské - úřady), podle prováděcí vyhlášky MV č. 182/1959 Ú. I. zapisující doplňující údaj, a to datum narození zemřelého, a na straně druhé podle dosud platné vyhlášky MZ č. 47/1966 Sb. - provádění prohlídek mrtvých vyhláškou stanovenými lékaři (obvykle příslušnými obvodními lékaři). jejichž účelem je zjistit smrt a její příčiny, kdy se uvádí a) bezprostřední příčina smrti, b) komplikace prvotní příčiny smrti, c) prvotní příčina (základní nemoc), není zbaveno všech nedostatků, byť se mohou vyskytnout v mnohem menší a mnohem méně závažné míře, než v době, kterou se v bádáních genealogických obvykle zabýváme.

Z hlediska přesnosti by byla přijatelná diagnóza, stanovená pitvou, což není ve většině případů dosažitelné.

Každý hospodář dospěje ve svém životě k okamžiku, kdy začne přehlížet své celoživotní dílo. Uvažuje, jak s ním naložit dál. Na to, aby v díle sám pokračoval, se mu už nedostává sil a tak přemýšlí, jak zajistit za sebe náhradu či jak výsledky svého celoživotního úsilí uchránit před zničením. Jedná-li se o hmotný majetek, jsou zde zákony o dědictví. Co však s prací, která má znaky duševní činnosti konkretizované v zápisech, vzpomínkách, kronikách, rodokmenech atd.?

Jestliže má genealog potomka nebo příbuzného, který má o jeho práci zájem, pak má vyhráno. Ví, že nic nebude zmařeno, že rodopisný materiál bude uchován pro další generace. Ale co když takového nástupce nenajde? Pak je nutné provést vhodná opatření, která zabrání zkáze díla. Protože se jedná o palčivý aktuální problém, chce správní výbor ČGHSP v následujících řádcích poradit jak na to.

I. Každý genealog by se měl vždy především snažit o to, aby v jeho práci bylo pokračováno. Není totiž genealogické práce, která by byla uzavřena a ve které by se nemohlo pokračovat. Nejvhodnějším pokračovatelem je jistě člen rodiny, který má k sebraným poznatkům osobní vztah. Víme však, že ne ve všech rodinách je tato práce dobře chápána a oceňována. Proto by měl genealog, kromě své vlastní badatelské práce, působit v rodině i výchovně. Měl by se snažit o probuzení zájmu o historii rodu. Jakými formami by to měl provádět?

- a) Seznávaním členů rodiny s výsledky své badatelské práce. Ve vhodnou chvíli bude vypravovat o tom, co předkové vykonali, odkud pocházejí, seznamovat je s životními osudy úspěšných předků atd.
- b) Aktualizací minulosti, která pomáhá k pochopení života předků, k porozumění společenských dějů. Proto by měl genealog organizovat rodinné vycházky a výlety do míst, kde předkové žili. Dnešní motorizovaná společnost umožňuje provádět návštěvy i vzdálených míst.
- c) Doporučováním četby historické literatury, zejména regionální. Ta totiž uvádí čtenáře do osobního vztahu k minulosti rodu. Také členství v různých osvětově-rodáckých organizacích a četba lokálního tisku vzbuzuje zájem o události z minulosti vztahující se k rodu. Také k této činnosti je vhodné "přitahovat" členy rodiny nebo je alespoň informovat.
- d) Genealog by měl ve své rodině působit tak, aby členové měli k historickému materiálu jím shromážděnému dobrý vztah a tím zabránit případnému prohlášení "jsou to staré krámy a lejstra, co s tím? Dáme to do sběru! Nejedná se o mentorování, či násilné vnučování. Jde o takové citové a rozumové působení genealogie, které směřuje ke vzbuzení zájmu o rodopis.

II. Nenajde se přímý pokračovatel, ale pouze takový, který bude v práci pokračovat až po určitém čase. Co je vhodné provést v takovém případě?

- a) Seznámit pokračovatele s veškerým rodopisným materiálem a s obsahem rodopisného fondu, který rodopisec sestavil.

- b) Postupně následného badatele zapojovat do vlastní genealogické práce, a to svěřováním určitých úseků badatelské práce, např. zpracováním grafů, sestavením alba fotografií, evidencí rodinných památek atd.

Provedením těchto prací bude nástupce postupně přejímat celý rodopisný fond, čímž získá poznatky nezbytné pro pokračování v díle.

III. Pokud v rodině momentálně není přímý pokračovatel, ale genealog ví, že v budoucnu najde svého pokračovatele, pak je zapotřebí provést tato opatření:

- a) Nalézt takového člena rodiny, který by byl zárukou toho, že i když nebude v rodopisu bezprostředně pokračovat, zabezpečí, aby předchozí práce nebyla zničena, ale bude uložena s předpokladem, že v další generaci vznikne o tuto práci zájem.
- b) Pro budoucí řádnou orientaci v celém rodopisném materiálu je zapotřebí vypracovat seznamy dokladů s označením, kde a jak jsou uloženy.
- c) Rodopisný fond je třeba uložit do vhodných lepenkových krabic s označením **RODOPISNÝ FOND RODINY .....**
- d) Velkoplošný materiál - rodokmeny, rozrody, listiny, přehledy atd. uložit do lepenkových trubíc. Nepřekládat!
- e) Vzácné tisky starých knih uložit do krabic. Ostatní knihy vztahující se k rodopisné práci označit.
- f) Se způsobem zpracování a inventorování rodopisného materiálu je vhodné seznámit toho, kdo bude jakýmsi strážcem díla a případně i pokračovatelem.
- g) Vhodnou formou požádat dědice, aby takto utříděný rodopisný fond uložili do suché větrané místnosti.

IV. Poslední situace při řešení úkolu rodopisce ... "kam s ním?", ... je stav charakterizovaný naprostým nezájmem o rodopis v rodině nebo širším příbuzenstvu, kdy nastává nebezpečí zničení celé práce. V tom případě by jistě bylo vhodné, aby vykonavatel poslední vůle zemřelého, který by neměl zájem o rodopis, nabídl celý fond badatele po poradě s Českou genealogickou a heraldickou společností některé veřejné instituci, která se touto činností zabývá. Budou to různá muzea místní, regionální nebo speciální a státní archivy buď místní, městské, okresní, oblastní případně zvláštního významu. Všem těmto organizacím je zapotřebí celý fond nabídnout a projednat s nimi, o co by měly zájem.

Obecní archiv (místní kronika) by měl zájem o genealogický materiál vztahující se jen k místu (obci, městu).

Okresní archiv by měl zájem o materiál vztahující se k působnosti archivu. Půjde o členy rodu, kteří se uplatnili v rámci okresu významně v oboru hospodářském, politickém, kulturním či náboženském.

Oblastní archiv by mohl převzít materiál ve kterém je popisovaná osoba - rod svým významem okres přesahující.

Památky na rodáky sbírají různá muzea a jsou to zejména vlastivědné nebo odborné instituce. Tyto však mají zájem převážně o artefakty, madaile, vyznamenání, obrazy atd.

Zvláštní skupinu mezi muzei má **Národní muzeum v Praze a jeho archiv**.

Ten poskytuje zájemcům potřebné informace o uložení písemností.

Je na adrese: Archiv Národního muzea, Pohořelec 8, 118 01 Praha 1.

Tato instituce má dlouholetou tradici a má množství uloženého rodopisného materiálu.

Topografické údaje ve světle historických pramenů

Dr. Marie Marešová

K základnímu vybavení našich archivních knihoven patří nesporně dvě topografie: Schallerova a Sommerova. Jejich použití je všestranné, aniž dnes kdokoliv pochybuje o pravdivosti údajů v těchto edicích obsažených. Jsou pro nás v mnohém ohledu směrodatné a zejména z hlediska demografického svým způsobem nenahraditelné a to přesto, že při podrobných regionálních průzkumech lze v nich prokázat některé nepřesnosti, což je v rámci tak rozsáhlé práce přirozené. 1*

Například pro Pelhřimovsko, sledované v této studii, jde o počty domů ve vesnických lokalitách, kde samoty přičíslované v roce 1771 k centrální obci jsou někdy v číselných sumářích uvedeny dvakrát: jednou v souhrném počtu domů v obci očíslovaných, podruhé ve výčtu samot k obci patřících.

Na druhé straně - rovněž pokud se týká vesnické evidence - se vyskytují případy, kdy výsledné číslo je nižší, než počet skutečně obývaných domů. Tak např. na Českomoravské vysočině bývalo v každé vesnici několik objektů sice obývaných, ale konskripčními čísly neoznačených. Mám na mysli tak zvané pazdery, ve kterých většinu roku žila rodina pazderky, to jest podruha v selském hospodářství, kterému pazderna patřila. Pouze na několik dní v roce, v období tření lnu, se pazderkova rodina musela vystěhovat. Všechny selské usedlosti ve vsi mívaly své pazdery, protože jejich výměra poskytovala potřebnou plochu k pěstování lnu, jehož zpracování v počáteční fázi vyžadovalo každoročně na několik dní účelovou budovu, stavěnou z kamene a situovanou mimo vesnici vzhledem k nebezpečí ohně.

Zvláštní skupinu mezi topografickými údaji tvoří záznamy o národnostním či spíše jazykovém rozvrstvení obyvatelstva. K nim měli mít historici především nedůvěru a to již vzhledem k době, ve které tyto údaje vznikaly. Sama skutečnost, že topografie Českého království, zpracovaná českým rodákem, vychází v Praze pouze německy, je více než varující. Jako by v Čechách té doby již nežila kulturní vrstva užívající českého jazyka, tedy vrstva, která by si české vydání popisu své země zasloužila. Topografie přiznává česky mluvící obyvatelstvo ve studované oblasti jen na vesnicích, nejvýše ještě i v městysi Červená Řečice a Nový Rychnov, ale pro město Pelhřimov uvádí tvrzení, že se zde mluví povětšinou německy. 2*

Tolik k roku 1790. O padesát let později uvádí Sommer, že Pelhřimov má pouze triviální školu českou a že tzv. městská normální škola je pouze německá. Zde je nutno podotknout, že tento stav školství byl již v době Schallerově, protože pelhřimovská latinská škola, zřízená městem za pomoci pražského arcibiskupství roku 1763 byla již v roce 1783 Josefem II. změněna na německou. Přesto, že topografické údaje se navzájem potvrzují byl skutečný stav zcela jiný. Vypovídají o tom dochované archiválie a to velmi výmluvně. Na prvním místě je nutno jmenovat matriky pelhřimovského děkanství, které již svým jazykem popírají jakékoliv zněmčení městského obyvatelstva. Jsou totiž od prvních dochovaných záznamů z dob třicetileté války vedeny povětšinou česky a ani v období germanizačního centralismu němčinu nepoužívají, ač právě za Josefa II. se staly státní agendou. Do českých zápisů jsou občas vkládány latinské nápisy či dokonce latinská veršování, někdy jsou latinsky psány celé úseky záznamů. 3*

Jen výjimečně najdeme zápis německý. Týká se pochopitelně cizince, v Pelhřimově trvale nebydlícího. Tak např. roku 1799 4* je zapsán "Laurencius Ebert principal einer Schauspieler, gebirdig aus dem Elssas". Zcela ojedinělý je záznam z roku 1802 v téže

matrice na str. 167, kde je německy uveden místní obyvatel "Ignac Minier, Steuer-Einnehmer der Stadt Pilgram".

Ve svém celku jsou pelhřimovské matriční zápisy zdrojem krásných dobových výrazů např. o mistru ostrého meče neboli mistru popravním, jinde o dobře merytýrovaném primátoru pelhřimovském či místním turnerovi, apatykáři, kontrybučenském kontrolorovi apod.

Po takovém zjištění je ovšem těžko věřit údajům topografie o poněmčelých pelhřimovských obyvatelích. A výsledky studia matrik potvrzují i pramen nad jiné spolehlivý: memoáry pelhřimovského děkana Vojtěcha Holého, sepsané v letech 1883-1889. 5* Autor je nazval "Rozličná podání a události z dob minulých i přítomných". Jako místní rodák nezanese do svých pamětí jen své poznatky sahající půlstoletí zpět, ale i ústní rodovou tradici. Jeho předkové byli známými soukeníky v Pelhřimově již v 16. stol. a v cechovních registrech se připomínají již od r. 1547. 6*

Neproněs-li tedy Vojtěch Holý do svých pamětí i starší rodinné zápisy, pak rozhodně do nich vložil rodinné zkazky sahající dobré tři generace zpět. Můžeme mu proto věřit, když v odstavci 56 svých pamětí se obírá tvrzením Schallerovy topografie o německy mluvících měšťanech pelhřimovských a jednoznačně je popírá. Říká doslova: "Tomu není tak". A dodává, že mnozí měšťané mluvili plyně latinsky, ale německy neuměli. Jen úřednictvo užívalo tehdejší němčiny: říkali *prý umb* místo *um*, *drung* místo *darum* nebo *aldoweilen* místo *weil*. Tvrdí také, že "staří kněží uměli převýborně latinsky, ale nikoliv německy" - což nám ostatně matriční zápisy již dokázaly.

Obdobnou zkušenost udělal na vrchnostenském úřadě v Červené Řečici i první potoleranční evangelický kazatel z Uher, Jan Szalatnay v roce 1783, kdy výhodou mu bylo, že vrchnostenská úředníka se s ním latinsky dohodli. 7*

Zdá se tedy, že topografické údaje o germanizačním postupu v českých zemích nutno brát s velkou rezervou a že je na místě spíše prověřovat než důvěřovat. Připomínají nám znovu, že oficiální sdělení z období jakékoliv totality je spíše zdáním, které klame, než objektivní informací.

Poznámky:

1* Tato studie se zabývá konfrontací archivních pramenů Pelhřimovska a příslušných částí obou jmenovaných topografií:

Jaroslav Schaller: Topographie des Königreichs Böhmen,
Táborský kraj, díl XIV, Praha 1790.

J. G. Sommer: Das Königreichs Böhmen,
Čáslavský kraj, sv. XI., Praha 1843.

2* Jaroslav Schaller: Topographie des Königreichs Böhmen, díl XIV., str. 77. "Die Bürger sprechen zwar heut zu Tage grössten Theils deutsch, doch in den herumliegenden Dörfern herrscht nur die böhmische Sprache allein".

3* SOA Třeboň: M Pelhřimov 1, fol. 170 b, r. 1676.

4* SOA Třeboň: M Pelhřimov 6, (NOZ 1785-1803), str. 137.

5* Zápisky Vojtěcha Holého, městského děkana v Pelhřimově.

Vydal Jan Fried jako zvláštní otisk z Českého jihu, Pelhřimov 1913.

6* Josef Dobiáš: Dějiny král. města Pelhřimova a jeho okolí (díl III. 2, část II. 2), Praha 1954, str. 515, 522, 600, 632.

7* F. Hrejsa: Jan Szalatnay a jeho paměti z doby toleranční, Praha 1931, str. 11.

Chybný záznam o Chyňavě v topografii J. Schallera roku 1785.

Marie Fraňková

Když jsem pátrala po dokumentech obce Chyňavy, hledala jsem také v literatuře. V knize J. Schallera jsem našla chybný záznam o Chyňavě. J. Schaller: *Topographie des Königreichs Böhmen*, Prag, 1785, str. 134.

zápis: Chiniawa oder Cheinawa, Dorf und Filialkirche unter dem Tit. St. Prokop. 1623. Wurde Ladislaw Ludwikowsky Bezdrůžický von Kolowrat dieses Rittersikes verlustigt, welchen Kaiser Ferdinand II. dem Julius Heinrich Herzog zu Sachsen geschenkt hat.

Všechny údaje o Chyňavě, uvedené v literatuře, jsem se zájmem pročítala. Tento záznam se mi zdál nepravděpodobný. Ze všeho, co jsem četla o Chyňavě, nezjistila jsem nikde, že by kdy Chyňava patřila Ladislavu Ludvíkovskému Bezdrůžickému z Kolovrat a také mimo tento zápis jsem nikde nezjistila, že by patřila Juliu Jindřichovi, vévodovi saskému. Protože jsem chtěla tyto záznamy objasnit, vydala jsem se v literatuře o třicetileté válce po stopách Julia Jindřicha, vévody saského, ale nenašla jsem nic, co by zápis J. Schallera potvrdilo. Vysvětlení jsem našla v Bílkových "Dějiny konfiskací v Čechách", kde je zápis o Vladislavu Ludvíkovském Bezdrůžickém z Kolovrat a na Středoklucích. Cituji:

" ..... Pro účastenství na zpouře, byl komisi konfiskační odsouzen roku 1623 k propadnutí jmění ..... Z jeho majetku propadl také statek Středokluky, k němuž náležely tvrz a ves Středokluky, ves Běloky, Dobrovice (Dobrovíz), Kozinec, Kmetiněves, Chýnov a díl vesnice Velké Kněževsí. Statek byl odhadnutý na 77.436 kop míš. a vedle císařské rezoluce ho roku 1623 obdržel darem Julius Jindřich, vévoda saský tak, že i dluhy na něm vězící, od komory české měly býti splaceny."

Jednalo se tedy o vesnici Chýnov, patřící k panství Středokluky, nikoliv o Chýňavu, tehdy patřící k panství křivoklátskému.

K vysvětlení, jak mohlo dojít k tomuto omylu, považuji za vhodné uvést článek Karla Žďárského, který byl uveřejněn ve Věstníku muzejního spolku královského města Rakovníka, r. 1928. V článku se pojednává o autorovi "Topographie des Königreichs Böhmen" (čili Topografie království českého) z r. 1785 - Jaroslavu Schallerovi. Uvádí se, cituji: "... Roku 1785 vydal Jaroslav Schaller, kněz řádu pobožných škol, I. díl Topografie království českého a to "Rakovnický kraj". Spisovatel přikročil k této práci s láskou a důkladnou přípravou. Na 19 jím stylizovaných otázek zaslali duchovní správci odpovědi na vybídnutí zemského gubernia. "Podle odpovědí na tyto otázky sdělávám popis jednotlivých míst".

Chyba o Chyňavě, která je v této publikaci, vznikla zřejmě chybným vyplněním stylizovaných otázek duchovnímu správci a zůstala více než 200 let bez povšimnutí. Podle Schallera opakoval chybu roku 1845 německý autor Johann Gottfried Sommer a další autoři.

Jak daleko do minulosti se mohu dostat?

doc. Ing. Stanislav Cais, CSc.

Otázku z nadpisu si často klade začínající genealog. Věděl by rád, jaké má vyhlídky, že se v svém zkoumání dostane aspoň do století 18. nebo 17. popř. i dále. Výsledek závisí samozřejmě na okolnostech každého jednotlivého případu, tj. jednak na odborné zdatnosti badatele, jednak na existenci a kvalitě pramenů. Odpověď je tedy možná jen pravděpodobnostní, založená na vyhodnocení většího počtu případů. Příležitost k takovému statistickému šetření poskytla dotazníková akce z března 1992, a jeho výsledky se zde uvádějí.

Pro daný účel se daly použít dotazníky od 167 přispěvatelů, které obsahovaly 532 občanských rodů. Nebyly uvažovány šlechtické rody, neboť pro jejich zkoumání jsou jiné možnosti než pro rody občanské.

V tab. 1 je na prvním řádku uvedeno staletí, do kterého badatelé v uvažovaných rodech došli, na druhém řádku počet rodů v absolutní hodnotě, a na třetím řádku jejich poměrný počet v procentech. Zhruba přibližně se dá říci, že desetina případů končí v 19. století, čtvrtina v 18., polovina v 17. a desetina v 16.

Tab. 1

století	20.	19.	18.	17.	16.	15.	14.	celkem
počet	1	48	146	280	49	5	3	532
%	0,2	9,0	27,5	52,6	9,2	0,9	0,6	100,0

Tab. 2 udává, kolik procent případů se dostane přes hranici uvedenou v první řádce tabulky. Podle toho je např. rok 1700 překročen v 63,3 % případů.

Tab. 2

rok	1900	1800	1700	1600	1500	1400
%	99,8	90,8	63,3	10,7	1,5	0,6

Rozbor příčin tohoto rozložení by vydal na samostatnou studii, ale bez ohledu na její výsledky platí, že není důležité, jak daleko do minulosti rodokmen sahá, ale jak plastický obraz života minulých generací se badatelům podařilo vytvořit.

Rod kovářů Melicharů

Rudolf Melichar

Mezi srbskými důstojníky nebyl nejlepší soulad. Víno a ženy tu nebyly bez vlivu. Ale ani finanční hodnocení nebylo spravedlivé. Srbští důstojníci i František byli daleko lépe odměňováni než důstojníci dobrovolníci, byť měli stejné hodnosti a stejné povinnosti.

Když se začaly tvořit české dobrovolnické sbory v Rusku, odešla tam část českých důstojníků a vojnů. Při této příležitosti vydal velitel sboru tento rozkaz:

"Důstojníci, Češi. Jak hluboko lituji, že opouštíte náš sbor, v němž zlatým písmem a svojí krví zapsali jste jméno Čechů, tak upřímně se raduji, že odcházíte do divize svých rodných bratří, kteří s otevřenou náručí očekávají vašeho vojenského umění a vašich zdatných paží.

Srbský národ se svými jihoslovanskými bratry Chorvaty a Slovinci nikdy nezapomenou vaší bratrské účasti v našem společném boji proti tatarským Bulharům a hunsko-teutonským Maďarům a Němcům. Srbský národ nemůže nikdy zapomenouti toho svatého ohně potomků Žižkových a obou Prokopů, tak jako ani tomuto armádnímu sboru nevymizí z duše oběti slavných důstojníků Čechů, kteří na zkrvavených pláních Dobružde položili drahocenné životy za svobodu Jihoslovanů. Předejte ode mne a mého armádního sboru bratrský pozdrav všem Čechům a též moje hluboké přání, aby za vítězného hlaholu písně Žižkových Táboritů "Kdož jste boží bojovníci" naše bodáky společně probily cestu svobody na trupech německých hord. Šťastnou cestu, bratři."

Velitel, čestný pobočník Jeho Veličenstva Krále, generál Živkovič.

Poměry v srbském vojsku byly složité a nijak lehké. To konečně platilo i o tvořícím se českém vojsku. Ještě složitější poměry byly v ruském vojsku, disciplína se těžko udržovala a bojeschopnost se snižovala. Ruská armáda se pomalu, ale jistě rozpadávala. Desertéři z této armády přepadávali příbytky občanů a okrádali je. To postihlo i Františka, vypravuje o tom: "Toho dne jsem přišel domů kolem 23.hodiny, takže jsem brzo při otevřených dveřích usnul. Domek byl přízemní. Toho chtěli dva z nich využít a okrást mě. Jeden vnikl do světnice a druhý stál venku, u okna. Zatím co jsem spal, vzal mi revolver z nočního stolku a dělal prohlídku bytu. Vzal mi vysoké boty a hledal peníze v kalhotách. Náhodou jsem před spaním vyňal peněženku a položil ji na stůl. Podíval jsem se zběžně do novin a položil jsem je náhodou na peněženku na stole.

V okamžiku kdy zloděj zdvihl noviny, probudil jsem se zimou a spatřil jsem ho. Sáhl jsem na noční stolek po revolveru, ale ten nikde. Tak jak jsem byl jsem skočil po zloději, ale ten měl dost času, aby po zavrnutí postele vyskočil na okno a umožnil kamarádovi ze zahrady palbu po mně z těsné blízkosti z ukradeného revolveru. Náhodou mi jen trochu ožehl vlasy na spánku nad uchem. To mě zarazilo a oba zloději toho využili a utekli.

Rychle jsem se oblékl, udělal poplach a zahájil pátrání po zlodějích. Účastnil se ho jezdecký oddíl a dva prapory pěchoty. Prohledán byl každý dům, zahrada za zahradou až do odpoledne do dvou hodin, kdy byli oba dopadeni v kukuřičném poli v blízkosti města. Protože to byl již třetí pokus loupeže, účastnili se honby i četní občané. Ti požadovali pro dopadené desertéry "samosúd", něco jako lynč, ale my jsme je předali soudu. Ranám lidu přece jen neušli.

Taková byla Ruská armáda v červnu 1917. Chtěli ještě provést ofensivu, ale tu se vyznamenala česká brigáda u Zborova a proslavila se tím po celé Rusi.

Při jedné příležitosti bylo cosi oslavováno, hlavně českými důstojníky. Asi pod vlivem zvýšené nálady došlo k nesouladu mezi českými důstojníky a Srby. Vznikla z toho aféra, která končila četným odchodem Čechů do českého vojska v Kyjevě. František v tom hrál jistou roli pro něho nepříznivou, že byl příslušnosti srbské, navíc pobočником pluku. Pomáhal Čechům, ale sám musel zůstat.

Působením rozkladných živlů vnějších i vnitřních se i srbská armáda rozpadala, zatím co česká armáda rostla. Zbytek srbského sboru v září 1917 se dal na odchod z Ruska. Působily tu některé demagogické revoluční vlivy. Také známá nevraživost mezi Chorvaty a Slovinci a Srby měla svůj vliv. Na odchod se přihlásili všichni Chorvati a Slovinci, ale Srbů jen 350. Jeli do Archangelska. Cestou je zastihla Velká říjnová revoluce a museli 14 dní čekat na povolení, aby mohli v cestě pokračovat.

Plavba za polárním kruhem do Anglie trvala 15 dní a byla nepříjemná. Přistáli ve Skotsku v přístavu Perth. Tam už organizace tamních orgánů fungovala bezvadně. Byli přivítáni s péčí a v krátkosti přesedli do vlaku a jeli do střední Anglie do Winchesteru. Po třech dnech odpočinku pokračovali do Southamptonu. Ještě v noci měli jet do Francie, ale pro nebezpečí německých ponorek se museli vrátit a teprve druhé noci se tam šťastně dostali.

Přistáli v Cherbourgu. Odtud jeli do jižní Francie do Provence. V městečku Courtenzon byli 6 neděl. Bylo to na podzim 1917. Odtud se vydali přes Alpy do Janova. Pak podél Ligurského moře přes Apeniny do Brindisi, přes Otrantskou úžinu do Korintu. Tam čekali několik dní na autokolonu, která je dopravila přes pohoří Parnas na jednu železniční stanici tamnější trati Athény - pod Olymp - do Soluně.

V Soluni byl František pověřen likvidací 2. dobrovolnické divise, pokud se týče písemností. Začátkem roku 1918 chtěl František opustit srbskou armádu a přejít do československého vojska ve Francii. Nebylo to tak snadné, že měl srbskou státní příslušnost. Pomohl mu k tomu nadbytek srbských důstojníků. Žádost o propuštění si podal na jaře 1918. Tehdy byl jmenován štábem soluňské armády jakýmsi expertem pro českou otázku. Měl také přidělené francouzské auto pro výkon funkce.

Ze soluňské fronty byly vypraveny dva transporty Čechů do Francie. Druhý transport s asi 260 dobrovolníky vedl František. Jeli přes Bizertu - Marseille do Cognacu. Tam bylo středisko naší brigády. František tím zakončil svoji činnost v srbské armádě a zakončil ji slovy: "Zažil jsem u nich těžké chvíle, ale také mnohé radostné. Každopádně byl můj pobyt v Srbsku pro mne velkou praktickou zkušeností. Naučil jsem se ničeho se nebát, nepodceňovat se, poznávat nové a mně dosud neznámé zkušenosti. Často jsem se setkával s novými situacemi, kdy ponechán sám sobě, musel jsem správně rozhodovati a trvati na svém, jednou pojatém rozhodnutí." Nejenom to. Poznal obrovský kus světa a dotvrdil se v cizích řečech. Jeho udatnost byla odměněna řádem Bílého lva IV. třídy s meči, Bílého orla II. třídy, medailí za přechod Albánie - Albánská spomenica. Později pak přibýly ještě další četné medaile.

Ve Francii.

Již od začátku války byla v cizinecké legii česká rota "Campagnie Nazdar". Ta měla za sebou již slavná vítězství. Bylo to asi 300 dobrovolníků. Ti prodělali nejtěžší boje na četných místech Francie.

Masaryk, Beneš a Štefaník účinně pracovali pro naši svobodu a samostatnost. Již roku 1915 pronášel Masaryk ve Švýcarsku smělá slova proti Rakousku za naší svobodu

a samostatnost. Roku 1916 byl přijat předsedou francouzské vlády Brianem. Téhož roku se ustavila národní rada československá v čele s Masarykem. Generálním tajemníkem byl dr. Beneš. V lednu 1917 prohlásil Masaryk: "My si svoji samostatnost nevyžebáme, nýbrž ji budujem z vlastních sil." Národní rada dojednala s Francií ustavení Československé armády.

Důstojníci byli zařazeni do kursu pro záložní důstojníky, aby se co nejdříve seznámili s francouzskou armádou, s jejími zbraněmi i taktikou.

František prodělal druhou zhuštěnou jednoroční školu v St. Maixent. U československých pluků byli veliteli rot Češi a vyšší velitelé byli Francouzi. Po francouzském vzoru měl pluk 3 prapory pěší a 1 kulometnou rotu. František byl pak jmenován poručíkem československého vojska ve Francii a byl přidělen k 21. pluku v Darney. Také československá brigáda měla nadbytek důstojníků. Proto některé velitelské funkce byly zdvojeny. František byl jmenován zástupcem velitele deváté roty.

Legionáři po vzoru husitském i sokolském si říkali "bratře". Naše vojska byla tedy silně demokratická. Bratr velitel nesměl být opatrníkový, musel být ke všem stejně spravedlivý a musel rozeznat demagogii od demokracie. Sám nesměl být demagogem a nesměl demagogii trpět. Pak teprve měl disciplínu. To ovšem nebylo tak snadné. Na příklad z fronty z Elzaska vypravuje František: "Mezi bratry byl také příslušník cizinecké legie, hodnosti četař. Ten neměl o nějaké dobrovolné, bratrské disciplině ani ponětí. Navíc byl mnohokrát vyznamenaný za chrabrost a měl vyznamenání, za které bral peněžitou odměnu. Následkem toho, měl větší příjem než velitel roty. To nebylo dobré.

Vůči bratrům důstojníkům byl povýšený až drzý. Měl 17 let ztrávených v cizinecké legii, takže jeho chování vůči mladičkým velitelům nebylo přijatelné. Za mužstvo platil často a následkem toho měl v rotě velký vliv.

Velitel roty poručík Vojtěch Přecechtěl, člověk jemný, byl na starého drzého bojovníka příliš slabý. Proto byl zbaven velitelství roty a já nastoupil na jeho místo. Milý četař hned první den, rota byla v záloze, se snažil mi dokázat, že on je pánem v rotě. Přišel do kanceláře v jedné části méně rozstříleného domu s granátem v ruce, bouchal s ním na stůl a domáhal se změny určitého rozkazu podle jeho přání. Byl však velmi překvapen, když jsem ho vyhodil i s granátem. To bylo pro neho velkým zlehčením v očích bratrů. Musel jsem se před ním mít na pozoru. Brzo na to došlo ke střídání rot a moje rota šla v noci vystřídat jinou rotu v zákopech. Stavěli jsme na noc odposlouchávací hlídku v drátech před zákopem. Poslal jsem zkušeného četaře z cizinecké legie, aby ji zavedl na místo. To se mu nezamlouvalo, s granátem v ruce se domáhal změny rozkazu o poslání jiného s hlídkou. To vše se odehrávalo před celou rotou. Jestliže jsem nechtěl pozbyti autority jako můj předchůdce Přecechtěl, musel jsem zakročít, a to proti násilí zase násilím. Tu jsem se ukázal silnějším a nedisciplinovaný četař složil granát a šel s hlídkou. Byl přemožen, ovládl jsem ho. Od těch dob poslouchal na slovo a už se na mě neodvážil. To bylo moje druhé bratrské zakročení.

Bojovat na francouzské frontě v první linii nebylo snadné. Jak známo Němci tam použili bojového plynu Yperitu, který vyřadil mnoho vojáků z bojů. Boj v přední linii znamenal nasazovat život. Pro ukázkou nechám opět vyprávovat samotného Františka: "Byl jsem s rotou v lesním úseku. Velitelství bylo stranou silnice, z níž k němu odbočoval zákop. Bylo vybudováno z klád ve dvou řadách se střešou stejně stavěnou. Právě mě navštívil velitel záložní čety podporučík Vejvoda, když se nad velitelstvím objevilo německé letadlo nízko nad vrcholy stromů. Vejvodovi to nedalo a místo aby se

kryl, střelil na něho z revolveru. Letadlu přirozeně neublížil, ale prozradil naše stanoviště.

Němec se obrátil a brzo potom jsme dostali dobře zaměřenou palbu z několika baterií různých kalibrů. Kryt se začal hroutit. Nařídil jsem sluhovi Janovi, aby sebral veškeré písemnosti a opustil jsem s ním ohrožené stanoviště a usadili jsme se v krytu zálohy. Ráno jsme našli na místě stanoviště dolík způsobený nepřátelskou palbou. Stůl z vlnitého plechu byl v koruně buku nad bývalým stanovištěm. Štěstí mi zase přálo."

Po několika měsících byl František přesunut s útvarem na frontu u Verdunu v Champagne. Tam byla bojová činnost ještě větší. Za účast v těchto bojích byl František vyznamenán řádem Čestné legie s upomínkovou medailí na "velkou válku".

V Itálii

K utvoření československé legie v Itálii došlo nejpozději a také usudých Čechů a Slováků tam bylo jen asi 300. Češi jako rakouští příslušníci byli hned na začátku války internováni, až na velmi skrovné výjimky. Pokusy o jejich uvolnění byly marné. Určitého úspěchu dosáhl dr. Beneš roku 1917. Začátkem ledna t.r. byl tam ustaven Československý dobrovolnický sbor. Avšak teprve na jaře 1918 dosáhl Štefaník povolení k utvoření Československé armády.

Během přesunu do Champagne přišel rozkaz Národní rady v Paříži odeslat určitý počet důstojníků do Itálie. Byl tam také vyslán František. Stal se velitelem 3. roty, III. praporu 35. pluku italských legionářů. Tak jako ve Francii, Češi veleli jen rotám a vyššími veliteli byli Italové.

Bylo to ve střední Itálii v městě Foligno. Pluk byl utvořen z rakouských zajatců. Ti si nevážili italských vojáků, neboť je vždy poráželi. Paní města darovaly plukovní praporek a pluk pak nesl jméno "Foligno". Ke frontě byli posunuti až 20. října 1918, takže k bojům už nedošlo. Nepřátelská vojska kapitulovala. Teprve 14. listopadu se dozvěděli, že byla vyhlášena Československá republika.

Tehdy se vracel Masaryk z Ruska přes Ameriku, Francii, Itálii a Rakousko do vlasti. V Itálii, krátce před odjezdem byl František jmenován kapitánem italských legií.

Na rozloučenou vykonal král Emanuel slavnostní přehlídku, jako před tím ji vykonal prezident Masaryk. V obou případech František velel 35. pluku. Zazněly první české povely.

Po proslovu krále a našeho vyslance dr. Lva Borského zpíval celý sbor naši národní hymnu, nyní už státní hymnu, "Kde domov můj". Byly to pro naše legie nezapomenutelné chvíle. Po přehlídce si král dal zavolat Františka, protože na jeho prsou zahlédl zlatou medaili za chrabrost a chtěl vědět za jaký čin ji dostal.

V novém Československu.

Brzo po padovské přehlídce byla zahájena doprava pluku do vlasti. Když italské legie přijely do Českých Budějovic, byly řízeny na Slovensko, kde měly zajistit klid v Žilině, kde bylo provisorní sídlo vlády. To bylo 1. ledna 1919. Mnozí si svobodu vykládali tak, že rabovali židovské obchody, kterých bylo na Slovensku víc než dost. Z tohoto působení vypravuje František zajímavé příhody. Uvedu aspoň jednu: "Za jedné mlhavé noci zpozorovala stráž u jedné díry stojící, blížící se jakousi záhadnou postavu, která nereagovala na opakované volání: "Stůj nebo střelím". Strážný skutečně vystřelil. Vyslaná hlídka na místě střelby zjistila, že zastřelený byl "osel". Vyšetřováním vyšlo najevo, že osel patřil našemu největšímu houslistovi Janu Kubelíkovi, který se oženil

s majitelkou statku Velká Bytča a tam žil s rodinou. Kubelík koupil osla pro radost dětem, takže zastřelení osla, který se v noci nepozorovaně vzdálil způsobilo hodně lítosti. Nemilá příhoda způsobila, že nám Kubelík nedával krmení pro naše muly a styky s námi přerušil. Po té zajel na krátko František k rodičům a vypravování nebralo konce. Také velitel četnické stanice Hasenedl se přišel velmi omlouvat.

Na Těšínsku byla situace napjatá. Poláci si dělali nárok na ostravské uhlí. František tam ihned odjel a 35. pluk se zúčastnil obranných akcí, které byly krvavé. Stály lidské životy na obou stranách. František tu velel celému 35. pluku. Za tyto operace byl pak vyznamenán Československým válečným křížem s armádní pochvalou. Krátce na to byl povýšen v únoru 1919 na majora.

Situace na Slovensku byla zlá. Maďaři ohrožovali Slovensko. 35. pluk byl poslán do prostoru Košic. Pak působil v prostoru Trebišov, aby byla zajištěna demarkační čára. Tam pašovali hlavně židé. Jednoho dne se dostavili do praporeční kanceláře zástupci obcí za demarkační čarou až od Tisy. Mluvili ukrajinsky a žádali o "švábličky" sirky, kerosin, petrolej a sůl. Toto nanejvýš potřebné zboží nebylo za demarkační čarou vůbec k dostání. Napado mě, abych využil této příležitosti k podpoře naší delimitační komise v Ženevě. Slíbil jsem jim žádané bezplatně, když přinesou prohlášení obcí, podepsané všemi občany, že žádají o přivtělení k Československé republice. Za dva dny se dostavili s podpisy a já jsem jim žádané zboží vydal. Župan Kriško byl velice přkrvapen, když jsem mu předal podpisy, aby je poslal služební cestou na mírovou konferenci v Ženevě. Tyto obce za demarkační čarou byly nám přiřknuty. Je to dnešní hranice Nové mesto nad Tisou - Čop.

V Maďarsku nastoupila vláda komunistů vedená Belou Khunem. Ta se znovu pokoušela o dobytí Slovenska. Počítala se slovenskými masami a ještě s nekonsolidovanými poměry. Ještě v květnu přešel František se svým praporem k maďarským hranicím. O bojové akce tam nebyla nouze a někde to byly boje ostřejší. Uvedu aspoň jednu bojovou akci, kterou František líčil v dopise z 13. června 1919 mému otci.

"Byl jsem se svým oddílem u Miškovce. Tam jsme měli smůlu - museli jsme ustoupit, a to hodně rychle. Byli jsme v bojích 20. května čtrnáct hodin a pak nás přesila Maďarů zatlačila. Bylo jich nejméně desetkrát tolik.

23. května jsme dělali nový útok na Miškovec z několika stran současně s Rumuny. Tu jsme byli zase nešťastní. Rumuni byli poraženi a zahráni v nepořádku daleko za Tisu. Naše ostatní kolony se nedaly porazit, ačkoli byla Maďarů velká přesila, ale nemohli dále postoupiti, protože jim Rumuni odkryli levý bok. Tehdy jsem byl velitelem pravé skupiny, nejslabší, měl jsem jen asi 1 000 lidí. Já jsem měl největší práci, musil jsem dobývat návrší, které bylo silně obsazeno kulomety. Návrší jsem dobyl, vzal 12 kulometů a hnál před sebou tři maďarské pluky a to 9., 31. a 32.

Došel jsem znovu až do Miškovce, vydržel jsem tam 24 hodin. Nevěděl jsem ovšem, že Rumuni jsou poraženi a čekal jsem až příjdou i oni. Teprve až Maďaři bili ze všech stran, ustoupil jsem. V těchto operacích jsem měl značné ztráty, ale můj pluk se vyznamenal. Za tuto akci jsem byl předložen na povýšení na podplukovníka. Měl jsem štěstí. Válčil jsem zase trochu po srbsku. Karabinu v ruce a první jsem vnikal do maďarských posic a ani jedna kulka se na mne "nepřilepila". Moje mužstvo ale hodně zkoušelo a asi polovina je po nemocnicích.

Já jsem jinak zdrav a jenom mě mrzí, že je nás málo a musíme ustoupit. Každá píď země však přichází Maďarům draho. Bránil jsem s mojimi úzinu Szendro a za tři dny jsem odrazil pět útoků a nakonec je zahrnal. Byli proti nám i Němci. Utíkali, že nechali ležet i krajíce chleba namazané máslem. Museli jsme zas nazpět, protože jiní na levo

a pravo se neudrželi". Za tuto akci byl vyznamenán válečným křížem s divisní pochvalou. Ne všichni byli v těchto bojích stateční. U Plešivce měl František prapor domácího tamního vojska. Najednou prapor pod velením poddůstojníků se zbraněmi na ramenou se chystal na odchod z fronty. František zbouřenecký prapor dal obklíčit kulometnou rotou a odzbrojil je. Prapor byl ztažen z fronty a poslán do zázemí. Byl to prapor čistě slovenský.

Francouzští velitelé měli snahu prosazovat francouzské důstojníky. Nejdříve se ho dotklo, když francouzský velitel divise mu poslal mladého poručíka jako poradce, ostřílenému veliteli praporu. Poručík chtěl vědět co má dělat. František mu řekl, aby si vzal prut a šel chytat ryby. Když jinou práci nedostával, vrátil se po několika dnech sám ke štábu divise. To byl počátek napětí mezi Františkem a francouzskými veliteli. On se držel striktně svých povinností, ale také i svých práv. Ať vypravuje sám František:

Ve vesnici byl zámek baronky Lehotské, ale zdráhala se ubytovat tam důstojníky. Navštívil jsem ji proto osobně a požádal o potřebné místnosti. Baronka odmítla i mne. Nezbylo ni jiného než postavit se na stanovisko velitele posádky v době válečné. Ponechal jsem baronce s dcerou a kuchařkou tři místnosti s kuchyní a ostatní přidělil rotám, když jí důstojníci nebyli dost vhod.

Baronka nebyla spokojená s mým rozhodnutím a stěžovala si u velitele divise. Ještě týž den se tam objevil generál Chabort, mne velitele posádky ani nenavštívil. Šel rovnou do zámku kde byl pro něho připraven čaj. Tím snad chtěl zdůraznit soukromou povahu návštěvy. Byl jsem však vyveden z bludu. Poslal pro mne vojína s rozkazem, abych se dostavil do zámku. Tam v přítomnosti baronky a její dcery, aniž se mě ptal na vysvětlení, nařídil okamžitě vyklizení zámku. Ocitl jsem se v situaci krajně nepříjemné. Bez jakéhokoli vysvětlení velitel divise vyhovuje urážlivou formou cizím, snad i nám nepřátelským osobám. Požádal jsem o vydání písemného rozkazu, neboť jen já jsem zodpověden za zdravotní stav a bojeschopnost vojáků mně svěřených. To zase bylo nepříjemné jemu a dokazoval, že slovo francouzského generála mně musí stačit. Prohlásil jsem s konečnou platností, že bez písemného rozkazu zámek nevyklidím. Písemný rozkaz mi nedal a já jsem zámek nevyklidil. Vzpouza proti nadřízenému pokračovala.

Vše se vyřešilo samo sebou. Pokračovali jsme v pochodu dále k západu, takže jsem zámek stejně opustil. Generál Chabort však na mne nezapoměl.

Vyjel naproti pochodujícímu pluku, aby kontroloval pořádek za pochodu. Zdržel jsem se při opuštění posádky a pluk jsem doháněl kočářem. Byl jsem uprostřed pochodového proudu, když jsme se setkali. Podal jsem předepsané hlášení. Spustil na mě velmi přísně: "Kde je místo velitele na pochodu?" "V prostoru pochodového proudu, tam kde je právě třeba" odpověděl jsem. Byl jsem poučen: podle francouzského předpisu v čele pochodového proudu. Trval jsem na svém. Velitel divise pokračoval dále: "Všichni tři velitelé praporu šli v čele pluku. Ten šel dobře a v pořádku. Muly však netáhly stejně a nemají zastřižené hřívky a ocasy".

Viděl jsem, že zabíhá do malicherností vyššího velitele nedůstojných a že pozadí tohoto jednání má svůj původ v incidentu na zámku v Brezničce, odpověděl jsem: "Za muly nemohu táhnout a když jsme stříhali Maďarům hlavy, nemohli jsme stříhat mulám ocasy." Chabort mne chlácholil, že jsem ještě mlád a že mi chce jen prospět a udělat ze mne dobrého vojáka. Měl snad dobrý úmysl, ale metody, kterých používal, se mi nezdály situaci přiměřené, když o mých vojenských kvalitách svědčilo dosti bojových vyznamenání. Odpověděl jsem trochu pobouřeně: "Nezapomínejte, že jste v Československu a nekomandujete Marokány." Snad byl na něco podobného přípra-

vený a reagoval vskutku velitelsky: "Třicet dní vězení". Potom jsme se rozešli. Já šel do čela pluku, kam jsem mířil a velitel divise do štábu.

Cestou jsem dostal francouzsky psaný výměr trestu. Mimo jiné v něm stálo, že takto mírně mne trestá proto, že jsem se na frontě dobře držel. Ve skutečnosti mi více dáti nemohl. Výměr jsem vrátil s poznámkou, že žádám o napsání výměru úředním jazykem a to buď česky nebo slovensky. Nedostal jsem však už žádný.

Odtud byl František odvolán na MNO. Velitel divise se domníval, že je tam volán, že si na něho stěžoval. MNO však chtělo Františka vyslat do Bělehradu jako vojenského atašé. Krátce na to v září 1919 byl povýšen na podplukovníka. Podepsal také s MNO smlouvu o dalším setrvání ve vojenské službě.

V Praze se František účastnil příprav k uvítání jihoslovanské vojenské delegace, vedené generálem Štefanem Hadžičem. Pocelý pobyt František delegaci doprovázel.

Vojenský atašé v Bělehradě.

Byla to zajímavá činnost a František líčí celou řadu různých momentů a okolností. Docházelo k bratrské vzájemné spolupráci. Vzájemnost se utužovala. Například náš 48. pluk v Benešově dostal jméno "Jihoslovanský" a 21. pluk ve Skoplji, "Československý". Habsburg Josef se roku 1920 chystal převzít trůn v Maďarsku. Naše vláda se proti tomu postavila, mobilisovala částečně a vyzvala státy "Malé dohody" k podobným opatřením. Jihoslovani také mobilisovali. To stačilo aby se Habsburg v Budapešti neusadil. Františka jeho minulost stavěla u Jihoslovánů do příznivé situace. Aby mohl vést svoji domácnost pozval k sobě sestru Blaženu, která mu tam dělala hospodyní a kuchařku.

Za povinnostmi projížděl znovu Jugoslávii křížem krážem, ale tentokráte pohodlně v autě se šoférem a ještě občas pro bezpečnost mu dávali doprovod.

František byl také pověřen zastupováním vojenských zájmů u vyslanectví v Řecku a v Albánii. Na svých cestách se setkával s mnohými Čechy, kteří tam působili. Líčil také příjezdy našich vojenských ale i nevojenských pohlavárů do Jugoslávie, na příklad generála Čečka, ministra NO Udržala.

Velmi zasvěceně vypravuje o některých kulturně historických památkách, ale i o významných vojenských místech.

Za Františkova působení zemřel v Bělehradě starý král Petar I. a významný srbský politik Pašič.

Velkou událostí byla svatba krále Alexandra s rumunskou princeznou Marií. Svatba byla velkolepá. Popisuje ji takto: "Nová královna byla představena diplomatickému sboru před slavnostním obědem. Sbor stál ve velkém sále levého paláce ve dvou frontách, jejichž středem procházel manželský pár. Pozornost vzbudila u manželek diplomatů paní Hana Benešová, choť našeho ministra zahraničí. Obstála na výbornou. Vkusně oblečená, skromného vystupování, ale jinak důstojného, dobyla si sympatie všech. Svatbě bylo přítomno 23 členů královských rodin. Druhý den byla slavnostní vojenská přehlídka. V čele defilé jel rumunský král s královskou zlatou korunou na hlavě a s žezlem v ruce.

Přirozeně při slavnostním obřadu v kostele měli nejen oba novomanželé na hlavách zlaté koruny, ale také rumunští manželé byli ve zlatých korunách.

Někdy začátkem roku 1925 požádal František o odvolání, aby mohl sloužit u nás u útvarů, přesto, že vedl pohodlný život.

Při odchodu v květnu 1925 byl přijat králem Alexandrem. Při této příležitosti byl vyznamenán řádem Jihoslovanské koruny II. třídy s hvězdou a král mu dal svoji fotografii vlastnoručně podepsanou.

Za činnost v Bělehradě byl vyznamenán řády sv. Sávy II. třídy s hvězdou Bílého orla III. třídy bez mečů, polským řádem Polonia restituta, komandýrským křížem rumunského řádu Corona Romania a řeckým řádem sv. Jiří.

Služba u útvarů.

Po návratu do Prahy působil František krátce u 28. pěšího pluku v Praze ve Vršovcích. Od 1. října byl ustanoven velitelem 9. pluku Karla Havlíčka Borovského v Mostě.

Roku 1926 byl povolán do generálního kursu při škole pro důstojníky generálního štábu. Pak se dalo jen čekat kdy přijde povýšení na brigádního generála.

Jednou se sešel při slavnostní příležitosti, (kdy byl Šnejdárek povýšen na armádního generála 1927), v jakési restauraci tam tento generál vypravoval, jak přišel k tomuto povýšení. Potkal generála Gajdu, který mu sděloval, že situace v republice není zdravá. Měl by se udělat převrat, svrhnout stávající vládu, dosadit jinou, která by řídila republiku lépe. Vhodná doba k tomu by byl nadcházející sokolský sjezd. Vyzýval Šnejdárka ke spolupráci, sliboval mu povýšení a funkci v nové vládě. Šnejdárek toto vše sdělil dr. Benešovi, který tím byl velmi překvapen, neboť Gajda byl velitelem divise v Košicích. Na základě toho byl pak Šnejdárek přijat do československé armády v hodnosti armádního generála. Gajda pak byl pensionován.

Nájemce dvora Král zval Františka na pouť do Šlapanic a zmínil se, že tam také pojedje slečna senátora Bergmana a že ho s ní seznámí. Tam se František poznal s Liduškou Bergmanovou. Hezká dívka se mu zalíbila a začala známost, která skončila svatbou v únoru 1928, v Praze. Liduška byla vzdělaná žena, výborně vychovaná, žádná práce jí nebyla těžká. Byla jedinou dcerou. Rodiče byli zámožní.

Manželství bylo šťastné. Koupili si vilku v Zachvažanech vedle Mostu. Tam se jim narodil 28. listopadu syn Zdeněk. V té době zastupoval František velitele brigády brigádního generála Kutlvašera. Toto velitelství bylo v Chomutově a v této době jsem já sloužil u 46. pluku tamtéž jako četař aspirant.

V této době jsme dělali noční cvičení v poli. Strýc František mě při té příležitosti vyhledal. Jak jsem ho uviděl, vstal jsem ze země a šel k němu. Při chůzi mi zavěšená maska na rameni dělala trochu šramot. Strýc mi to vytkl, že v noci je vše slyšet. Po cvičení byli všichni velitelé spokojeni i velitel brigády, který učinil jedinou výtku svému synovci. To se pak vypravovalo po celém pluku.

Když se generál Kutlvašer vrátil, byl František roku 1930 jmenován brigádním generálem, ale velitelem 16. brigády v Místku se stal již roku 1930. V říjnu 1931 se narodila dcera Danuška.

R. 1933 byl František přeložen do Plzně jako velitel tamní brigády. V říjnu téhož roku došlo k zavraždění krále Alexandra. Obětí se stal i francouzský ministerský předseda Barthout, neboť atentát byl spáchán ve Francii, v Marseille.

Slavného pohřbu v Bělehradě v naší delegaci se také zúčastnil i František. Byli tam pohlaváři z celé Evropy, mezi nimi i maršál Göring, který si tam připravoval půdu a získával vlivné osobnosti Jugoslávie. Pro krále plakal celý národ. Zámožnější rodiny si najaly "kukavice" či plačící ženy. Byly to chudší ženy, které za odměnu plakaly. Smrt krále zcela změnila směr politiky Jugoslávie, a to i v náš neprospěch.

R. 1935 byl František přeložen do Milovic jako velitel důstojnického učiliště. R. 1936 navštívil tábor nově zvolený president dr. Beneš a přihlížel k připravenému cvičení. Během jeho cvičení se otázel Františka na jeho názor na obranu hranic. František mu odpověděl, že na pevnostní obranu není ani čas ani peníze. Beneš odpověděl, že bude obojí. Skutečnost ukázala, že měl František pravdu, což roku 1967 v televizi potvrdil i armádní generál Krejčí, tehdejší náčelník štábu, když řekl, že za tři roky nebylo možno opevnění provést.

V době působení Františka v Milovicích tam přijel rumunský král Karol se svým 16 letým synem Michalem a přihlížel cvičení. Syn Michal pobíhal mezi vojáky a jeho průvodce Jan Masaryk měl s ním mnoho starostí. Nejvíce se zajímal o kulometry a sám z nich střílel.

V roce 1937 byl František přeložen do Litoměřic jako nově povýšený divisní generál. Na velitelství divise měl překrásný byt. Doba však už byla velmi napjatá. Němci-Henleinovci už konali své zhoubné dílo. Urychleně se budovalo hraniční opevnění.

Henlein ohlásil svůj Karlovarský program - 8 drzých požadavků. Pak jel do Anglie získávat podporu. Napětí se stupňovalo. 21 května v noci došlo k nařízení obsadit hranice. Zdálo se, že se bude opakovat rakouský Anšlus. Když František dostal tajnou depeši, nařídil obsazení jeho úseku. Ráno 22. května bylo u něho vše provedeno. Na zákrok Anglie a Francie se vojska musela vrátit do kasáren.

Poměry na hranicích se stávaly nesnesitelné provokacemi a drzostí Němců-Henleinovců. Ordneři vypalovali našim ženám na prsa hakenkreuz. Byly to zlé doby. František dělal co mohl, i svoji pravomoc překračoval, když k tomu byl donucen okolnostmi. Naši vojáci ani četníci nesměli střílet.

Ze všech stran se to stahovalo proti nám. Francouzi i Angličani zcela zklamali, uzavřené s námi spojenecké smlouvy zpřetrhali. Na víc rozdělili naši republiku jak si přál Hitler a tomu nás nechali na pospas. Neuvěřitelně hloupý ministerský předseda Anglie se holedbal, že mnichovskou dohodou zachránil mír v Evropě. Takový to byl státník.

21. září 1938 byla vyhlášena mobilisace. Generál Fajfr letěl do Ruska. Po návratu ani on ani hlavní štáb nevěřili, že ještě roku 1938 by nám přišli Rusové na pomoc. Měli jsme se Sověty smlouvu z roku 1935.

V době mobilisace bylo velitelství divise přesunuto do Mladé Boleslavi. Pro posilu hranic byla přesunuta jedna horská brigáda ze Slovenska. František se jel podívat na postavení jednoho praporu této brigády. Líčí to: "Tehdy pršelo jen lilo, voda tekla proudem po svazích přes silnici a činila ji nepoužitelnou. Pod ní jsem našel jednu rotu utábořenou pod stany uprostřed smrkového lesa. Rota nebyla nijak zajištěna a důstojníci nikde. Vešel jsem do stanu a dal se s vojáky, většinou maďarské národnosti, do hovoru. Já i šofér, byl jsem převlečen do občanského oděvu. I auto mělo civilní číslo. Můj oblek se v ničem nelišil od lesnického úboru. Nikdo ve mně nemohl tušit velitele divize. Nikdo se mně také neptal kdo jsem a co zde dělám. Na otázku kde je jejich velitel roty odpověděli, v nějaké myslivně se ženou. Z dalších odpovědí jsem se dozvěděl o rozvrácenosti oddílu, takže s nějakou bojovou hodnotou nebylo možno počítat. Velitel praporu je prý někde dále ve směru silnice. Narazím prý tam na hlídku. Kousek dál jsem narazil na nějaký přístřešek, to bylo ono místo strážného, ale strážný nikde. Dojel jsem na mýtinu, kde byl hostinec. Místnost byla plná vojáků, k hnutí nebylo. Na jedněch dveřích byl nápis - vyhrazeno pro důstojníky. Vešel jsem dovnitř a požádal jsem přítomného podplukovníka o dovolení snísti si tam oběd. Aniž si mně

blíže prohlédl, ukázal mi na jeden stůl, tam že si mohu sednout. Hostinský mi přinesl oběd, který jsem mlčky pojídal a při tom pozoroval přítomné. U jiného stolu seděl velitel praporu, lékař, praporčík a ještě nějaký důstojník, hráli karty. Několik dalších přihlíželo. Při tom vedli řeči, jak je to všechno nesmysl, zbytečné apod. Hlavně lékař se vyznamenával přímo pobuřujícími řečmi. Zeptal jsem se, zdali sem přijde také někdy velitel divize... "Ale kdepak, ten si hoví někde doma a nás sem vyhnali ze Slovenska, nikoho tu nemáme, nikdo se o nás nestará". Požádal jsem o povolení kybicovat u karet a to mi bylo ihned uděleno. Řeči pokračovaly stejným tempem až jsem to nemohl déle vydržet. Vytáhl jsem svůj osobní průkaz a prohlásil: Já jsem ten velitel divise. Pořádně jsem jim vyčínil, zavolal velitele 44. pluku z Liberce, nařídil jsem směnu velitele praporu a odeslání lékaře na velitelství sboru.

Generál Syrový ohlásil v 17 hodin odpoledne národu, že vláda přijala Hitlerův diktát. Ohromení se zmocnilo celého národa. Důstojníci, mužstvo divise, hrozilo, že neopustí opevnění. František sám říká: Vydal jsem se do Prahy k náčelníkovi hlavního štábu, abych ho informoval o duchu a smyšlení divise. Nabídl jsem mu ji pro případ, kdyby potřeboval dobré vojáky. Rozhovoru byl také přítomen podnáčelník generál Fiala. Generál Krejčí mi poděkoval za důvěru, kterou mu projevuji, ale položil mi dvě otázky. "Zaručíš mi, že půjde se mnou také Beran (pozn. - předseda agrární strany, předseda vlády), zaručíš mi, že mně nepřepadne Hitler?"

Na tyto dvě jednoduché otázky, ale dobře vystihující otázky jsem nemohl dát kladnou odpověď. Za těchto okolností bylo již na vše pozdě. Pak jsem se ptal zase já: "Co tomu říká pan prezident?" Krejčí mně informoval, že před rozhodnutím obětovat Sudety svolal poradu generálů, aby posoudila přítomnou situaci.

Naši velcí spojenci nás vydali Němcům na pospas, Poláci s námi nechtějí mít nic společného, Maďaři jsou nám nepřátelští, Jihoslované se necítí býti vázáni nám přijít na pomoc. Na Slováky ovládané tehdy ludovci není spolehnutí. Sovětská pomoc také vzata v úvahu, ale nezdála se býti uskutečnitelnou v tak krátké době, když Sověti právě prováděli reorganizaci armády.

Po těchto úvahách položil prezident generálům otázku: Ubráníme se sami v této situaci? Všichni svorně jako jeden muž odpověděli: Ne. Na to se prezident vyjádřil: "Pak nám to nestojí za to bít se jen proto, aby historie zaznamenala řádek - český národ chrabře vyhynul".

Události pak dostaly rychlý spád. Začalo vyklízení Sudet. Manželka Františka, Liduška, jela do Židovic u Libčevse nedaleko Bíliny 8. října, aby se podívala, jak jejich statek vypadá. Židovice také padly do záboru. Bylo to od ní odvážné, když tam právě nacisti přijížděli. Odjel tam pak i její otec majitel velkostatku. Toho místní Němci zbili, zatkli a odvezli do Bíliny.

Po vyklízení Sudet bylo velitelství divise v Poděbradech. František však bydlel v Kolíně. V té době byl už dr. Emil Hácha prezidentem.

Armáda byla rozpuštěna a vojákům z povolání se mělo najít nějaké zaměstnání. Františku Melicharovi bylo vyhledáno místo ředitele lánského statku. Scházel jen souhlas presidenta republiky. Když mu byl návrh předložen, zamítl ho slovy: "Dejte mi pokoj s generály, mám jich až po krk".

Příčinou k tak rozhořčenému odmítnutí zavdala událost v Poděbradech. Tam totiž jednoho dne v listopadu 1939 se objevil v kanceláři šéf okresního bezpečnostního oddělení s balíkem listin. Vysvětloval mi, že se v nich jedná o dámu, kterou si míní prezident vzít za manželku. Poděbrady měli již dokonce zakoupený obraz města jako svatební dar pro ni. Žila totiž v Poděbradech, kam Hácha rád dojížděl.

Tato dáma se v minulosti chovala tak, že se jí muselo zabývat čtením. Šéf bezpečnosti mínil, že se taková žena nemůže stát první dámou, ani v tehdejší době. Odkázal jsem ho na okresního hejtmana. Ale ten se nechtěl míchat do takové věci a zamítl vystoupení s doklady proti Háchovi. Předložil jsem všechny listiny předsedovi vlády generálu Syrovému, aby je dal přezkoumat právníkem. Syrový tak učinil a právník skutečně shledal takové závady, že měly za následek Háchovo neoženění se. Odtud taková animosita proti generálům.

Zatím situace zrála k celému našemu obsazení Hitlerem. O okupaci 15. března 1939 jsme tu již mluvili. Bouřila se proti tomu celá příroda. Na divizi přišel německý major a žádal vydání tajných spisů. Otevřeli mu pokladnu, kde tajné spisy bývaly, ale ta byla prázdná. Němec pak řekl: "Velmi jste mi usnadnili moji povinnost".

Okupace.

Důstojníci hned na začátku organizovali odboj. Ti nižší snad lépe než ti vyšší, kteří byli neustále pod slídivým okem gestapa. Vojáci nebývají dobrými politiky, zvláště někteří.

71letý armádní generál Bílý, místo aby zapadl do neznáma a zcela se stáhl, chtěl být v čele odboje. V této věci navštívil také Františka, vyložil mu svůj naivní plán. Bystrý František měl proti tomu řadu připomínek a výtek. Generálové se nedohodli. Jak známo generál Bílý svoji tupost později zaplatil životem, jako ještě nesčetné řady neopatrných ale i opatrných.

Taková osobnost, jako byl generál Melichar, jim nemohla uniknout. V Kolíně se začalo brzo zatýkat. František byl sice velmi opatrný, předvídal, že ho to jednou nemine. Stalo se tak 26. srpna 1943. To v Kolíně vzbudilo velký rozruch a rodina jeho byla nešťastná. Kolínští občané se snažili život generálově rodině ulehčit a pomáhali jí i potravinami.

Na gestapu v místnosti stála řada zatčených. Jeden tam jevil velký neklid. František se ho ptal, co mu schází. Odpověděl: "Seznamy." Byl tak neprozřetelný, že si dělal seznamy spolupracovníků. František mu poradil, aby je hodil do záchodu. Přihlásil se pak o dovolení na záchod. Stráž ho tam doprovodila, ale seznamy přece jen zmizely. Z Kolína byl František převezen do Kutné Hory. Tam český generál vzbudil pozornost i u dozorců, také Čechů. František vypravuje: "Každé ráno přicházel dozorcí Bouček, pozdravil, sejmul služební čapku, v níž měl složenou mapu a noviny. Válčná porada začala. Bylo to v době úspěchů Sovětské armády u Stalingradu. Stávalo se, že přišel jiný dozorce a opakoval mi názor, který jsem řekl Boučkovi." Pro Františka bylo výhodou, že mu tam jeho manželka mohla posílat dostatek jídla.

František se po celý život vyznamenával v kritických situacích odvahou a velkým klidem. Ten rozněval u všech spolupůběžníků, kde působil. Nejen to, dovedl také poradit i pomoci, když to šlo.

1. února 1944 byl českými četníky eskortován do Terezína. Ti mu ještě umožnili, že se mohl setkat s Lidušskou při přestupu z autobusu do vlaku. To mu bylo nejhůře, protože si uvědomil, že ho tam nacisti budou držet po celou válku.

V Terezíně prožil mnoho příhod. Dostal se o cely č.15. Tam byl profesor Luňáček, hodinář Růžička, ředitel banky Březina a také skupina zaměstnanců cihelen od Nového Bydžova. Ti dávali najevo svoji příslušnost ke KSČ. František k tomu říká: "Chovali se vůči nám tak jako by jen oni měli právo na odboj. Okupovali stůl v cele a nepřáli si bližšího styku s námi, jak by se čekalo od politických vězňů. Dokonce říkali, že takové jako jsme my, po válce nepřijmou mezi sebe." František byl přidělen na práci. Jezdil

i do Ústí nad Labem. Pral prádlo, nosil kolejnice na železnici a pod. Pak byl přidělen Rojkově kanceláři, kde vedl stav vězňů, ale také pomáhal jak mohl. Mnoho toho nemohl. Podniky, kde vězňové pracovali platili 5.50 Kč za hodinu. Vězňové to však nikdy nedostali.

Život v Terezíně je popsán v četné literatuře. Také František uvádí řadu zajímavých událostí. Pak byl přestěhován na celu č.13, kde byli "prominenti". Byl tam prof. dr. Krofta, ředitel plzeňského archivu Macháček. František velmi podrobně popisuje život v Terezíně mezi vězni ve vězení. Je to zajímavé. Uvedu alespoň tento případ. V prosinci roku 1944 uprchli tři vězňové. Byl z toho velký poprask. Ráno byli povoláni kápoové od všech tří cel před strážnici, jak se domnívali, k výslechu. Čekali jsme na příchod ředitele. Po jeho příchodu nastal výslech. Nejdříve jsem přišel na řadu já. Jöckel ho zahájil: "Co víš?" Odpověděl jsem: "Nic". Ihned mi dopadla rána na hlavu taková, že jsem ztratil vědomí. Pamatuji se, že mimo Jöckla byli přítomni dva dozorcí a že uprostřed světnice stála židle obyčejná. Během mého bezvědomí mně patrně bili obušky, které měli v rukách. Bili, kam se jim namanulo. Bolest mě přivedla k vědomí a tu jsem si uvědomil, že ležím na židli zadní částí těla vzhůru. V této pozici jsem byl bit. Když vyšetřovatel zpozoroval, že jsem zase při vědomí, znovu se ptal: "Co víš?" Znovu stejná odpověď: "Nic". Tu do mě kopli a vyhodili mě před strážnici mezi ostatní delikventy. Náhodou jsem stál vedle zahradníka Zimy, který pracoval v zahradě. Když mě viděl v obličejí zakrváceného, s rozbitou hlavou, polekal se tak, že řekl: "víš Melichare, oni mi šli ...", snad chtěl říci přes zahradu, když jsem ho přerušil: "Nemluv, nic nevíš, jen tak si zachrániš život". V tom ho volali na strážnici. Stačil jsem ho krátce napomenout: "Nežvaň, nic nevíš a Rajman také ne".

My, stojící před strážnicí jsme slyšeli jeho křik a rány, které dostával. Po chvíli vyšel ven a silně zapáchal. Po vykonané inkvizici odvedl nás Rojko do "katru", kde nám odebrali šaty a boty a dali za ně hadry. Cestou za námi volal Jöckel: "Tři dny bez žrádla". V tmavé komoře byla jen nádoba zastupující záchod a naprostá tma. Depresi podlehl Zima, muž asi třicetiletý, který naříkal, že ještě neviděl svoji dceru, která se mu narodila v době vězení a že ji jistě už neuvidí. Nakonec na mě všichni žadonili, abych něco vyprávěl, neboť s rozbitým tělem nemohl nikdo z nás usnout. Tehdy jsem vyprávěl snad nejdéle v životě celý den a celou noc." Františka pak pustili již druhý den, protože potřebovali odbavit 70 vězňů.

Manželka Františka Liduška byla hodna generála. Statečně se chovala i nebojácně, že si jednou vymohla pětiminutovou návštěvu u manžela v Terezíně. Z Terezína byl František 12. prosince 1944 poslán do Prahy na Pankrác. Konala však řadu jiných návštěv.

V Terezíně byla vězněna celá řada vynikajících lidí. Dr. Milada Horáková byla stále vězněna v samovazbě. Tato statečná žena byla pak popravena snad někdy na počátku padesátých let.

V Praze - v Pečkárně také Františka vyslyšeli spolu s generálem Vojtechovským. V té době pád nacistů se blížil ke konci a byla narušena morálka i u dozorců. Byli mírnější.

Na Pankráci zažil František také nálet Američanů, což nemohl dobře pochopit. Měl strach o rodinu v Kolíně, kde také bombardovali. Přišel květen 1945. V sobotu 5. května k večeru vězni bouchali na dveře až jim někteří z povstalců otevřeli dveře. Dostali se na svobodu. V Nuslích nedaleko Pankráce byl příbuzný řezník a uzenář Jan Novotný, pocházející ze Smilových Hor. Tam František byl pořádně pohoštěn. Tam pak také přespal. Pak šel na velitelství Velké Prahy, které mělo krycí značku "Bartoš".

Jak již známo, byl tam velitelem generál Kultvašer. Ten Františka poslal domů, aby si odpočinul. František však šel na jiná velitelství, ale všude bylo důstojníků dostatek. Skončil v pankráckém úseku mezi bojovníky, kteří nevěděli jak na to. Tam František strávil dny 7. a 8. května. To už v Praze odpor ustal. 9. května přijeli dopoledne Rusové do Prahy. Odpoledně si František vyžádal auto, které ho odvezlo k rodině do Kolína.

Následky věznění i mizerného stravování se doma projeví. V Praze, především u velkouzenáče Novotného, jedl vydatnou stravu. František upadl do bezvědomí. Lékaři po dva dny a dvě noci měli co dělat. Třetího dne se František probral k velké radosti celé rodiny.

Za účast na bojích za osvobození vlasti byl pak František vyznamenán Československým válečným křížem a Vojenskou medailí za zásluhy I. stupně.

Ve výslužbě.

Po všech těch útrapách i po dožitém zklamání z posledních dnů první republiky se František rozhodl, že už se řádné aktivní služby neúčastní. Také poměry byly zcela změněné. František sám dodává: "Znal jsem vojenskou organizaci Sovětské armády, jak je kontrolována politickými orgány přímo v armádě, které schvalují každý krok a jak ostře, ba brutálně zakročují proti provinilcům. Věděl jsem, že bych se v takové armádě dlouho neudržel jako odchovanec armády jinak založené."

Když pak na MNO žádal o povolení odejít do pense, generál Boček se divil a sděloval, že s ním počítali jako s velitelem tábořské oblasti. František odešel do výslužby 1. října 1945. Byl jistě prozíravý, že se tak rozhodl. Jakých komplikací tím byl ušetřen?

Rodiče Lidušky ještě za první republiky koupili statek v Židovicích. Ten patřil nyní jí. Němci ho spustošili a bylo třeba ho zase uvést do řádného stavu. Proto se rodina rozhodla, že se přestěhují z Kolína do Židovic, i když se dalo předpokládat, že celý statek neudrží.

František začal sedlačit. Již v mládí měl k tomu velmi blízko. Ještě před únorem 1948 byl židovický statek podroben revisi. V tomtéž roku došlo pak k dělení statku včetně části budov. V druhé polovině téhož roku došlo pak k dalšímu odnětí pozemků. Zbylo jen 24 ha, ale nakonec i ty byly státu odevzdány.

Tento vývoj vedl prakticky k zabrání všeho, co bylo možné, ba i nemožné. Chtěli zabrat i vilu se zahradou. Rodina si s tím vším užila mnoho starostí, nepříjemností, lidské zloby.

V té době mít nějaký majetek bylo neštěstí. To vše bylo završeno r. 1953 měnovou reformou. Ze 750.000 Kč, které měli v záložně, jim zůstalo 14.000 Kč. Když už nic neměli, byl jim odňat i telefon. Zdálo by se, že na takové dědině, jakou Židovice jsou, bude mít generál Melichar od všeho pokoj. Slídivé oči mu však pokoj nedaly a stále byl někdo kdo o něho potají projevoval zájem. František však byl vždy opatrný.

Po nějakém čase pracoval dva půldny jako zástupce bilinské spořitelny v Libčevsi. V roce 1953 jmenoval ONV v Bilině Františka účetním v Libčevsi na MNV. Pracoval tam dvě volební období jako tajemník. Pak už žádné funkce nedostal a ani se nesnažil. Měl už uděláno. Našel si však práci zajímavější. Jeho zájem o historii jej přivedl k historické práci o Ratibořských Horách, která u tohoto kdysi horního města je velmi zajímavá.

Dalo mu to hodně práce. Opatřil si i plány dolů, jezdil po archivech. Když práci dokončil MNV v Ratibořských Horách neměl o ni zájem přesto, že pro takové účely ONV může (mohl) přidělit peníze.

František byl politicky organizován u Sociální demokracie. Když pak strana byla sloučena s KSČ přešel automaticky i on do KSČ. Tam přestál ty různé prověrky a vyloučen nikdy nebyl. Z počátku měl pensí slušnou, ale po měnové reformě to činilo jen 1 400 Kčs. Teprve později podle nových nařízení mu byla, jako odbojovému pracovníku přiznáno 11 let obojího odboje (tedy za obě války) - nejvyšší částka 2 500 Kčs.

Jako všichni Melicharové byl i František pracovitým člověkem. V posledních letech se zabýval historií našeho rodu. On mě také do této zajímavé práce přivedl. Začal jsem mu v tom vydatně pomáhat. Bohužel pro jeho vysoký věk a zdravotní potíže spolu začaté dílo jsme nedokončili. Dokončuji je nyní sám.

František první zdravotní potíže přestál infarktem roku 1964. Za dva roky nato dostal žloutenku. Do poslední chvíle byl duševně čilý a o vše se zajímal. Roku 1975 se objevily další potíže. František byl převezen do nemocnice v Lounech. Jeho zdravotní stav se zhoršoval. Byl tam jen snad asi 3 neděle a zemřel tam 27. června 1975. Pohřeb v Lounech měl slavný, s náležitou vojenskou poctou s čestnou stráží. Jeho vyznamenání držel voják na podušce před rakví. Bohužel, nebyla to všechna jeho vyznamenání. Člen SNB i MNV měl nad jeho rakví úřední proslov. Po něm jsem se ujal proslovu sám, abych doplnil to, co nebylo o zesnulém řečeno a smutečným hostům jsem stručně předestřel jeho pestrou a zajímavou životní dráhu, aby věděli kdo byl divizní generál František Melichar.

Byl to velký vlastenec, velký voják, velký bojovník za naší svobodu, čestný člověk humanitních zásad. Čest jeho památce.

Dožil se téměř 86 roků a dožil se dosud nejvyššího věku z mužů Melicharů. Je to především zásluhou jeho manželky Lidušky, která o něho vzorně pečovala, vzorně dbala o jeho zdraví, o jeho život.

Proto také se velmi těžko smířovala s osudem osamocené vdovy.

Zemřela 1. února 1982.

Závěrem chci říci, že zajímavé vyprávění mého strýce by nebylo, kdyby nebylo mého opakovaného naléhání, aby napsal průběh svého života pro potomky. Je povinností rodopisců, aby naléhali na zajímavé členy svého rodu, aby tito o svém životě napsali, jak šel jejich život. Často se narazí na jejich neochotu, nebo otálení, ale pak je třeba naléhati vícekrát, jak tomu bylo i v mém případě. Pro záchranu historie zajímavého života stojí zato se obětovat a vyprávění dodatečně sám sepsat podle jeho vzpomínání.

Je velká škoda, když takováto zajímavá vyprávění unikají do nenávratna. R.M.

Prameny k článku:

Matriky: fary v Cetorazi (obec Prasetín), Zhoř (obec Těchobuz), Pacov (obec Jetřichovec), Planá n./Lužnicí (obec Košice), Louňovice pod Blaníkem (obec Křížkov, Bejkovice) Pravonín (obec Luková), Načeradec (obec Buková) Vlašim (obec Pavlovice), Rataje, Mladá Vožice, Brandýs nad Labem.

Pozemkové knihy - SOA Praha: Křížov, Louňovice, Kamberk, Mladá Vožice, Ratibořské Hory.

Cechy: Pacov - cech kovářský r. 1774, Vlašim - cech kovářský, Vožice.

Katalog - Hospodářská výstava v Táboře r. 1871.

Křestní, oddací, úmrtní listy členů rodiny.

Krajinský list Tábor r. 1871.

Sčítací operát r. 1869 - Vlašim.

Rudolf Melichar

Když byla roku 1969 založena genealogická a heraldická společnost v Praze, zanedlouho se ukázalo, že by bylo potřebné provádět školení pro naše členy, aby začátečníci poznali, co je to genealogie a jak se má rodopisná práce provádět a které prameny třeba studovat.

První předseda naší Společnosti archivář dr. Sedlák se pak snažil najít mezi archiváři ochotníky, kteří by nám mohli něco říci o genealogii. Čas plynul, roky utíkaly a nikdo zadarmo se nechtěl obětovat. Nakonec na naše naléhání začít s kurzy jsem přišel k přesvědčení, že jsou mezi námi zkušení genealogové, kteří mají i desetileté zkušenosti a že bychom sami mohli kurzy provádět. Výbor moji myšlenku schválil asi roku 1974. Vypracoval jsem pak program školení, požádal jsem nejzkušenější členy výboru o spolupráci. Předložil jsem jim navržená témata a každý si vybral to, co mu vyhovovalo. Co zbylo, jsem zpracoval sám. Přítel Karel Sklenář se ujal vypracování úvodu k rodopisu, Ladislav Procházka si vzal katastry, fondy velkostatků, měnu v Čechách, míry a váhy. Hlavně se ujal čtení starých listin. Dr. Viktor Palivec zpracoval rodovou kroniku a odbornou literaturu. Já jsem zpracoval matriky, pozemkové knihy, farské, školní a obecní kroniky, cechovní archiválie, kšafy a testamenty, sčítací operáty, křestní a osobní jména.

Během dalšího roku čtyři lektoři už byli připraveni. Koncem roku 1975 jsme oznámili v novinách, že konáme kurz pro začátečníky rodopisce. K našemu překvapení se přihlásilo 206 uchazečů. Dokonce dvě maminky se přišly přimlouvát za své čtrnáctileté synky, abychom je přijali, z nichž jeden je od té doby naším členem. Na takové množství zájemců jsme nemohli stačit, když do naší tehdejší klubovny se vešlo maximálně čtyřicet posluchačů. Proto jsme museli ten rok konat dva kurzy. Druhý kurz jsme pořádali ve větší posluchárně dětské nemocnice na Karlově.

Prvé kurzy se konaly po dobu tří hodin, protože posluchači si museli dělat vlastní poznámky. Skriptu jsme ještě neměli. Starší posluchači si stěžovali, že je pro ně náročné tak dlouho se soustředit. Proto když jsme pořídili přednáškovou skriptu, zkrátili jsme školení jen na dvě hodiny. Zájem o kurzy byl velký a ohlas posluchačů také. Proto jsme rozhodli, že budeme pořádát kurz každoročně. Do roku 1982 jsme kurzy konali v dětské nemocnici. Mezi tím nás komunisti zrušili roku 1980. Toho i dalšího roku jsme kurz nekonali. Nebylo lehké udržet činnost genealogie. Proto jsme další kurz pořádali až roku 1982. Roku 1983 jsme museli hledat novou místnost. Nemocnice nás vypověděla. Kurz jsme konali v bývalé škole na Žižkově na Komenského náměstí. Zde se nahnulo do školy najednou na 100 zájemců, že jsme zvýšili počet posluchačů na 77. Další jsme odkázali na příští rok. Tu mezi námi se procházely i myšky, protože škola byla ve špatném stavu a svému účelu již nesloužila. Z tohoto kurzu jsme poznali, že vše má své meze. Nebylo lehké docílit s tolika posluchači potřebný styk. Tato skutečnost nás

poučila, že optimální počet posluchačů by se měl pohybovat asi okolo 50ti posluchačů. Další kurzy jsme konali v okresním archivu Prahy - Západ v Podskalské ulici. To bylo v budově místního národního výboru. Cítili jsme tu, že jsme pod kontrolou uklízeček a to pod politickou kontrolou, až nakonec jsme nebyli vítáni. Museli jsme hledat štěstí jinde. Roku 1988 jsme mohli zásluhou našeho jednatele pořádat kurz v sále cenového úřadu ve Štěpánské ulici. Tento rok se nám před zahájením nahnulo navíc 50 zájemců, že nebylo možné je přijmout. V sále sedělo už 61 posluchačů. Slíbili jsme, že tedy uspořádáme ještě jeden kurz na podzim, což se také stalo. Na podzim přišlo 36 posluchačů, takže v roce 1988 jsme vyškolili rekordní počet **97 posluchačů !!!** Tento druhý kurz se konal v sále OSP ve Školské ulici, číslo 83. Tu jsme konali kurzy až do jara roku 1991. Rok 1990 byl mimořádný tím, že poprvé natáčela náš kurz televize. Nedopadlo to podle našich představ. Měli snad větší zájem o heraldiku, za kterou tam mluvil náš člen Karel Liška a za genealogii jsem mluvil já. Příliš spěchali a tak bylo vysílání jen poloviční proti tomu co bylo natočeno.

Od roku 1991 na podzim jsme konali kurzy ve Státním ústředním archivu (SÚA) v Dejvicích. O tom však dále. Ve SÚA jsme se setkali s nevšední ochotou a to nejen u dr. Pazderové, ale i u ostatních. Poslední kurz, který jsme uspořádali v SÚA byl základní kurz v roce 1992. Kurz pokročilých jsme již konali v Dělnické akademii v Hybernské ulici č. 7. Tu jsme měli dostatek prostoru i pohodlí. Tento kurz byl poslední, který jsem ještě připravoval. Sestavil jsem grafikon za celou dobu konání kurzů. Z něho je dobře vidět, jak byly početné jednotlivé kurzy, z grafikonu je dobře vidět, že kurzy měly stoupající tendenci do roku 1988 a pak nastal dosti citelný pokles. I tu se projevila transformace z centrálního řízení hospodářství na tržní systém. Přesto zájem o občanskou genealogii je větší a zdá se, že obrat nastává i v počtu posluchačů kurzu, jak dokazuje kurz roku 1993. Kéž by to také znamenalo obrat v našem hospodářství. Je si třeba uvědomit, že nejen zdárně kurzy propagujeme naši Společnost, ale je to také životní potřeba ČGHSP. Kurzy nám pomáhají rozšiřovat členskou základnu. Máme mezi námi skoro **polovinu důchodců**. Musíme pamatovat, že naše řady je třeba doplňovat. Kurzy zajišťují naši trvalou existenci. Například mimo tří starých členů výboru všichni ostatní nejprve prošli našimi kurzy. To platí ve zvýšené míře i o účastnících našich genealogických schůzek.

Z grafikonu je také vidět, že v některých letech se kurzy nekonaly. Vždy to bylo způsobeno zásahem vnějších vlivů. Například v letech 1980 a 1981 jsme skoro neexistovali. Roku 1986 nám SVAZARM kurzy nepovolil. Roku 1982 jsme zachránili naši činnost tím, že jsme přistoupili k heraldikům v Jílovém u Prahy. Zrušením naší Společnosti a přestupem jsme tehdy ztratili tisíc členů. Naše pobočky v BRNĚ, OSTRAVĚ, OLOMOUCI a MLADÉ BOLESLAVI si našly vhodné zastřešení. Ostatní pobočky zanikly. Když jsme museli i s heraldiky odejít z Jílového, přešli jsme do SVAZARMu. Ztratili jsme dalších 300 členů. Bylo nás už jen asi 350. Teprve když jsme přešli do závodního klubu TESLA STRAŠNICE mohli jsme volně pracovat a roku 1987 jsme zase zahájili kurzy školení.

Roku 1988 po desetileté snaze, jsme mohli vydat náš *Sborník k základům genealogie*. To byla veliká pomoc jak posluchačům kurzů, tak i přednášejícím.

Když jsme měli roku 1989 11. listopadu setkání genealogů, sděloval jsem, že jestliže heraldici nám nebudou dávat do časopisu naše genealogické články, že se budeme muset od nich odtrhnout. Netušil jsem, že tak budem moci učinit již za 18 dní. Koncem roku 1989 jsem zavolaal našeho bývalého předsedu dr. Lišku. Zašli jsme spolu na Ministerstvo vnitra a již 4. ledna 1990 jsem si odnášel povolení k činnosti naší bývalé genealogické a heraldické společnosti. Otevřela se nám nová perspektiva. Již 6. února jsme zahájili první kurz ve svobodné ČSR. Ještě toho roku 31. října jsme zahájili první kurz pro pokročilé rodopisce. O tyto kurzy bylo již dávno voláno. Přihlásilo se 34 posluchačů. Byl to velký pokrok v dosažení ještě vyšší úrovně našich posluchačů. Absolvent tohoto kurzu dosáhne takové dokonalosti v rodopisné práci, že v ní nic nechybí a s pýchou může ukázati svoji *Kroniku* každému, i tomu nejfundovanějšímu genealogovi. Teprve v letošním roce dosáhneme naplnění úplného předpokládaného programu. Kurs bude také mít deset večerů asi po dvou hodinách, tak jako kurz základní. Další tyto kurzy nám možná ukáží, zda bude potřeba kurz ještě rozšířit o další téma a zda bude potřebné hledat nové, pokrokovější metody školení.

V každém případě kritickým měřítkem naší výchovné činnosti jsou samotní posluchači. Zatím jejich hodnocení a postřehy mluví výrazně v náš prospěch. Je to také naše jediná odměna za naši obětavost a námahu. Roku 1991 jsme také uspořádali kurz v Lidové univerzitě v Městské knihovně. I tu jsme získali jisté zkušenosti. Hlavně to, že kratší kurz nemůže přinést takové výsledky, jaké je třeba. Proto jsme již tuto akci neopakovali.

Loňského roku jsme se odvážili dělat propagaci i školení v Českém rozhlasě. Bylo to deset přednášek v relaci: "Stříbrná mozaika - akademie třetího věku". Ohlas této akce byl větší než jsme předpokládali. Odezva ze strany posluchačů byla nejen veliká, ale i milá a vděčná. Někteří z nich se stali našimi členy a asi 150 si jich objednalo náš "Sborník".

V rozhlasě přednášeli tito naši členové: Dr. Vladislav Brož, Rudolf Melichar, Kristoslav Říčař.

Progace rozhlasem je velice účinná. Uvedená akce vydá asi za pět našich kurzů. Provedl jsem za ta léta celkem 23 kurzů. Možno říci, že těmito všemi kurzy prošlo na tisíc posluchačů.

Zakončuji tedy svoji dvacetiletou výchovnou činnost v naší Společnosti. Další tuto činnost přenechávám mladším. Starý člověk si má včas uvědomit, kdy má ustoupit mladšímu. Tím se nezříkám své činnosti pro naši Společnost, mám ještě nějaké úkoly. Budu dále pracovat podle svých sil a zdravotních možností.

Přeji nakonec mým následovníkům chuť do práce pro ČGHSP a mnoho úspěchů.

Zápisky otce a syna Houdkových

Jan Hájek

Prameny občanské genealogie vznikaly zpravidla z potřeb církve, vrchnosti nebo státní správy, a o našich předcích vypovídají jen to, co na nich tyto instituce zajímalo. Není snadné vyvodit z těchto pramenů, jak naši předkové žili, a ještě obtížnější je říci něco o tom, co cítili, jaké byly jejich postoje, jak se jim jevil svět - prameny mluví jen o tom, jak se oni jevili světu. Proto jsou tak cenné zápisky, paměti a kroniky lidových autorů, jako byli František Vavák z Milčic na Poděbradsku a Josef Dlask z Dolánek na Turnovsku. Skromným ale ne nezajímavým příspěvkem do tohoto souboru jsou i zápisky otce a syna Houdkových z Kralupska.

Josef Houdek - předek pisatele těchto řádků se narodil v Otovicích r. 1803 a roku 1831 převzal po svém otci usedlost čp. 6. Byla největší ve vsi, 60 Ji polí a 3 Ji luk a zahrad v ceně 2400 zl c.m. Patřil k ní též pátý díl kamenouhelného cechu sv. Josefa v Otovicích (Otvovice leží na trati Kralupy - Kladno). Vychází zde na povrch kamenouhelná sloj, která byla v minulém století dobývána, ale těžba byla opuštěna pro nevelkou mocnost sloje a vysoký obsah popele.

Pozn. red. - Nový hospodář musel vyplatit osm sourozenců, každému 400 zl., 2 krávy a 8 ovcí, což splácel do r. 1847.

Po převzetí statku počal Josef Houdek psát své zápisky s názvem:

Kniha hospodářství Josefa Houdka z obce Wotwowské Nro.6.

Co se znamenitého v těch letech stalo, co on hospodařil. Jeho hospodářství jest od r. 1831. Hlavní zájem obrací ve shodě s názvem k průběhu a výsledkům hospodaření na své usedlosti.

Sklizeň uvedená v kronice podle druhu plodin, kolísala podle počasí od 274 do 722 mandelů. Značný příjem byl za prodané ovoce od 300 do 1000 zl. Cena obilí mezi léty 1831-1849 se pohybovala: pšenice 10-25 zl, žito 7-20 zl, ječmen 5-18 zl, oves 3-12 zl, čočka 12-30 zl, hrách 9-22 zl. K r. 1841 je uvedeno: "A v tom ty předešlá léta ten prajs obilí jenom stálo, ale od toho roku začalo skákat do prajsu vysokého. Při tom také připlácely grunty ještě jednou tolik jako předešlá léta."

Např. k r. 1835 je uvedeno mj.: "V tom roce byla hrozná neúroda skrze náramný sucho a zimu. To obilí co maloučko Pán Bůh nadělil, ještě přes polovici bylo potlučený. Skrz nedůstatek jsem musel hotově dosadit z ženiny pretence, nebyla pomoc. Ten rok byl velmi bídný, to si každý může spočítat jak to nemohlo vyjít a jak to taky nevyšlo."

K r. 1840 mj.: "V tom roce jsem prodal zahradu (myšleno ovoce) za kterou jsem ztížil v hotovosti 1000 zl. V tom roce jsem přišel o koně, který mne koštoval v hotovosti 250 zl. (roční výnos zahrady = hodnota 4 koní). V tom roce jsem stavěl, dával jsem reparaturu na stodolu a statek, to koštovalo 200 zl. V tom roce jsem měl velkou vejplatu, ale ještě větší příjem, tak to dobře vycházelo a to byl pro mě šťastný rok."

K r. 1842 mj.: "V tom roce jsem stavěl novou kůlnu a nový špejchar, to koštovalo v hotovosti 300 zl. Pak jsem klenul sňh a vytlouk sednici, to koštovalo v hotovosti i s ajrichtungem a řemeslníky 600 zl. V tom roce jsem málo sklídl a moc jsem prostavěl, tak jsem musel moc dasadit. Musel jsem koupit moc obilí, poněvadž se mi nedostalo a žádný jsem neprodal."

Kronika neobsahuje jen strohé údaje, ale občas je i delší vyprávění, např. k r. 1846: "V tom roce tu u Votvovic byla hojná ouroda, kdež já byl jen pšenice jistě 400 mandelů dostal, bylo jí setý u Volovic, na Dolíkách a u Holubic 33 strychů a jinčí ani nebudu znamenat. Co se stalo poslyšte v tom roce 1846. Stavěli jsme kapli, s kterouž jsme velikou štrapaci a dření měli a do sv. Prokopa jsme ji postavili, kdy byla svčena a držena pouť. Všechno šřasně vykonáno bylo. Hned druhý den jsme se šikovali k sekání řita, poněvač každý skrz kapli nic sklízet řasu neměl a taky řadný ani klas nesklidil. Co se stalo povím vám za neřtěstí pro nás ubohé lidi. Poslyšte smutnou novinu. Na veřer v 8 hodin přišlo krupobití, takže ani klas neostal, ře jsme hned ani slámu neměli, jak to všeho dále poslyšte. Tak jsme počali sekát s travními kosami všeho napořad a já jsem musel 2 zl od jednoho strychu platit, ře to ani za to nestálo. V tom roce já jsem musel všeho obilí koupit, co ten grunt potřeboval, jen sem něco málo z toho vytlouk, poněvač to na dranc bylo. V tom roce obilí platilo: pšenice po řních 20 zl, po svátcích velikonočních až 30 zl, přede řněmi až 35 zl ... atd. V tom roce jsem já obzvláště všeho musel koupit, poněvač můj grunt to nejvíce trefilo.

Ze zápisů týkajících se veřejného řivota je pozoruhodný popis roku 1848 viděného očima sedláka.

Poznamenání roku 1848:	pšenice bylo	315 mandelů
	řita	160
	ječmene	130
	ovsa	43
	<hr/>	
	Suma	648 mandelů

V tom roce sypala pšenice na míru, řito na věrtele, ječmen na strych, oves na 1 a půl strychu. Pšenice platila za 14 zlatých, řito za 9 zl, ječmen za 7 zl, hrách za 9 zl, řočka za 14 zl. Zároveň jsem dostal hotově 550 zl v řajnech. V tom roce 1848 jsem dostal hrachu 4 řuru, vikve 5 for, řočky 1 řuru.

V tom roce jsme přišli o robotu, tu nám připadl revír, tu byli sedláci hned veliký páni. Pravda jak pak by nebyli páni, to byla řáká radost, tak najednou takové břemeno spadlo se sedláka a ještě k tomu hned revíry dostali, tu hned byly flinty a střelba a honby, ře ani jeden zajíc nezůstal a málo která koroptev.

V tom roce povstaly sněmy, to v celém vikariátu se musely sejít všechny obce dohromady a to na fraj place se radili, který by nejmoudřejší byl, aby zas k sněmu do Vídně poslán byl. Stalo se, ře se vybrali takoví, ře vskutku do Vídně šli, tam se sněmovalo, co vysněmovali k poslednímu konci museli všichni sněmaři se rozběhnout poněvař se jim o řivot hrálo, tu se staly takové rozepře a nic se to nemohlo na řadný způsob usadit. Z toho povstal samý zmatek a řadný dobroty se nemohlo dočkat.

V tom roce nastala konstituce, takový bláznění lidu, ře byl celý svět zmatený. Z toho povstaly tak velké rebelie, ře se mordovali národ s národem. Lid povstal proti monarchovi, to jest císaři, to tam bylo velké krveprolití, to jest 1. v Netálii 2. v Uhřích, v těch zemích přišlo všeho k rujniování ve Vídni, v Praze a tak dále, skoro v celé naší zemi.

Povstaly kardy, to jest všechen lid ozbrojený tak jako voják, všechny obce excercovaly jako vojsko, pak z toho byla největší nesnáž."

Zápisky Josefa Houdka končí rokem 1849 z neznámých důvodů, přestože hospodařil až do r. 1861. Pak pokračuje v psaní kroniky jeho syn, také Josef, který se přiřenil na menší hospodářství do sousedních Minic. Píše následovně:

"Začátek mého otce hospodářství bylo od r. 1831 a již dočkal se, od r. 1861 veškeré nesnáze na něj šly a totiž: Dne 10. září 1861, když všechno přivezené obilí ve stodole uschované bylo, na den Jména Panny Marie v neděli ráno a stodola stála celá v ohni, neměli rodiče všechno pojištěné, toliko 1319 zl obdrželi, na to se otec roztonal a 5. prosince skonak. Pravda, běh našeho života se chýlí ke konci, ale tolik mohu říci, to bylo smutné neboť po sobě zanechal 11 dětí, 2 zaopatřené a 9 nezaopatřených. Za jeho starost, kterou otec pro nás konal, nyní mu všichni děkujeme, jak milující máteř, tak i my pozůstalé dívky zde na tomto světě. Dejž mu Pán Bůh za jeho vše starání na tomto světě nyní v nebi radost věčnou tak, aby radosti nasytiti se nemoh pro všechny věky věkův. Nyní počnu já kráčet po stopách svého otce, ale snad taky bude můj život za krátký čas u přístavu věčnosti. Zdáz já ještě méně nepopíšu toho papíru a své příhody znamenat budu, co otec můj zde v tyto knihy popsal. Otec můj zde pobyl věku čítajíc 58 let. A my snad zde pobudem jen kratičký čas a půjdem za ním. Ale co Bůh činí, všecko dobře činí. Dne 1. listopadu 1859 jsme měli kopulaci v chrámu Páně Minickém, kdež nás velebný pan Sklenář oddával. Marie a Josef Houdek."

Syn Josef zdědil vlohy ke psaní kroniky po svém otci asi jako jediný z 11 sourozenců. R. 1864 byl zvolen přednostou do kontribučenského fondu bývalého panství Nelahozeves. R. 1867 koupil při třetí exekuční dražbě hospodářskou živnost č. 18 v Minicích, s 38 ha spustošených polí a polní cihelnou. Byl zvolen za starostu Minic. V kronice se objevují též zápisky, protokoly a vydání obecní, též výkazy honů na zvěř. Každoročně opět vypočítává sklizeň a popisuje počasí. Značný příjem je opět za ovoce, jablka míšeňská a panenská, sušené švestky r. 1868 za 350 zl. Příklad příjmu a vydání roku 1871: "V tom roce dostal jsem za řepku 360 zl, za ovoce 600 zl, z cihelny 220 zl, za řepu 1560 zl, za čočku 320 zl, úhrnem 3060 zl. V tom roce přišel jsem o koně a dal jsem za jiného 245 zl, za silný vůz 115 zl, za stroj secí 250 zl, za žentour a stroj 270 zl, úhrnem 880 zl. V tom roce jsem stavěl stodolu, stála mne 350 zl. V tom roce 1871 byl hojný rok, však ale já skorem celý užitek obrátil na kupování hospodářských strojů."

Zajímavý zápis je k r. 1866, k rakousko-pruské válce: "V tom r. 1866 v měsíci červenci panoval velký strach před Prusáky, kteří vedli válku s císařem rakouským, avšak tak nešťasně, že vojsko pruské za osmnácte denní války se dostali do Prahy a skrze Minice do Kralup táhli a museli jsme přispívat na vojsko do Kralup každý den z obce Minic a Debrna 4 zl na chleba a každých 21 dní 5 centýřů masa. V té válce padlo za ten krátký čas 300 000 mužů. V tom roce jsem dal 1 koně na řípon a byl za c.k. rakouskou armádou od 26. června do 26. července a tak špatný se vrátil nazpět, že jsme mysleli, že chcípne chorobou. V tom roce, když nejvíce Prusů skrze obec Minickou na Vídeň táhlo tj. dne 18. července se narodila Anna. V tom roce dne 3. srpna jsme dostali na ležení pruské vojsko a u nás leželi oficíři: Ferdinand Krüger a Viktor von Labiinský. V tom roce po uzavření míru byla tak silná cholera, že od 1. do 10. září zemřelo v obci Minice 23 duší. Na Narození Panny Marie zemřelo v č. 27 u Šitanců matka Šitancky, Šitanc, Šitancová, syn Josef a jedno dítě. Dne 4. zemřela pak dcera Tekla. Dne 8. zemřel z rána syn pana učitele Špice a odpůldne pan učitel Špic. To byl smutný pohled, když muž se ženou, syn s otcem do kostnice odvezeni byli."

Zápisky končí rokem 1871, ačkoli Josef Houdek syn hospodaří až do roku 1897. Snad se pokračování ztratilo

Vzpomínka na RNDr. Viktora Palivce

* 23. prosince 1908

+ 30. prosince 1988 ve věku 81 let

František Šírl

Na IV. valné hromadě České genealogické a heraldické společnosti v Praze bylo 20. února 1993 na písemný návrh dr. Václava Elznice uděleno čestné členství zemřelému RNDr. Viktoru Palivcovi.

Při této příležitosti nelze nepřipomenout aspoň zhruba posledních dvacet let jeho snah, o znovuvskříšení zaniklých rodopisných společností.

Po dlouhé době spolkové nečinnosti začíná se u nás asi od poloviny šedesátých let projevovat snaha o oživení zájmové činnosti, mimo jiné i v oborech genealogie a heraldiky.

Jeden z podnětných činitelů, bývalý předseda zaniklého Svazu přátel rodopisu Karel Vyšín, se svými přáteli se domníval, že nejspokudnější by bylo začít s heraldikou. Jako dobré základny se hned nabízejely dvě možnosti. Prvou byl právě zakládání Klub přátel vojenské historie, založený na přípravné schůzi v květnu 1967, Klub však v práci nepokračoval.

Mnohem příznivější byla situace v Klubu sběratelů kuriosit, založeném roku 1965, který začal vydávat vlastní časopis redigovaný K. Vyšínem. Zprvu uváděl příspěvky heraldické, později i rodopisné. Mezi prvními autory se tu objevila jména Sedlák a Palivec.

Vytvořením heraldické a rodopisné sekce v KSK získal kroužek více zájemců, kteří se od prosince 1967 začínají pravidelně scházet v kavárně Obecního domu.

Vedoucím heraldické a rodopisné sekce byl z pověření výboru KSK určen K. Vyšín, který v lednu 1968 jmenoval pomocný výbor se členy: dr. Palivec, dr. Sedlák a dr. Turnwald. Na první zschůzce se projednávaly otázky genealogické a heraldické a projevil se brzy snahy o dosažení samostatné dobrovolné organizace. Na červnové schůzce byl již založen soukromý tiskový fond, který měl umožnit vydání prvního čísla samostatného genealogicko-heraldického časopisu. Srpnové události jeho vytištění znemožnily.

Druhým úkolem této skupiny bylo schválení stanov. Jejich první návrh ministerstvo vnitra zamítlo. Jednání, které vedl K. Vyšín se protáhlo až do podzimu. Samotné ministerstvo vnitra mělo zájem o vznik samostatné genealogické a heraldické společnosti, kterýžto název navrhl na schůzce 8. května dr. Palivec a proto ho vyzvalo spolu s dr. Sedlákem, aby vypracovali úplně nové stanovy. Koncem října byly předloženy a jako přijatelné vráceny k projednání v širším plénu. Za tím účelem byla svolána na 4. prosince do hotelu Centrum ustavující schůzka GHSP, která po menších úpravách schválila jejich znění a zvolila devítičlenný přípravný výbor v čele s předsedou K. Vyšínem.

Ministerstvo schválilo stanovy 28. prosince 1968 a ustavující valná hromada GHSP se konala 5. března 1969, na níž zvoleni:

předsedou dr. V. J. Sedlák
I. místopředsedou dr. Zdeněk Zenger
II. místopředsedou dr. Viktor Palivec

Funkci člena výboru, jakož i člena redakční rady zastával dr. Palivec po celou dobu od počátku až do zastavení činnosti GHSP v roce 1981.

Příčiněním dr. Palivce bylo umožněno vydání jeho samostatných pomůcek:

	Minimum pro rodopisce a heraldiky
	Heraldická symbolika
	Erbovní lékárníci
	(jako jíllovské minucí na r. 1986)
spolu s dr. Elznicem:	Latinsko-český slovník genealogický
	Latinské zkratky pro rodopisce
spolu s Milanem Plzákem:	Heraldická abeceda
a v Melícharově kolektivu:	Sborník k základům genealogie.

My, starší členové, kteří jsme Viktora Palivce dobře znali a osobně se s ním stýkali více jak dvě desetiletí, oceňujeme jeho zásluhy a dlouholetou činnost ve výboru spolku, jeho cenné životní zkušenosti, připomínky, poznatky i sepsání několika nezbytných příruček a článků v našich časopisech.

To vše zůstává trvalým pomníkem jeho životního a pracovního úsilí, které věnoval naší společné práci a jejímu dalšímu vzrůstu!

Český selský rodopis, PhDr. Václav Davídek a rodová obec Davídků v Lipnici a z Lipnice

---

PhDr. Jaroslav Honc

Ministerstvo zemědělství ČSR si krátce po svém zřízení roku 1919 ustavilo svůj rezortní archiv - Československý státní archiv zemědělský. Archiv organizačně začleněný do prezidia ministerstva, byl pověřen archivní správou obou největších archivních fondů - českých, moravských a slezských spisů vídeňského ministerstva orby a spisů habsburských statků vídeňského ředitelství, jak byly podle mírových smluv restituovány Československé republice Rakouskem. V rámci pozemkové reformy byly pak archivovány rozsáhlé spisové i archivní fondy postátněných

někdejších habsburských statků (např. Buštěhrad, Zákupy aj.) a jejich ústřední zprávy, ředitelství v Praze. Kromě jejich správy byl ze zákona o pozemkové reformě rezortní archiv zmocněn k inspekci a správě archivů na velkostaticích, podrobených pozemkové reformě. Pro tři odborné referenty archivu, který tehdy byl umístěn ve strahovském klášteře a pak v domě Zemědělské osvěty, než byla postavena dnešní budova ministerstva zemědělství, bylo tu práce na desetiletí. A přesto se tento rezortní archiv ministerstva zemědělství stal i kulturním centrem pro vlastivědu, kronikářství a rodopis.

1. Český selský rodopis

Oba první archiváři Státního archivu zemědělského, PhDr. Adolf Krejčík a PhDr. Václav Černý, využili plně své historické znalosti v archivní praxi a při výstavbě zemědělského archivnictví. Když tak svůj nový archiv uvedli do plného chodu a zajistili mu uznání a pozici v tehdejší československé archivnictví i blahovůli ministerstva i Zemědělské akademie věd, mohli konečně pomýšlet na rozvinutí svých vlastivědných a rodopisných zájmů. Václav Černý s Jaroslavem Prokešem, ředitelem Archivu ministerstva vnitra redigovali "Časopis pro dějiny venkova" s přílohou Selský archiv a vytvořili tu široké publikační možnosti i pro

drobné příspěvky kronikářské, vlastivědné či rodopisné a ovšem především pro významné práce z dějin zemědělství. Naproti tomu Adolf Krejčík se zaměřil vedle zemědělské historické tematiky na rodopis, stal se funkcionářem Rodopisné společnosti československé v Praze (RSČ), založené roku 1929, která vydávala redakcí třeboňského archiváře PhDr. Antonína Markuse hodnotný časopis a od roku 1933 i samostatné knižní publikace. Nejzávažnější rodopisná publikace byla Markusova "Rodinná kronika". Populární úvod do studia rodopisného a genealogie a Krejčíkův latinsko-český slovníček a glosářik, vydané r. 1933. O úzké a plodné spolupráci zemědělského archivu a rodopisné společnosti svědčí i ta skutečnost, že sídlem a administrací společností se Krejčíkovou zásluhou staly prostory archivu na ministerstvu zemědělství. Je proto pochopitelné, že řada uveřejněných prací v Časopise RSČ se týkala selských rodů, venkovských farních matrik a jmenných fondů a byly otiskovány dotazy a odpovědi členů RSČ z řad laiků.

Nejsympatičtějším zásadně dodržovaným rysem tehdejších rodopisných větších i menších prací v obou zmíněných časopisech i ve vlastivědném starším Časopise Společnosti přátel starožitností českých bylo jejich zaměření na laické venkovské čtenáře a členy. Ne náhodou byl tu používán český název "rodopis" a ne odbornější a vědecky znějící pojem "genealogie", téměř se neobjevovala témata z oboru šlechtické genealogie a i nepočetné články heraldické A. Markuse, J. Pilnáčka a B. B. Štorma znamení a znaků nešlechticů a moderní heraldiky. Trvalá upřímná orientace Státního archivu zemědělského od r. 1919 na účinnou pomoc laickým zájemcům o zemědělskou historii, kronikářství a o selský rodopis byla konkretizována přímou poradenskou činností badatelům, kronikářům a rodopiscům. I naprostí začátečníci, bezradní venkovští zájemci o literaturu a archivní prameny k dějinám své obce a svého rodu byli státními zemědělskými archiváři obětavě přijímáni a informováni o technice a metodice svého studia. Archivář Václav Černý, druhý ředitel Státního archivu zemědělského shrnul mnohaleté zkušenosti z práce s kronikáři v obsáhlé publikaci *Kronikář* (Praha 1936, s. 58). I když se tu zaměřil na vedení obecních kronik podle zákona o pamětních knihách obecních z r. 1920, podal tu zevrubný návod na pořízení rodinných a rodových kronik a přehled rodopisných pramenů.

Z řad selských rodopisců a venkovských kronikářů, kterým tehdejší Svobodné učení selské v Praze poskytlo organizační základnu ve Sdružení venkovských kronikářů, vyšla v r. 1935 iniciativa k akci "Uznání za věrnost půdě". Těm vlastníkům, kteří prokázali, že svůj grunt drží jejich rod nejméně 100 let udělila Zemědělská rada diplom, plaketu či pamětní desku. Opatření dokladů o rodové posloupnosti z pozemkových-gruntovních knih a jiných pramenů a posouzení žádostí o udělení diplomů bylo svěřeno Státnímu archivu zemědělskému a jeho archiváři PhDr. Václavu Davídkovi.

2. Dr. Václav Davídek a selský rodopis

Vaclava Davídka získal pro Státní archiv zemědělský r. 1934 dlouholetý archivář PhDr. Václav Černý. Mezi zemědělské archiváře zapadl V. Davídek dokonale. Rodák z Lipnice (* 23. 4. 1913), kde jeho bratr hospodařil na statku č. 8, publikoval ještě jako gymnazista "Dějiny panství Spálenopoříčského" (Plzeňský kraj XXV, 1931, 3, 28. října 1931, doplněné pod názvem Příspěvky k dějinám Spálenopoříčska, disertace na filosofické fakultě v Praze, prof. J. V. Šimák, 1937), excerpoval od r. 1930 rodopisný materiál z matrik děkanství ve Spáleném Poříčí a měl za sebou již první politické zkušenosti jako funkcionář Sdružení agrárních akademiků ve Švehlově koleji.

21 letý vysokoškolák Václav Davídek se do funkce jednatele ve Sdružení venkovských kronikářů rychle zapracoval. Publikoval v Lidovém deníku 6. září 1934 článek O selském rodopisu a rodozpytu, tedy ještě předtím, než byla 3. 2. 1935 v deníku Venkov zahájena rozsáhlá celozemská anketa pod názvem "Udrželi jsme svůj grunt 100 roků?". Měla mezi čtenáři velký ohlas a proto Česká zemědělská rada a Sdružení venkovských kronikářů r. 1935 vyhlásily akci udělení poct "Za věrnost půdě" těm, kdo prokáží, že jejich rod drží svůj statek nejméně 100, 200 nebo víc než 200 let. Nábor pro akci a návod k žádosti o udělení pocty získat ověřené údaje o majetkových převodech statku přímými předky byl dobře organizován a významnou měrou se na něm podílel V. Davídek. Publikoval ve Venkově, Lidovém deníku a v Kronikářských listech sérii článků Selské rody - dějiny agrarismu, Jak se dozvíte o historii svého rodu a gruntu, Náš selský grunt - náš hrad, Za stoletou věrnost selské a české půdě, přednášel v kurzech pro kronikáře a 27. 3. 1935 a 18. 4. 1936 měl v rozhlasu relace "O pramenech selského rodopisu" a "Za věrnost půdě".

Třha vyhledání zápisů v pozemkových-gruntovních knihách ležela na archivářích Archivu země české (M. Volf, K. Doskočil), ale jejich doplnění a revize podaných žádostí o udělení pocty prováděl v letech 1936-1941 V. Davídek jako jednatel Sdružení venkovských kronikářů. V hlídce "Kronikářství a rodopis" měsíčníku Osvěta venkova a v příloze "Rodopisná galerie" Časopisu rodopisné společnosti pak informoval o průběhu akce a o kladně vyřízených žádostech a poctěných rodech. Když akce Za věrnost půdě skončila, shrnul V. Davídek poznatky z jejího průběhu a ze vzniku nové odborné disciplíny - selský rodopis - ve dvou publikovaných přednáškách Zkušenosti z revizí žádostí o pamětní uznání za rodovou Věrnost půdě (1938) a Rod v životě a rodopis mezi vědami (1941). Všech stručných 128 článků o vyznamenaných rodech s údaji o majitelích statků a datech převzetí statků syny-dědici pak vydal dr. V. Davídek r. 1941 knižně pod titulem "Staré usedlé rody selské v Čechách" a celou akci podrobně vylíčil.

Selskému rodopisu a PhDr. Václavu Davídkovi po roce 1941 však nastaly zlé časy v Protektorátu Čechy a Morava, časopisy byly omezovány či zastavovány, kulturní a historické akce potlačovány a na sklonku války byl V. Davídek nasazen jako dělník do libčických železáren. Krátce po roce 1945 byla rozpuštěna Rodopisná společnost a zemědělské organizace, práce Státního

archivu zemědělského byla zaměřena na nové výzkumné a organizační úkoly a zredukována v akci 77 500, při které byl dr. Václav Davídek 1. října 1951 nasazen jako pomocný stavební dělník do Rudných dolů a hutí; do archivu se již nevrátil.

3. Rodová obec Davídkové v Lipnici a z Lipnice

Návrat dr. Václava Davídka (důchodce) r. 1975 k dvěma láskám jeho mládí - selskému rodopisu a rodné Lipnici - byl zcela zákonitý. Postihly jej tvrdě rány osudu od záhuby všeho selského za okupace i po ní jako důsledek kolektivní viny našeho venkova v rámci germanizačního a třídního boje, zrušení historických a kulturních funkcí Státního archivu zemědělského, zániku publikačních možností, až po dvojí sehnání od archivní práce na konci protektorátu a v roce 1951 a po tragickou smrt syna pod pásy sovětského tanku r. 1968 a po nemoc a smrt manželky. Zůstal nezlomen díky síle a tvrdosti své selské tradice a díky své křesťanské víře, osvojil si nové odbornosti geografa a demografa a dokončil svůj životní úkol kronikáře svého rodu a své rodné Lipnice. Rozsáhlá pramenná základna, vytvářená od mládí, mu umožnila, aby v letech 1975-1983 svým nákladem, bez jakékoliv finanční pomoci a bez jakékoliv organizační spolupráce a úředního schválení formou novoročenek v rozsahu 139 stran sepsal a vydal pro své lipnické rodáky a jmenovce Davídky sborníky, které v dějinách české genealogie nemají obdoby.

I. Davídkov 1975/76, novoročenka, 15 stran

Lipnice slaví 600 let (1-2) Davídkové v Lipnici a z Lipnice (3-4), Slovo David učiněno jest mezinárodním jménem (5-6), Od jména David zpět k obecnému pojmosloví (7-8), Osobní jméno David a Davídek v místních jménech (9-10), Davídkova ulice v Praze (11-12) a První stovka Davídků a Davídkových (13-15).

II. Davídkov 1977, novoročenka, 38 stran

Davídkojc- Davídkovi- Davídci- Davídkov (3-4), Lipnický rodák Václav Davídek (5-16), Historické osobnosti Davídkova rodu (17-20), Současné postavy Davídkova jména (21-28), Ohlasy "Davídkova 1976" (29-30), Pozdravy k I. seznamovací schůzce ve Spáleném Poříčí 25. 4. 1976 (31-33) a Zájezd do Lipnice a na Spálenopoříčsko 25. 4. 1976 (34-38).

III. Davídkov 1978. Davídkové v Lipnici a z Lipnice, 66 stran

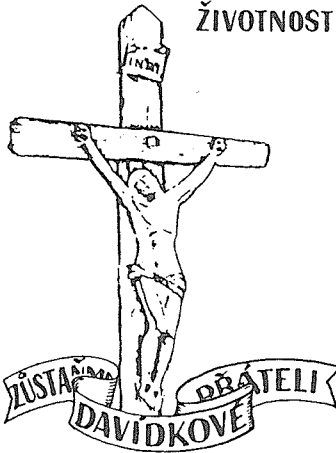
I. Davídkové v prakolébce "U Davidů" čp. 14 nevymřeli (3-13),
II. Život potvrdil pragmatickou sankci Davídka v čp. 14 (14-22),
III. Rozrod, sláva i zánik starších větví Davídků (23-29),
IV. Rodovým větvením k chudnutí a proměně Davídků (30-45) a
V. Šťastné nasazení Davídků do kolébky čp. 7 a 53 (45-66).

IV. Cestou svou, 1983, 20 stran

Mžíkové obrázky z dětství 1913-1925 (3-10) a na střední škole v Rokycanech 1925-1933 (11-20).

TAB. IV.

ŽIVOTNOST VĚTVY VÍTA DAVIDKA NA STATCÍCH

VÍT čp. 7+53 sedlák
1719 m. Anna roz. Forej-

JAN čp. 7+53 (30+62) sedlák
* 1722 + 1771, ujal r. 1764 čp.
30 + 62, pak r. 1768 čp. 7 + 53

m. Kateřina r. Chudelásková
* 1734 v čp. 30 + 62
+ 1789 v čp. 7

ŠIMON
* 1746
1774 m. vdova Nová-
ková
Lučistě čp. 8

MATĚJ starší čp. 7
sedlák * 1748
+ 1824
zdědil čp. 7 + 53,
jež r. 1786 rozdělil
1776 m. I. Dorota r. Šmi-
dová z čp. 10 * 1756
+ 1792
m. II. Barbora r. Rojová
z *Čičova* * 1773
+ 1823

JOSEF čp. 7 chalupník
* 1796 + 1873,
zdědil r. 1817
1819 m. Marie r. Řihová
* 1802 + 1859

MATĚJ zeměbranec
* 1800,
1831 m. Barbora roz.
Dijrinová z *Oseče*
Pizeň

FRANTIŠEK I. čp. 7
chalupník
* 1824 + 1883, ujal r. 1848,
1854 m. Barbora roz.
Komorousová z čp. 16
+ 1833 + 1912

JOSEF sedlák
* 1831
1854 m. Marie roz.
Valentová * 1830
Železný Újezd čp. 7

VÁCLAV I. sedlák
* 1835 + 1909
1874 m. Kateřina
r. Komorousová z čp. 16
* 1836 + 1922

MATĚJ
* 1840
+ 1886

FRANTIŠEK II.
čp. 7 chalupník
* 1853 + 1915
m. Marie + 1942

JAN sedlák
* 1861 + 1948
1885 m. Anna
* 1864 + 1929
Visky čp. 6

JOSEF sedlák
čp. 8
* 1868 + 1945
1895 m. I. Antonie
* 1877 + 1899
1900 m. II. Marie
* 1879 + 1940

VÁCLAV II.
sedlák čp. 16
* 1863 + 1945
1889 m. Rozálie
* 1866 + 1934

FRANTIŠEK
čp. 31 sedlák
* 1865 + 1937
1889 m. Božena
* 1872 + 1940

Prostá tiskářská technika do formátu A4 vyloučila, aby byl k těmto novoročenkám připojen úplný rodokmen lipnických i mimolipnických Davidků. Pro orientaci a představu o rozvětvení rodu musí stačit sled přímých devíti generací a dospělých bratrů rodu dr. Václava Davidka let 1619-1993.

Od roku 1963 postupně při životních jubileích dr. Václava Davidka bylo v odborných vlastivědných, demografických a dalších publikacích vzpomínána jeho mnohostranná a početná publikační práce.

Z chystané vzpomínky k jeho osmdesátinám se dne 6. března 1993, kdy se jeho dny naplnily— Smutný nekrolog (Jaroslava Honcová, Český historik a archivář PhDr. Václav Davídek 1913-1993, Archivní časopis 1993, č. 3 v tisku):

"Selský rodopis v pojetí Václava Davidka byla specifická nedílná část české genealogie - on by řekl větévka - studující rodové souvislosti venkovských, selských i domkářských rodů až do současnosti ve formě rodokmenů či rodinných listů a historicko-demografické rekonstrukce rodin. Smyslem jeho pilné a pracné rodopisné práce bylo vyhledávání všech zpráv o rodu Davidků v matrikách, gruntovních knihách a jiných pramenech tak, aby zjistil spojitosti Davidků a genesi všech rodových linií - větévek nejen v Lipnici, ale i jinde. Stejně jako rodové obce Opatrných, Svárovských, Prusíků, Drápelů a dalších chtěl Václav Davídek dát svým jmenovcům a příbuzným adresný, hrdý, přesný a poutavý rodopis - dějepis jejich rodu a pomoci jim ve zlých 40 letech udržet tradice a vlastenecké sebevědomí. A to vše zcela nezištně, silou někdejších oráčů měnicích lada a porostliny v orná a úrodná pole. Šel přitom přímou nesnadnou cestou pevně přesvědčený o její správnosti a nutnosti. I když přitom šel mimo Genealogickou a heraldickou společnost, cíl a smysl jeho selského rodopisu se kryl zcela s dnešním pojetím genealogie naší, přestávající na akumulaci rodopisných faktů a jejich logickém zřetězení a nekladoucí si, i když někdy ke své škodě, cíle vědecké, zobecňující a pomáhající české historii, sociologii a historické demografii. Svým pojetím rodopisu a svým dílem o rodové obci Davidků v Lipnici i mimo Lipnici si získal vděčnost a zásluhy Davidků, smutně se loučících jak při obřadu v Praze, tak i na hřbitově v Budči."

Toto malé zamyšlení nad jeho genealogickým dílem a rekapitulace života bouřliváka, nezlomeného archiváře, odborníka, sedláka a pracovitého rodopisce PhDr. Václava Davidka by nebyla možná, nebýt pomoci a porozumění jeho paní Zdeňky z rodu kasejovických Křivanců, jeho věrné ženy, načas též archivářky Státního archivu zemědělského a nyní ochránkyně manželova osobního archivu. Rodopisec Václav Davídek si tuto vzpomínku zasloužil i proto, že byl dobrým přítelem, učitelem, spoluarchivářem a příkladem podepsaného.

Adresa klubovny, knihovny, archivu a listovních zásilek:

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

**Sudoměřská 39
130 00 Praha 3**

Bankovní spojení: Česká spořitelna a. s. Praha 1 - běžný účet č. 53 61 143 - 018 / 0800

Odběr časopisů je vázán na zaplacení členského ročního příspěvku

---

Pro členy České genealogické a heraldické
společnosti v Praze vydává
TABULARIUM TRADITIONIS
nakladatelství a vydavatelství
Macešková 35 - 106 00 Praha 10

Za původnost a obsah článků ručí autoři
Tištěno jako rukopis, autorská práva autorů zachována

Redakční skupina pro Genealogické a heraldické revue:

PhDr. Alena Pazderová, předsedkyně
doc. MUDr. Jaroslav Černý, CSc.
Ladislav Forman
PhDr. Jaroslava Honcová
Ing. Jan Oulík

Uzávěrka: 12. října 1993 - Dáno do tisku 1. listopadu 1993 - Počet výtisků: 1000

Grafická úprava: TABULARIUM TRADITIONIS & FOTO PICTUS
nakladatelství a vydavatelství - Macešková 35, 106 00 Praha 10
Tisk: Ústav jaderných informací a. s. - Uranová 379, 156 16 Praha 5

Z NABÍDKY
VYDAVATELSTVÍ UNIVERZITY KARLOVY
KAROLINUM

• **František Kavka - Vláda Karla IV. za jeho císařství (1355-1378)**

V dvousvazkovém díle s ohromujícím záběrem, který se vědomě neomezuje na české země, se autor věnuje všem oblastem Karlovy císařské vlády, ať už s politickými událostmi souvisejí nebo jsou jen jedním z mnoha projevů tvořících Karlovu epochu. Kniha líčí obrysy celoevropské či papežské politiky, portréty Karlových osobních pomocníků, detaily dvorských ceremonií nebo panovnických aktů, věnuje se i stavebním památkám, dějinám vzdělanosti nebo literárním dílům, vývoji měst, řemesel a obchodu. Foto Ladislav Neubert. Vyd. 1. I. díl: 252 str., obr. příl., jmenný a místní rejstřík, ISBN 80-7066-695-1, B5 váz., cena 186,- Kč. II. díl vyjde v prosinci 1993.

• **Zdeňka Hledíková - Biskup Jan IV. z Dražic (1301 - 1343)**

Objevení nových historických pramenů dovolilo znovu osvětlit život a dílo jedné z nejvýznamnějších osobností českých dějin první pol. 14. stol., pražského biskupa Jana IV. z Dražic. Monografie se na širším pozadí těch událostí českých a evropských dějin, které ovlivnily osudy Jana IV., soustřeďuje na jeho působení při dotváření pražské diecéze, na veřejnou roli biskupa za vnitropolitických bojů druhého desetiletí 14. stol., sleduje Dražicův pobyt v Avignonu, když byl nařčen z kacířství, i důsledky jeho nepřítomnosti pro zemi, v poslední části si všimá biskupovy aktivity ve třicátých letech. Mnohé Janovy postoje vidí v neobvyklých souvislostech. Knihu doplňuje rozbor synodálních statutů z Dražicovy doby, jejich edice, seznam literatury, 8 obrazových příloh a německé resumé. Vyd. 1., 206 str., ISBN 80-7066-611-0, A5 brož., cena 139,- Kč.

• **Eduard Maur - Tomáš Müntzer**

Biografie shrnuje nové poznatky o životě a díle čelného představitele radikální reformace i o jeho "druhém životě", který se formoval na pozadí staletých náboženských a politických zápasů. Zvláštní pozornost je věnována Müntzerovu vztahu k Čechám. Vyd. 1., 278 str., obr. příl., ISBN 80-7066-640-4, B5 brož., cena 93,- Kč.

• **Zdeňka Hledíková a kol. - Traditio et cultus**

Životní jubileum pražského arcibiskupa M. Vlka se stalo podnětem nevšedního sborníku prací, jenž je téměř cele věnován problematice české církve s obdivuhodným záběrem od 10. století do současnosti. Na zdánlivě odlehlých a nesouvisejících tématech autoři objasňují tisícileté peripetie křesťanství a církve na naší půdě, přičemž se nevyhýbají ani zcela nedávné minulosti. Do chronologicky koncipované řady příspěvků byla symbolicky začleněna jubilentova stať rozebírající původ traktátu "Zrcadlo duše" dochovaného ve slavném Jenském kodexu. Vyd. 1., 266 str., cizojazyčná shrnutí, ISBN 80-7066-762-1, B5 brož., cena 87,- Kč.

• **Kolektiv autorů - Milénium břevnovského kláštera (993 - 1993)**

Sborník vědeckých statí věnovaný klíčovými otázkám dějin kláštera a jeho místu v dějinách české kultury. Připravila filozofická fakulta Univerzity Karlovy ve spolupráci s předními českými historiky, archeology, historiky umění a dalšími odborníky. Vyd. 1., 320 str., bohatý obr. mat., ISBN 80-7066-766-4, B5 brož., cena 96,- Kč.

Knihy je možno zakoupit nebo objednat v reprezentativní prodejně Univerzity Karlovy, Celetná 18, 116 18 Praha 1, popř. na adrese: Karolinum, vydavatelství UK, Ovocný trh 3, 116 36 Praha 1, tel. 2421 3489.